

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

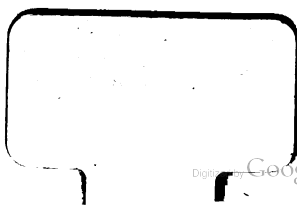
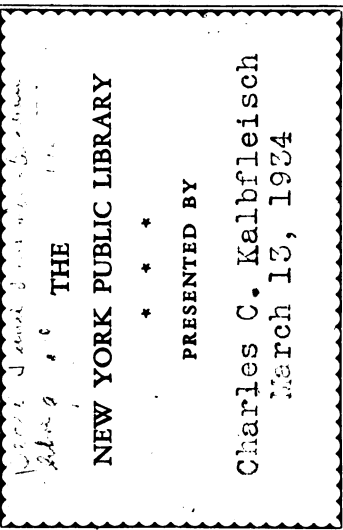
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

3 3433 08162013 4

Dec. 1912. 507 10th St. (L. 1011) 1912

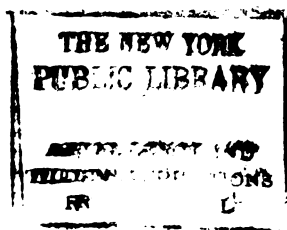
NVP
(1754)
Juvenial

ROH

C.R.K.
3/34

NK
(1750)
Juvnai

Cl. Duglos Sculp.

Juvenal

X 303

DECII JUNII
JUVENALIS
SATIRARUM
LIBRI QUINQUE.

Ex Recognitione.

STEPH. AND. PHILIPPE,

LUTETIÆ PARISIORUM;
Typis JOSEPHI BARBOU.

M. DCC. LIV.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

706277 A

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

R 1934 L

NOV 1934

DECII JUNII
JUVENALIS
VITA,

A Probo aut alio vetusto Auctore scripta.

UNIUS JUVENALIS liberti locupletis incertum filius, an alumnus, ad mediam fere ætatem declamavit, animi magis causa, quam quod scholæ aut foro præpararet. Deinde paucorum versuum Satira non absurde composita in Paridem pantomimum, poëtamque Claudii Neronis, ejus semef-

a 2

tribus militiolis tumentem , genus
scripturæ industriosè excoluit. Et ta-
men diu ne modico quidem audito-
rio quidquam committere est ausus.
Mox magna frequentia , magnoque
successu bis ac ter auditus est , ut
ea quoque quæ prima fecerat , infer-
cìret novis scriptis :

*Quod non dant Proceres , dabit
histrìo : tu Camerinos ,*

*Et Bareas , tu nobilium magna
atria curas.*

*Præfectos Pelopea facit , Philomela
Tribunos.*

Erat tum in deliciis aulæ histrìo ;
multique fautorum ejus quotidie pro-
vehebantur. Venit ergo Juvenalis
in suspicionem , quasi tempora figu-
rate notasset , ac statim per hono-

JUVENALIS VITA. v

rem militiæ, quanquam octogenarius, Urbe summotus, missusque ad præfecturam cohortis in extrema parte tendentis Ægypti. Id supplicii genus placuit, ut levi atque joculari delicto par esset. Verum intra brevissimum tempus angore & tœdio periit.

PETRI PITHOEI

Notæ ad superiorem vitam.

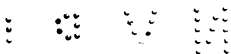
JUVENALIS vita quæ proponitur, non est, opinor, ejusdem Interpretis. Et vero in optimis codicibus ad finem adscripta fuit recentiore manu, & in plerisque aliis separatim exstat. Suetonio etiam a quibusdam tribuitur. Hujus loco, initio vetustissimi exemplaris ad illa verba, *Semper ego auditor, hæc legebantur: Juve-*

vj *DECII JUNII*

nalem aliqui Gallum propter corporis magnitudinem , aliqui Aquinatem dicunt. Ea tempora Domitiani Tyranni , quibus etiam ipse vixit , eo quod in aula ipsius plus histiones quam bonæ vitæ homines possent , graviter carpsit. Hos autem libros in exsilium missus ad civitatem ultimam Ægypti, *Hos* ab ipso Domitiano , scripsit. Ideo autem in exsilium missus est , quia dixit verum illum ,

Quod non dant Proceres , dabit histrio , &c.

Nunc autem hoc inducit quasi carptum se per figuras a miseris Poëtis qui nil novum, sed omnibus notas fabellas , recitarent ; & dicit magis ideo Satiram se scribere ut possit mores illius temporis demonstrando notare. Hactenus vetus exemplar quod prætermisum nolui. Quin & illud addam - pro *Hos* , civitatis illius Ægypti nomen reponendum Oasa , sive Oasin peninsulam exsiliis celebrem , cujus & hic idem Interpres

JUVENALIS VITA. vij

meminit ad Satiram I V. Sed & apud Hieronymum in Epitaphio Nepotiani male hodieque Assæ pro Oasæ : nam de Timasio loquitur, quem Oaso relegatum Zozius ex advocatione fisci clare narrat.

Hæc verba (*Claudii Neronis*) in quibusdam exemplaribus desunt. Quod sequitur de *semestribus militiis*, pertinet ad illud, Satira VII,

Semestri vatum digitos circumligat auro.

Est & semestris Tribunatus mentio apud Plinium, libro IV Epistolarum.

Intra brevissimum tempus... periit: non satis hic convenit cum Suida quem tamen ex Dione sumpsisse verisimile est. Neuter cum iis quæ ex Juvenale ipso, Satiris I V, VI, XIII, XV, colligi possunt, quæ hîc accuratius persequi non est otii nostri. Summa tantum quædam breviter notasse satis erit.

viii *DE JUVENALE*

TESTIMONIA VETERUM
SCRIPTORUM
DE JUVENALE.

M. FABII QUINTILIANI, lib.
x. Institut. Orat. de Satiræ
scriptoribus.

Sunt clari hodieque & qui olim nomina-
buntur.

M. VALERII MARTIALIS, ex
lib. vii. Epigr.

Cum Juvenale meo quæ me committere tentas,

Quid non audebis perfida lingua loqui?

Te fingente nefas, Pyladen odisset Orestes:

Thesea Pirithoï destituisset amor.

Et Siculos fratres, & majus nomen Atridas,

Et Lædæ poteras dissociare genus.

Hoc tibi pro meritis & talibus imprecor ausis:

Ut facias illud, quod, puto, lingua facis.

Ejusdem, ex lib. xi.

Dum tu forsitan inquietus erras

Clamosa, Juvenalis, in Subura,

TESTIMONIA. ix

*Aut collem domina teris Diana :
Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilat , vagumque
Major Cælius & minor fatigant :
Me multos repetita post Decembres
Accepit mea , rusticumque fecit ,
Auro Bilbilis & superba ferro.*

RUTILII CLAUDII NUMANTINI GALLI , ex Itinerario.

*Hujus vulnificis , Satira ludente , Camænis
Nec Turnus potior , nec Juvenalis erit.
Instituit veterem censoria lima pudorem ;
Dumque malos carpit , præcipit esse bonos.*

AMM. MARCELLINI , ex lib. XXVIII. Histor.

Quidam detestantes ut venena doctrinas,
Juvenalem & Marium Maximum curatiore
studio legunt , nulla volumina , præter hæc,
in profundo otio contrectantes.

C. SOLII SIDONII APOLLINARIS, ex carmine ad MAGNUM FELICEM.

Non qui tempore Caesaris secundi

X DE JUVENALE

*Æterno incoluit Tomos reatu :
Nec qui consimili deinde casu ,
Ad vulgi tenuem strepentis auram ,
Irati fuit histrionis exsul.*

*PORPHYRIONIS, seu, quiscunque est, in
Horatium veteris Gram-
matici.*

Satira Horatii inter Lucilii Satiram & Juvenalis est media. Nam & asperitatem habet, qualem Lucilius, & suavitatem, qualem Juvenalis.

*JULIUS CÆSAR SCALIGER, Poëti-
ces VI. cap. VI.*

Juvenalis autem candidus, ac Satirorum facile princeps. Nam ejus versus longe meliores quam Horatiani, sententiæ aciores, phrasis apertior.

Idem, alio loco.

Horatius, inquit, est irrisor, & ob id Sermonum titulo contentus fuit, qui modo

TESTIMONIA. xj

sententiæ lacertos expressos ostendat sermone vulgato, sed lecto tamen; parum curat numeros; & denique, modo pure diceret, nihil pensi habuit. In Juvenale omnia contra. Ille ardet, instat, aperte jugulat. Stylus valde arridet, in quo cum Romana puritate juncturas molles felicissime consecutus est. Versus ejus, inquit, longe meliores quam Horatiani, sententiæ aciores, Phraſis apertior. Ceterum urbana, inquit, & falsa multo plura Juvenali attribuas, quam excipias ab Horatio. Quibus sane locis neque temere, neque frustra contendemus Juvenalem longe accuratioris Satiræ auctorem esse; & eum tanto anteponere decet Horatio, quanto melior Horatius Lucilio judicatur. Cum neque argumentorum varietate par sit illi Horatius, neque dexteritate tractandi, neque ubertate inventionis, neque crebritate sententiarum, neque acrimonia reprehensionis, neque facetiis & urbanitate.

xij DE JUVENALE

*JUSTUS LIPSIUS, THEODORO PUL-
MANNO, Epist. Quæst. Epist. IX.*

Juvenalem Poëtam a Scaligero patre, in Satira præpositum Horatio, vidi qui indignarentur. At ille, me judice, inter multa certi & elegantis judicii, nihil verius protulit.

Idem, paulo post.

De Juvenali, vere judicat. Ardore, altitudine, libertate, id est, suo quodam genere supra Horatium est: quod ipsum maxime Satiræ proprium videtur. Tangit vitia, objurgat, inclamat: raro jocos, sæpius acerbos sales miscet. Quæ omnia in Horatio contra: qui placidus, lenis, quietus, monet sæpius quam castigat. Sed ita præclare tamen hoc ipsum, ut in ea parte & arte nihil possit supra eum.

*Idem, M. ANTONIO MURETO, Epist.
Quæstion. lib. IV. Epist. XV.*

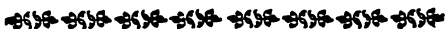
Quod Juvenalem doces, M. Antoni, recæ & ordine te facere puto, ut in Sacra-

TESTIMONIA. xii]

menti formulis est. Certe si ulla tempora ,
hæc Satiram desiderant ; & in Satira nemo
idoneor ad mores corrigendos Juvenali.

*CASAUBONUS , prolegomenis in
Persium.*

Longe salibus ab Horatio superatur , &
a Juvenale Persius : quorum uterque felici-
ter est affecutus , quod voluit noster , nec
potuit. Excellunt igitur in eo Horatius &
Juvenalis , etsi ratione diversa : nam illius
sales τὴν ὀχληκὴν ἀπαγωγίαν , & ut ita dicam ,
plebeium aliquid fere sapiunt : hujus omnes
joci quibus abundat , sic sunt urbani &
falsi , ut acumen sæpe atque eruditionem
præ se ferant , & ingenium longo decla-
mandi usu probe subactum.

DE SULPICIA.

M. VALERIUS MARTIALIS, ex
Libro X.

OMNES Sulpiciam legant puella,
 Uni quæ cupiunt viro placere.
 Omnes Sulpiciam legant mariti,
 Uni qui cupiunt placere nuptæ.
 Non hæc Colchidos asserit furorem ;
 Diri prandia nec refert Thyestæ,
 Scyllam, Biblida nec fuisse credit ;
 Sed castos docet & pios amores,
 Lusus, delicias, facetiasque.
 Cujus carmina qui bene æstimavit,
 Nullam dixerit esse sanctiorem.
 Tales Egeriæ jocos fuisse
 Udo crediderim Numæ sub antro.
 Hac condiscipula, vel hac magistra
 Effes doctior & pudica Sappho.
 Sed tecum pariter simulque visam
 Durus Sulpiciam Phaon amaret.
 Frustra namque ea nec Tonantis uxor,
 Non Bacchi nec Apollinis puella,
 Erepto sibi viveret Calono.

TESTIMONIA. xv
C. SIDONII APOLLINARIS,
AD MAGNUM FELICEM.

*Non Getulicus hic tibi legetur ,
Non Marsus , Peto , Silius , Tibullus ,
Non quod Sulpiciæ jocus Thalia
Scripsit blandiloquium suo Caleno.*

NICOLAI RIGALTII
DE SATIRA JUVENALIS
DISSERTATIO,

Ad illustrissimum virum Jac. Aug.
THUANUM.

ORATII Persique Satiras Isaa-
cius Casaubonus & Daniel Hein-
sius certatim laudibus exulere ,
ac Persium ille suum tantopere adornavit ,
ut nihil Horatio , nihil Juvenali præter
indignationem reliquisse videatur ; hic ve-

DE SAT. JUVEN. DIS. xvij

ro Horatium curiosè considerando tam admirabilem esse docuit, ut plerisque jam in Persio nimia Stoici supercilii morositas jure displiceat. Juvenalis ingenium ambo quidem certè laudaverunt, sic tamen ut in eo sæpe acerbiorẽ increpandi libidinem, sæpe etiam Rhetoricæ arrogantia quasi lasciviam, ac denique declamationem potius quàm Satiram esse pronunciaverint.

Quod judicium, præstantissime THUANE, cum sit virorum multiplici doctrinâ, sicut optimè nosti, excellentium, magnæ semper auctoritatis apud omnes fore non dubito. Neque fas esse crederem de Juvenalis Satirâ sententiam ab eorum opinione vel minimum discedentem aperire, nisi me id cum eorundem pace ac venia facturum intelligerem, disceptatione, more majorum, honesto scilicet ac verecundo, non canino isto qui tam multos hodie rabidos agit, institutâ; præsertimque apud te quem illi ipsi litteratæ sapientiæ procures summum li-

B

xviiij *DE SATIRA JUVEN.*

bi suæ cauſſæ judicem dari ambitioſiſſimè poſtulaffent.

Itaque hoc primum ex Quintiliani doctrina veriffimum eſſe pertendo , Satiram totam eſſe Romanam , ejuſque originem ab Satyrica Græcorum poëſi nullatenus repetendam. Id autem vel maximè probari mihi videtur , quòd nomen ipſum Satiræ ſive Saturæ ſit pura Latina vox à vetuſtiſſimis auctoribus pro farcimine primitus uſurpata : unde & multorum ac diverſorum capitum leges & complures diverſi generis hiftorias appellavere Satiras. Sed ante hæc omnia ab eadem farciminis ſignificatione jocularia primum deſectandæ plebi Romanæ , mox dictoria quædam carpendis ac deſcribendis moribus compoſita Satiras vocitabant , eaſque , ut ait Livius, impletas modis deſcripto ad tibicinem cantu motuque congruenti peragebant.

Et hæc jocandi forma nullo certi alicujus argumenti fine continebatur , ſed erat varia morum farragine conferta & quaſi ſatura :

DISSERTATIO. xix

cujusmodi scriptiunculas apud nos etiamnum variis opprobriis inferciunt vernaculi artifices, quos vulgò factores nuncupamus. Paulatim verò excitatis ingeniis vaga & proterva Satirarum dicacitas ad fabularum argumenta transferri cepit, quarum auctorem Livius Andronicum sibi cognominem laudat, eumque ab Satiris ait ausum esse primum argumento fabulam ferere : unde manifestum fit, scripta sua veteres, quibus non erat propositum alicujus argumenti tractatione suscepta differere, sed potiùs varia carptim notare ac reprehendere, ab ea congerie & saturitate inscripsisse Satiras. Qui deinceps titulus ab iis ferè qui prava sæculi sui mores descripserunt est frequentatus, ut quod hominum scelera à Poëtis velut invitis inter indignationes & suspiria expresserant, non peculiari, sed communi & fortuita appellatione censeretur ; essetque, quod ait Ælius Donatus, sine ullo proprii nominis titulo carmen.

xx DE SATIRA JUVEN.

Ceterùm , etsi jure Satiram sibi totam Ro-
mani arrogant , non tamen inficior aliquid
esse inter Græcorum Satyros & Romanorum
Satiras commune : nam ut Poëtæ Græci Sa-
tyros primùm induxere qui Dithyrambos &
Phallica tripudiando canerent , posteaque
minutis fabellis & ridiculis canticis Satyrica
petulantia fufis Tragœdia tandem habitu vul-
tuque graviore culta prodit ; sic etiam Ro-
manæ scenæ artifices primùm Tuscos ludio-
nes imitati , versus inconditos Fescenninis
similes fudere ; mox ad pleniores Satiras , &
post annos aliquot ab Satiris ad fabularum
argumenta , sicut ex Livio notavimus , pro-
cessere : quin & Latinæ Satiræ cum Satyrica
Græcorum in eo convenire videtur , quod
utrique ridiculum inest. Sed Græci quidem
Satyros dixere ab Satyris agrestibus , quos
petulantes & protervos plerique crediderunt :
Latini verò ab saturitate & copia , congestis-
que salibus & jocis Saturam appellavere. De-
nique ut præcipua Satyrorum gratia consta-

bat imitatione , sic & Satirarum , de quibus nunc agimus , dos maxima in descriptione consistit ; atque idem omnino est Horatio describere , quod Aristoteli *μιμῶσαι* , nempe mores alicujus figuratè notare , ac repræsentando sic deformare & illustrare , ut pæne oculis subjiciantur. Porro cùm universi homines à natura sint ad imitandum aptissimi , ut ridere , jocari , ludere , æque naturale est Græcis ac Barbaris ; sic etiam eadem natura suadente , mistis jocis disteriisve prævos hominum mores imitari aut describere , æque pronum fuit Latinis , atque Græcis. Sed Græcis quidem Satyrice protervia ; Latinis verò per Satiram , *ἐκ τῶν αὐτοχρηδιασμάτων* : rursus & Latinos quoque Satyrice petulantia , & Græcos per Satiram luisse quis dixerit , quando protervia illa sive petulans dicacitas , quæ Satyrice nuncupatur , æque naturalis Romano fuerit , atque satira sive miscella jocorum congeries Græco. Imò si curiosius inspiciamus , Satira fuit Homeri

xxij DE SATIRA JUVEN.

Margites , ex quo formatam esse Comœdiam Aristoteles innuit , quemadmodum ex Iliade & Odyssea Tragoediam ; & fortasse præstantissimus Poëta opere illo sub persona Margitis quosdam sæculi sui fatuos & moriones descripserat : certè varia metrorum genera miscuerat , sicut & Chæremon , cujus inscribitur Centaurus πολύμετρος καὶ μεταρῆ ῥαψωδίας. Ac vetustissimas quidem Latinorum Satiras non sola rerum , sed etiam metrorum varietate permixtas fuisse auctor est Fabius ; eamque diversitatem , quo satirior fieret Saturā , ab Terentio Varrone prosa versibus intexta variegatam. Neque verò defuisse Varroni discipulos , indicant Petronii reliquię & salebroſa Martiani Capellæ ἐγκυκλοπαιδείας. Nam uterque haud dubiè Varronis exemplo Satiram condere voluit , non Menippeam quidem , sed simpliciter Varro-
nianam : quippe nonnullas Varro , quas falis mordacitate , vel aceti nequitia paulò liberius conspexerat , Menippeas inscripsit ;

DISSERTATIO. xxiiij

eoque titulo scriptorum asperitatem acerbitatemque, non Satiræ, sed cynico Menippeï stili nomine significari declaravit: ut hoc tandem sit statuendum semel, Satiram non magis esse proprium alicujus scripti nomen quàm sunt illa, *παιδεία*, *ἰσὺς*, *κίερος* *Ἀμαλθείας*, & similia Græcarum lauritiarum vocabula, Plinianâ ad Vespasianum Cæsarem præfatione derisa; itemque illa, *εἴρων*, *εἰρωνεύς*, *κίερος*, unde libris suis titulos confecere Meleager Gadareus, & Philippus Thessalonicensis, & Clemens Alexandrinus, & Sextus Africanus: quanquam de Africani Cestis aliter sentire quis possit, proprieque inscriptos fuisse *κίερος*, quòd magica quædam amuleta sive remedia continerent.

Alterum porro fuit Satiræ genus, non carminis, sed rerum multiplicitate confertum; nimirum sententiis, jocos, opprobriis, indignationibus, querelis; quibus inepta vorra, turpes voluptates, insidiæ, doli, hominum mores graviores tanquam in tabula def-

xxiv DE SATIRA JUVEN.

cribuntur. Etenim adversus hæc Horatiani stili nasus acuitur, & grande Persii sophas insurgit, & vehementissima Juvenalis nostri Nemesis accenditur. Ennius & Lucilius in primis erant nominandi, quandoquidem primi laudem in Satira sunt assecuti: sed eorum hodie non supersunt nisi fragmenta quædam & velut ossa disjecta: quæ etsi rite sane viri docti legerint, & in posteritatis memoriam condiderint, tamen ita sunt diutino situ cariosa, ut jam nihil nisi venerandæ antiquitatis nomen exhibeant.

Quodd si cui forte dolendum esse videatur, ut est sane damnum haud leve, id omne ex tribus istis qui ad nos integri pervenerunt, abunde reparabitur, quorum adeo Satiræ triplici dicendi charactere triplicem Ethicæ Philosophiæ gradum feliciter expleverunt. Nam Horatius quidem humili sermone ludens hoc agit, ut stultos saltem insipientiæ pudeat: Persius autem stili gravioris austeritate, honesto pudori generosæ mentis constantiam

DISSERTATIO. XXV

constantiam addit, viamque ipsam qua ad rigidam solidamque virtutem eatur serio monstrat: Juvenalis denique hominum nequitiam impudentem horribili flagello, dolore & indignatione succensus, corripit & castigat. Sic igitur hi tres Poëtæ per Satiram fuere Philosophi; neque ulla inter eorum Satiras quærenda est differentia, nisi quam diversus pro temporum varietate stilus imposuit: quippe aliter affecta atque animata fuerunt Romanorum ingenia Augusto de reddenda Republica cogitante, aliter Nerone Urbis incendium ad Ilii conflagrantis imaginem habitu scenico e turri Mæcenatiana prospectante, aliter etiam Domitiano stupris, cædibus, rapinis dominum ac Deum se gerente. Quam ob rem Juvenalis simul cum risu excandescit, & jugulat; quippe animum cohibito risu indignatio subit, deinde dolor qui altius pressus exardet in iram, & Poëtæ velut æstuantibus præcordiis stilus ignescit, quo mox armatus & vitia & ho-

xxvj DE SATIRA JUVEN.

mines ferro flammaque confectatur : sic, plerumque tragicæ grandiloquentiæ cothurnum Satiris suis inducit, in hoc a prioribus recedens quod versibus hexametris quasi Tragœdias per Satiram scribat, intentatum Græcis & Romanis ingeniis opus, sicut etiam ipse de se fatetur, extrema Satira sexta, cum ait :

*Fingimus hæc altum Satira fumente cothurnum
Scilicet, & finem egressi legemque priorum
Grande Sophocleo carmen bacchamus hiatu,
Monibus ignotum Rutulis, Cæloque Latino.*

Hinc illud inter Horatium & Juvenalem, non Satiræ, sed stili ratione discrimen : quovis enim stilo Satira pungat, nihilo minus est Satira ; nisi forte magis Satiram esse quis velit, quæ rerum diversarum copia majore stipata est atque conferata. Quo sensu Juvenalis non solum Persium, quod erat facile, sed etiam Horatium superavit : nam licet in singulis Satiris

DISSERTATIO. xxvij

quorundam argumentorum species præ se ferat, tamen ea, qualiacumque sunt, ita tractat ut multa præterea summo studio peruestiget, quæ se aliud agentì obtulisse videantur; ac si quando in aliquem sævire proponit, adeo truculentus fertur, ut etiam obvios contrucidet. Diceret telum torxisse quo per latus unius plurimos obiter conficeret: si vero quid ridiculum apponit, tot insertis ridiculis struit & cumulat, ut, quod erat præcipuum, vix appareat, sed potius existat, quæ proprie Satira nuncupatur.

Jam illa acute arguteque dicta quam multa ingerit! quam multos etiam, cum declamare videtur, impetu Rhetorico rapit & affligit! quam denique omnia illa quæ vulgo mortalium placent, susque deque habet! Verum sæpenumero fallit, & sub hasta pura præpilatam vibrat; cumque vehementissime urget, declamatorio colore sparso sic adumbrat, ut etiam calumniatores fugiat. Atque operis quidem principio indi-

xxviii DE SATIRA JUVEN.

gnatiuncula ob Recitatorum nationem ea tempestate importunam effusa, ait se quoque recitasse, simul exemplum recitationis subjungit :

Et nos

Consilium dedimus Sullæ, privatus ut altum

Dormiret.

Quod sic fere accipitur, quasi hoc tantum significet, se adolescentem adhuc, dicis aut animi causa, suaforiam aliquam recitasse, qua Dictatori Sullæ tot civium Romanorum cædibus cruento suaserat ut nihilominus ad securum vitæ privatæ orium rediret; quod utique fecerat Sulla. Verum subest alius præterea sensus: nam hoc sane stupendum securitatis exemplum liberrimi spiritus Poëta sumpsit, quo turpem ignaviam Romanis exprobraret, qui tam foedæ servitutis jugo capita summississent sua, ut Lucio Sullæ, in quo tot Marios senserant, impune fuerit de Dictatura descendere,

DISSERTATIO. xxix

perque Urbem privato ac felici ambulare ;
& abjectissimos Senatorum animos fuisse
ostenderet , quos idem Sulla septem milli-
bus civium Romanorum trucidatis tumultuantes una vocula compescuerat.

Domitiani tempora , in quæ Juvenalis incidit , haud quaquam meliora Sullanis : imo si ve sævitiam Principis , si ve Romanorum socordiam spectes , deteriora fuisse aperte indicat Satira quarta extrema :

*Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
Tempora sævitiae , claras quibus abstulit Urbi
Illustresque animas , impune , & vindice nullo !
Sed periit , postquam cerdonibus esse timendus
Cæperat. Hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.*

Ejusdemque animi sunt illa Cornelii Rufi qui , cum gravissimis pedum doloribus Domitiano adhuc grassante ægrotaret , Plinii sui præsentia paululum recreatus , cur , inquit , me putas hos tantos dolores tamdiu sustinere ? Ut scilicet isti latroni , Domitianum innuebat , vel uno die supersim. Nem-

xxx DE SATIRA JUVEN.

pe his vocibus erectis & liberis diram servitutem fortissimi viri exsecrabantur; & nos-ter, quoties sese dedit occasio, hujusmodi aculeis & stimulis Satiras suas felicissime armavit; sic tamen ut per duplicis sensus ambiguitatem, hebetiore acutior tegetetur, ipse interea rem ageret. Tale quiddam, ni fallor, in hisce versibus latet, Satira quinta:

*Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque senectus
Delerit multa veteris fuligine testæ;
Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibeant
Brutorum & Cassi natalibus.*

Profecto enim quisquis erit natus ingenuus & liber, intelliget duobus postremis versibus ingens retinendæ libertaris desiderium significari, sicut etiam in istis e decima quarta:

Catilinam

*Quocumque in populo videas, quocumque sub axe;
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam*

DISSERTATIO. xxxj

Item in his ejusdem venæ :

medicamen habendum est ,

Sorbere ante cibum quod debeat & pater & Rex.

Regem cum patre componit , ut sæculi infelicitatem arguat , adeo deplorandam ut vitæ suæ insidias ab liberis suis patres metuerent quas Rex potius aliquis ab civibus oppressis timere debuisset. Nempe statim post exactum Tarquinium Superbum , Regis nomen Reipublicæ Romanæ odiosissimum esse cœpit. At Cæsarum , si paucos excipias , adeo sæva fuit & importuna dominatio , ut præ illis etiam Tarquinius bonus haberi potuerit. Tamen Juvenalis Servium Tullium bonorum Regum ultimum appellavit :

Ancilla natus trabeam , & diadema Quirini ,

Et fasces meruit Regum ultimus ille bonorum.

Unde intelligi voluit , tum primum Reges ab Superbo illo male audivisse ; ideo-

xxxij DE SATIRA JUVEN.

que crudelia lanistarum verba , *ure , seca* ;
regia nuncupavit initio undecimæ :

Scripturus leges & Regia verba lanista.

Et suorum temporum sævitiam regio-
rum comparatione exaggerat in tertia :

*Maximus in vinculis ferri modus , ut timeas ne
Vomer deficiat , ne marra & sarcula defint.
Felices proavorum atavos , felicia dicas
Sacula , quæ quondam sub Regibus atque Tribunis
Uno contentam viderunt carcere Romam.*

Quin & decima tertia umbras & manes
ex quo sub Regibus degere cœperunt , in-
feliciores fuisse ait , & continuo paratas iis
pœnas :

*Nondum aliquis sortitus triste profundæ
Imperium , aut Sicula torvus cum conjuge Pluto ;
Nec rota , nec Furie , nec saxum aut vulturis atræ
Pœna , sed infernis hilares sine Regibus umbræ.*

Atque hæc eo magis feriunt quo sunt
minus prævisa aut exspectata : nam eo lo-

DISSERTATIO. xxxiii

ei hoc tantum exprobrari videtur, homines quondam vixisse pietatis fideique cultores; nunc vero tantam esse morum perversitatem, ut si quis forte juris jurandi religione teneatur, Deumque ultorem fore perjurii credat, ejus simplicitas ut stulta & stolidam risu excipiat. Id autem sic demonstrat:

Nescis

*Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
Exigis a quoquam ne pejeret, & putet ullis
Esse aliquod numen templis aræque rubenti.
Quondam hoc indigenæ vivebant more, priusquam
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens, tunc cum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
Nulla super nubes convivium cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos, & jam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna.
Prandeat sibi quisque Deus; nec turba Deorum
Talis ut est hodie, contentaque sidera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori*

xxxiv DE SATIRA JUVEN.

Pondere. Nondum aliquis sortitus triste profundū

Imperium, aut Sicula torvus cum conjuge Pluto,

Nec rota, nec Furia, nec saxum, aut vulneris atri

Pœna, sed infernis hilares sine Regibus umbra.

Improbitas illo fuit admirabilis ævo, &c.

Si quid aliud quam Satiram scribere ag-
gressus esset Juvenalis, in Sententiam doc-
tissimi Critici concederem eatenus ut faterer
Juvenalem hîc *πειράων* fuisse & verborum
prodigum. Nam absit ut gravissimum aucto-
rem in turpem sermonis redundantiam aut
puerilem luxuriam incidisse judicemus; at
cum ipse librorum suorum materiam, far-
raginem & Satiram fore pronunciaverit,
dicamus potius isto sermonis excessu farra-
ginem & Satiram pulchre esse confertam;
qua nimirum sæculi sui *θεολογούμενα* deride-
ret, tam inepta quidem & absurda ut ho-
mines ipsos in Numinis contemptum ad-
ducerent. Qua ratione autem contemptus

DISSERTATIO. xxxv

causam declarasset, nisi Deorum Dearumque schemata, uti tunc colebantur, descripsisset? Saturnum scilicet fugientem, positoque diademate falce armatum; Iovem Idæis antris delitescentem, inde super nubes convivia agitantem, adultera & catamito pocula ministrantibus; Vulcanum ab incude fuliginosum; Atlantem Cœli destinam sub nimia Deorum turba gementem & pondere oppressum. Hæc enim sunt anilia prope deliramenta, ut cuilibet sanæ mentis ludibrium debeant, nedum pro divinis habeantur.

Quod autem ait, minore quondam numero ac pondere Deorum pressum fuisse Atlantem, non debuit videri frigidius fabula ipsa qua Cœlum Atlante fulciri ac sustineri Poëtæ finxerunt: nam sive montem, sive hominem fuisse, Atlantem intelligimus, utique lepidus erit jocus. Ac de monte quidem hæc habet Herodotus: Atlantem Africæ montem in fastigium assurgere un-

xxxvj DE SATIRA JUVEN.

dequaue adstrictum & teres, verum tam excelsæ altitudinis, ut cacumen, quasi nubibus insertum, conspiciere non sit, ac propterea Cæli columnam ab indigenis appellari. Quo sensu venuste sane dixerit Juvenalis noster, olim cum esset longe minor Coelitem turba, minori pondere pressam fuisse Coeli columnam: sin Atlantem nobis Coeli bajulum aut tibicinem fuisse imaginemur, illud etiam aptissime quadraverit; nec erit minus facete dictum quam id quod Lucianus in Charonte narrat, Atlanti quondam nimio pondere nutanti atque labascenti Herculem suppetias tulisse, ac se ipsum oneri supposuisse tantisper dum ille respiraret. Denique nihil video cur insolens judicetur illa *ἰνότης* Juvenalis, metuendum esse ne densiore Deorum turba gravatus Atlas fatiscat; cum eidem Luciano venerit in mentem ista consimilis, præ Numinum quoque multitudine ambrosiam & nectar defecisse: ejus enim verba sunt, *ἰατρίαν*

DISSERTATIO. xxxviij

Δὲ ἡ ἀμωροσύνη καὶ τὸ ἥκταρ, ὅςτι μᾶς ἔδωκε
 τὴν κοτύλην εἶναι, ἀλλὰ τὸ πλεονέκτημα τῶν πινόντων.
 Omnia igitur toto illo versuum ambitu
 proba & recta, quibus adeo monentur pos-
 teri tam stulta & vana esse quæ de natura
 Deorum Poëtæ comminiscuntur, ut pieta-
 tem jam tum ab Orbe condito hominum
 mentibus insitam funditus eradicent. Hasce
 ergo fabulas ut perniciosissimas Juvénalis
 explodit, neque ullam occasionem præter-
 mittit quin eas aut subfannet aut conspuat,
 Sic in decima, mœchorum injecta men-
 tione, statim apponit emblemata Martis in
 Venere deprehensi,

Fiet adulter

*Publicus, & pœnas metuet quascunque maris;
 Irati debent; nec erit felicior astro
 Martis, ut in laqueos nunquam incidat.*

Et in secunda:

*Leges revocabat amaras
 Omnibus, atque ipsis Veneri Martique timendas,*

xxxvii] *DE SATIRA JUVEN.*

Et in sexta , elegantissimo artificio Jovem Marremque adulterii & stupri accusat , occasione sermonis de quadam eximiæ castitatis Matrona :

Magna tamen fama est cujusdam rure paterno

Viventis ; vivat Gabiis ut vixit in agro ,

Vivat Fidenis , & agello cedo paterno.

Quis tamen affirmat nil actum in montibus , aut in

Speluncis ? Adeo senuerunt Jupiter & Mars ?

Eodemque colore Seneca : Quid ergo est , inquit , quare apud Poëtas salacissimus Jupiter defierit liberos tollere ? Utrum sexagenarius factus est , & illi lex Papia fibulam imposuit ? Illa vero Deucalionis & Pyrrhæ quam subtiliter insinuat mendacii , Satira prima ! Etenim poëtico more narrare incipit ,

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor

Navigio montem ascendit , sortesque poposcit ,

Paulatimque anima caluerunt mollia saxa ,

DISSERTATIO. xxxix

Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas.

Sed inter narrandum innuit futile esse ac perabsurdum quod Poëtæ fabulantur, extinctis olim diluvio ceteris animantibus, Deucalionem & Pyrrham conjuges ob morum sanctitatem servatos tanquam exempla reparandæ Posteritati; aitque nec Pyrrham quidem ulla fuisse castimonia commendabilem, sed potius magam & lenam, quæ projectis post terga sua saxis nudas puellas ediderit, quas maribus conciliaret. Sic Martem falsò vocitari ultorem demonstrat in XIV:

*Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit servare suas.*

Deriso Marte vanitatem fabulæ perstringit & Romanos ignaviæ accusat, qui nihil amplius armis quærerent, sed & olim quæsita sibi eripi turpiter paterentur. Ac majori etiam impetu Satira secunda in Mar-

XL DE SATIRA JUVEN.

tem ipsum invehitur , eumque campo Martio excedere jubet , ea sede scilicet indignum , qui nepotum suorum effœminatissima flagitia non ulciscatur ;

*Nec galeam quassas , nec terram cuspidē pulsas ,
Nec quereris Patri ? Vade ergo , & cede severi
Jugēribus campi quem negligis ,*

Supra omnem vero acerbicatem vehemens est objurgatio illa qua Jovem ipsum increpat ut socordem , & hominum stuporem arguit , qui simulacris æneis & marmoreis Numen inesse aliquod sibi persuaferant.

Audis

*Jupiter hæc , nec labra moves , cum mittere vocem
Debueras vel marmoreus , vel ahenus ? Aut cur
In carbone tuo charta pia thura soluta
Ponimus , & sectum vituli secur , albaque porci
Omenta ? Ut video , nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras , statuamque Vagelli ,*

Cur

DISSERTATIO. XLj

Cur autem Jovi marmoreo vel æneo
pepercisset, qui eadem Sātira quidquid esse
telorum Poëtæ in cœlestibus armamenta-
riis repositum fingunt, pro nihilo ducit ?
Hoc enim agit his versibus familiari sibi
dissimulatione & κρύψει.

Aspice quanta

Voce neget, quæ sit ficti constantia vultus.

Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat,

Et Martis frameam, & Cirrhæi spicula vatis;

Per calamos venatricis pharetramque puella,

Perque tuum, pater Ægei, Neptune, tridentem:

Addit & Herculeos arcus, hastamque Minervæ,

Quidquid habent telorum armamentaria Cœli.

Quæ omnia sic accipienda sunt tanquam
profecta ab rigido veritatis cultore, qui
Naturam ducem secutus, Virtutem pro
summo Numine habebat, fucum & impos-
turas detestabatur. Dares illi alium ducem,
illum scilicet veritatis auctorem, ipsiusque
Naturæ dominum, cœlestissimi viri perfec-

d

XLij *DE SATIRA JUVEN.*

tam imaginem absolvisset. At scelera perpetuis tenebris damnanda prodit & exponit, ac pessimo exemplo aperit quæ reprehendit. Quin potius optimo exemplo scelera sic reprehendit, ut ea nemo non exsecratur; sic aperit, ut ea nemo non tenebris damnet. Quid faceret? Scribebat sæculo Cæsarum flagitiis contaminatissimo, legibus una cum elisa Magistratuum voce evanidis, Romana illa quondam virtute sopore pene lethali marcescente.

Ergo quemadmodum lethargicis excitandis picem crudam, lanam succidam, cepas, galbanum, & similia tetros odores vomentia incendere, evocatisque sternutamentis cerebrum concutere Medici jubent; sic, admotis Satirarum facibus, foetida ganearum gurgustia & obscœna prostibulorum lupanaria accendi, noctesque Neronianas illustrari profuit, ut inde excitata spurciries nares & cerebrum feriret, ac per hoc somniculosus ille marcor qui Romano-

DISSERTATIO. XLIIJ

rum animos opprefferat, vehementi indignatione, tanquam sternutamento, discuteretur. Nam quod aliud fuisse dicemus consilium sanctissimorum Patrum, qui tot nefanda ac detestanda Poëticiæ Theologiæ misteria verbis etiam obscœnissimis aperuerunt? Certe non minus pudeat legisse Nævolum, quam in quinta Arnobii disputatione Itryphallorum Græcorum originem.

Plerumque autem quos ab rebus turpibus & flagitiosis nec præmia virtuti posita redemerant, nec poenæ legibus irrogatæ deterruerant, ingens detectæ turpitudinis pudor revocavit; & Persarum foedissimam auggam, quam nec disciplinæ militaris sacramentum, nec fortia majorum suorum exempla reprefferant, marionæ Persides peplos ipsæ sibi suos ab imo sustollentes, interrogantesque an illuc unde ipsi fugacem pedem infantes extulerant confugere vellet, objecto pudore in mediam persequentium aciem cum victoria converterunt. Ita-

XLIV DE SATIRA JUVEN.

que non inutile esse videtur rerum turpiter gestarum turpitudinem sic exprobrare nar-
rando , ut pudorem de frontibus etiam
impudentissimis exprimamus. Imo id po-
tissimum quæritur hoc præsertim Satirarum
genere quod morum imitationibus ac des-
criptionibus constat.

Quid ? Cum est Lucilius ausus

*Primus in hunc operis componere carmina morem ,
Detrahere & pellem nitidus qua quisque per ora
Cederet introrsum turpis ?*

Et id quidem fecit Lucilius , exemplo
veterum Comicoꝝ qui , ut ait idem
Horatius ,

*Si quis erat dignus describi , quod malus , aut fur ,
Quod mæchus foret , aut sicarius , aut alioquæ
Famofus , multa cum libertate notabant*

Quare mirari soleo Plinium in Historiæ
naturalis opere mirabili ac plane divino

DISSERTATIO. XLV

sic esse opinatum ut diceret, mira humani ingenii peste sanguinem & cædes condidit annalibus, unde hominum scelera noscantur: quasi cunctos ab Historia dehortari voluerit, qui tamen pessimorum Principum, nec minus quidem ipsius Neronis res gestas libris uno & triginta a fine Aufidii Bassi conscripserat. Quos libros utinam nobis superiora sæcula non invidissent, & morem illum veterem, quem ad Pompeii Magni tempora Cornelius Nepos tradidit, revocari placeret, ut Historia non nisi ab honestissimo quoque scriberetur? Sic enim ad exemplorum fidem accederet eximia scribentis auctoritas, magnum utique rerum gestarum narrationi pondus additura.

Id autem eo libenter hic commemoro, quod ut Historiam ab honestissimo scribi, sic & morum Satiram ab optimo quoque componi addecet; ne aut Historia servili mendacio inquinata vanescere incipiat, aut Satira in sceleratam auctoris conscientiam

XLVj DE SATIRA JUVEN.

retorta prorsus hebescat. Quisquis igitur Historicus appellari meruit, res honestas & turpes, uti quæque gestæ sunt, exponit; rectene an secus gestæ sint, curæ esse suæ vix putat, cum is sit qui ab Aristotele dicitur μέσος & ἀνδράγατος. Satirarum scriptor censuram agit etiam cum narrat: etenim instat ut accusator, disquirat ut iudex, castigat ut vindex.

Est autem communis Historiæ Satiræque *παρρησία*, qua cavetur ne quid illa veridicere non audeat, neve quid ista probrosi carpere & notare formidet. Itaque cum ex rerum gestarum cognitione, pravorumque morum correctione, habeant homines unde prudentiores ac meliores fiant; utrumque autem ab Historia & Satira jucundissime conficiatur; non usque quaque perperam fecisse videntur qui, ingeniis una cum Imperio Romano senescentibus, cum jam libros animo fastidiente male singulos tangerent, adeoque doctrinas ut venena de-

DISSERTATIO. XLVIJ

testarentur, Juvenalem & Marium Maximum curatiore studio, ut inquit Ammianus Marcellinus, lectitabant, nulla volumina præter hæc in profundo otio contrectantes: nempe segnitiae suæ delicias faciebant, existimabantque ingentem Scriptorum turbam negligi impune atque insuper haberi, dum esset unde & moribus depravatissimis extrema remedia, & temporibus difficillimis exempla convenientissima suppetere. Nunquam enim mihi persuaderi patiar Ammianum hæc ideo notasse ut Juvenalis aut Maximi lectionem inter rerum publicarum corruptelas poneret, cum ipse quoties philosophum agit, non pauca commutatis tantum syllabis ex Juvenale transcribat: de quo etiam hoc omni asseveratione affirmetur, & ipsæ sexdecim Satiræ clamant adeo pertinaciter vitiis infensum fuisse ut cum iis homines una sæpissime flagellaret. Marium vero Maximum etsi opera ejus, quæ verbosissima & minutis

XLVIJ DE SATIRA JUVEN.

historiis implicata fuisse Flavius Vopiscus autumat, interciderint, tamen strenuum vixisse bonarum partium sectatorem declarant plurima quæ ex eo Lampridius, Spartianus & alii historiarum Augustæ Scriptores commentariis suis indiderunt.

Dicamus igitur hosce duos auctores, ut civilium doctrinarum compendia quædam, illius ævi delicatis maxime placuisse: Marium quidem Maximum, ut copiosa exemplorum varietate locupletem, & omnia Cæsarum historica uberrimis septenariis complexum; Juvenalem vero ut magistrum veteris disciplinæ ac totius vitæ humanæ censorem gravissimum, in arcana ipsa morum summo cum imperio penetrantem. Summum voco imperium excelso mentis sublimem stilum, quo se supra mortalium nobilissima erigit, & omnia illa tanquam puerorum pupas & crepundia despicit, ut solius virtutis rationem habendam esse commonstret. Nam, ut ea mittamus quæ
sunt

DISSERTATIO. XLIX

sunt publica & ob oculos omnium posita, puta impietatem, fastum, avaritiam, libidinem, iniqua tyrannicæ potestatis imperia, quæ totis Satiris persequitur, si privata, ad quæ ipse quamvis in transcurso divertit, inspicere libet, comperiemus etiam in iis quæ præclara sapientibus videntur, nonnulla Censoriæ severitatis iudicio ac notatione haud immerito fuisse perstricta. Quid in universa humaniore litteratura prius aut antiquius Homero? & tamen pleraque in eo esse quæ defendi nisi antiquitate non possint, innuit Satira VII;

*Ipse facit versus, atque unicus Homero
Propter mille annos.*

Et Satira VI, mulierculas inducit Homerum cum Virgilio contendentes, cum ipse interea non solum dubiam faciat illius palmam, sed etiam huic adjudicet.

*Committit vates & comparat, inde Maronem;
Atque alia parte in trutina suspendit Homerum,*

c

1 DE SATIRA JUVEN.

Etenim iis versibus plus ponderis & majestatis Virgilio tribui intelligunt, qui in trutinæ & examinum ratione leviora pondera a gravioribus suspendi attollique non ignorant. Verum hæc obliqua & subobscura, illa recta & aperta, quibus Homeri fidem elevat, Satira X.

Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,

Exemplum vitæ fuit a Cornice secunda.

Et in XIII^a.

Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis;

Vel potius quantum Gradivus Homericus.

Satis insolens fuerat superjectio, Stentorem exclamasse quantum alii quinquaginta; illa vero multo audacior, Martem vociferatum esse quantum decem millia præliantium; tamen ferri poterat in persona Dei, & quidem Martis: at Deum, & Martem, ob inflictum sibi a Diomede vulnus, totum Olympum tam impotenti boatu

DISSERTATIO. 1j

quatefecisse, quis alius poëta dixerit, & non explodatur? Quomodo enim Martem tantum clamorem de lateribus adeo firmis ac divinis emisisse homines credent, qui ipsum non secus atque homuncionem vulnerari potuisse acceperint; aut Junonem iratam non vehementius clamasse quam Stentorem? Post Homerum effulsit clarissimum sidus Virgilii, quem & Juvenalis Homero tantum non anteponit, his versibus ex XI^a.

*Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.*

Attamen hujus quoque altiloquentiam in fabulis narrandis occupatam notare videtur in VII^a.

*Nam si Virgilio puer & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri:*

Nempe γοργεῖν κεφαλὴν, aut poëtam ἐχίδναις κατ' ἄκρον videre quis putet, cum audit,

liij DE SATIRA JUVEN.

Arma virumque cano :

ac multo magis si hæc præcesserint :

At nunc horrentia Martis.

Quæ tamen veteres neglexisse patet ex Prisciano, qui versuum duodecim Æneidos principalium principem citat *Arma virumque cano*. Neque aliud operis eximii principium agnoverat Martialis in XIV.

Accipe facundi Culicem studiose Maronis,

Ne, nugis positus, Arma virumque canas.

Quod si quis componat cum illo Homeri,

Μῆτιν ἄειδε θεὰ,

sentiet cum Juvenale, aliquid esse in Virgiliano principio horrificum, & velut hydros Poëtæ crinibus intextos. Quemadmodum vero in Martis Homerici indecora vociferatione quædam, si ita loqui fas est, absurditas, ita etiam in Virgilii Cyclope vanitas poëtica reprehenditur. Describit

DISSERTATIO. liij

Virgilius , Æneidos III , ingentem oculum Polyphemi , & fuisse ait ,

Argolici clypei aut Phœbeæ lampados instat.

Juvenalis noster mendacium poëticum rhetorico mendacio percussit : dixit enim adeo latam fuisse illius oculi aciem , ut per eam Ulysses evaserit ; atque hoc quam inopinate : est enim illic sermo de importuno rogatore quem dives aliquis increpat , & ,

Improbuses , cum poscis , ait ;

ille autem obstinatius urget :

Sed pensio clamat ,

*Posce ; sed appellat puer unicus , ut Polyphemi
Lata acies , per quam solers evasit Ulysses.*

Cogor , inquit , improbe & pervicaciter poscere , quia poscit a me diaria puer qui mihi solus est familia. Sed quid unico puero cum Polyphemi oculo ? Nimirum erat illi misero puer unicus , ut unicus Polyphemus oculus : de quo Mythologi tradiderunt

liv *DE SATIRA JUVEN.*

alia , sed hæc in primis ; unoculum fuisse Polyphemum , cum tamen tres haberet oculos ; unum in fronte , quem Virgilius depingit ingentem instar Græci clypei aut disci lunaris ; alterum in animo , scilicet mentem acerrimam quæ est in animo sicut pupilla in oculo ; tertium in Elpe , unica filia , quam velut unicum oculum unice diligebat. Ergo Ulyssis astu infelicissimus Polyphemus non stipite præusto , sed meri & amoris ignea vi tribus oculis una captus est : nam exhausto incautius capaciore poculo ebrius , sopori quasi letho datus obdormivit , luminis & mentis vigore aliquantisper mortuo ; interea dum edormiret , dimotis antri repagulis Ulysses una cum suis evasit : ii vero fugientes Elpen amoris œstro percitam secum abduxerunt.

πυρὶ ἐρωτικῷ "Ελπην τὴν θυγατέρα ,

"Ἦν εἶχε τρόπον ὀφθαλμῷ , ἀρπάσαντες.

ut est apud Joannem Tzetzem. Tres

istos oculos intelligit Artemidorus libro primo, ubi de eo qui paulo postquam tres oculos sibi esse somniasset cæcus factus est, ἔχῃ Διὰ τὸν Κύκλωπος μῦθον, ἀλλὰ Διὰ τὸν τρίτον ὀφθαλμὸν, ὃς καὶ ἄλλῃ φωτὸς εἰσὴμαине δεισθῆναι, διὰ τὸ μὴ αὐτάρκες εἶναι τὸ οἰκεῖον. Somnium interpretatur non per tres Cyclopi oculos, sed per tertium oculum qui tertium & adscititium lumen significabat. Idem Artemidorus in disciplina onirocritica oculorum specie filios & filias demonstrari docet: *οἰκασὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ παιδῶν, ὅτι καὶ ποσειδὼν καὶ τῷ σώματος ὁδηγοὶ εἰσὶ ἐν ἡγεμόνες*. Neque filios filiasve tantum, verum etiam servos custodiæ præpositos, ut vigiles, quorum oculis ipsi videre dicimur. Ita igitur Juvenalis importuno & querulo affectu unicum fuisse ait puerum, ut Polyphemo persolum oculum. Atque hujus similitudinis occasione Virgilianæ hyperboles transcendentiam carpit. Eadem libertate omnes generatim Poëtas, qui

lvj *DE SATIRA JUVEN.*

carminum suorum exordiis Musas invocant,
easque canere jubent , vanitatis arguit
in III^a.

*Incipe Calliope , licet hîc confidere , non est
Cantandum , res vera agitur ; narrate puella
Pierides.*

Et in XIV^a.

*Lucri bonus est odor ex re
Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
Versetur , Diis atque ipso Jove digna Poëta.*

Deos & Jovem Poëtæ vocat principes
viros , ipsumque Cæsarem , quos Poëta
quispiam , ut fecit alicubi Martialis , Deos
suos , Jovemque suum turpi assentatione
nuncupaverat ; aut , si mavis , Deos poë-
ticos & Jovem poëticum dicit , quasi va-
num aliquod & sine numine nomen ; ut
in XII^a.

*Si quando poetica surgit
Tempestas ,*

id est , vana & commentitia , quo sensu

DISSERTATIO. lvi

Lucianus in Præceptis Historicis ait , ποιη-
 λιχῶ τινος ἀνέμῃ ἐπεριάζοντος τὰ ἀκάλια. Ter-
 tium ab Jove , secundum a Cæsare Mæce-
 natem Poëtæ coluerunt. At noster in pri-
 ma , censoriam illi notam obiter inussit ,
 quod otio ac mollitie pœne ultra fœminam
 flueret :

*Cum jam sexta cervice feratur
 Hinc atque inde patens , ac nuda pæne cathedra,
 Et multum referens de Macenate supino.*

Et in XII^a.

*vestem
 Purpuream, teneris quoque Macenatibus aptam.*

Ecce autem , & quis hoc expectabat ? reus
 citatur Quintilianus , qui tamen maxima
 nominis claritate summus juventutis mo-
 derator audiebat & Romanæ rogæ gloria :
 verum ob invidendas opes , ob eamque ar-
 tem quam profitebatur & mire callebat ,
 struendi ac destruendi versutia ancipitem ,
 currente severioris Satiræ stilo aliquoties
 perstrictus videtur , ut in VI^a.

lviii] DE SATIRA JUVEN.

*Sed jacet in servi complexibus, aut Equitis: dic,
Dic aliquem fodes hîc, Quintiliane, colorem.*

Et in VII^a.

*Res nulla minoris
Constabit patri quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet saltus?*

Nosti quæ sequuntur. Ac propterea forte nobilissimus Rhetor, cum auctores Satirarum censeret, laudato Persii libro, Juvenalem præterit; aut per Satiram laudatum cum aliis quos ipse claros tunc fuisse ait, posteritati nominandum reliquit. Et ii quidem interciderunt; solus Juvenalis ætatem tulit, atque, ut videtur, integer; aut si quid ejus collapsum est, tanta id tamque vetere ruina accidit, ut nulla nunc rudera uspiam exstent. Nihil enim a Servio, Prisciano, aliisve observatur, quod hîc non appareat, ac totidem tributum libris; eaque librorum divisione comprehensum fuisse arbitror quantum una recitatione Juvenalis ediderat;

DISSERTATIO. lix

ut libri quinque toridem indicent recitationes habitas non coram populo in auditorio, verum in cubiculo coram amicis. Sic enim plerique viri gravissimi scripta sua legere & recitare soliti erant advocatis familiaribus, ex quorum sententia de editione statuerent : itaque advocabant non auditores tantum, sed adjutores, ut jam magis magisque retinenda videatur hæc veterum librorum scriptura in Umbricio versibus extremis,

*Satirarum ego, ni pudet illas,
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.*

Maxime vero cum in Suetonii libro de illustribus Grammaticis mentio fiat Ateii Philologi declamantium adjutoris atque præceptoris, & Crassitii cujusdam qui initio circa scenam versabatur, & mimographos adjuvabat. Porro cum hosce libros summus Satirarum artifex emendatissimique judicii censor, adhibita etiam recitationis lima poliverit, si quid transeuntes

lx DE SATIRA JUVEN.

offendimus aut incurrimus, id continuo proscribendum non est aut deturbandum; & quæ negligentia per incuriam excidisse credimus, ea si repetantur, appositissima esse reperiemus. Ejusmodi autem est desinentis Autumnii descriptio in I V^a.

*Jam lethifero cedente pruinis
Autumna, jam quartanam sperantibus agris
Stridebat deformis hyems.*

Hic enim existimet aliquis manifestam esse ἀκυρολογίαν, qualis est Æneide quarta,

tantum sperare dolorem :

cum tamen proprie dixerit Juvenalis, eos qui desinente Autumno ægritudine tentari incipiunt, sperare quartanam; hoc est, non fore continui ardoris, sed tantum quadrini circuitus febrem quæ, ut asserit Celsus, neminem jugulat. Ea vero febre φθινοπώρῳ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι ἀλίσκοται, inquit Hippocrates. In iis autem quæ Satira secunda legimus,

DISSERTATIO. lxj

*Solis ara Deæ maribus patet. Ite profanæ,
Clamatur. Nullo gemit hîc tibicina cornu :*

Si fœminam quæ cornu inflat , tibicinam vocasset , aut nihil præterea voluisset , sane plus quam negligentissimum fuisse faterer ; sed ait Corythia sacra , Bonæ Deæ sacris omnino esse dissimilia ; ad illa enim solos mares admitti : deinde addit ,

Nullo gemit hîc tibicina cornu.

Quod scilicet Bonæ Deæ pulvinaribus acciderat , admissio Clodio , qui sub vestitu cultuque psaltriæ seu tibicinæ , cornu intulerat , nempe virum patrando stupri flagitio paratissimum , atque ut idem Juvenalis ait in VI^a.

Majorem quam sunt duo Cæsaris Anticatones.

Nam istud etiam si prælicenter positum videatur , non tamen est inconcinnius ea similitudine quam ex vetere Comico notavit Longinus : ἀγρὸν ἔσχ' ἐλάττω γῆν

lxi DE SATIRA JUVEN.

ἐπιστολῆς Λακωνικῆς. Minime autem cul-
paverim quod eadem Satira dixit ,

Ac summum dominæ femur exclamare coegit ,

de alipta qui dominam unguendo fessus
erat , ac tandem , ut mitteretur , ὕφον &
πόπυσμα expresserat ab ea dominæ parte ,
quam in Galla ob consimile vitium Va-
lerius Martialis nequissimo epigrammate
garrulam & clamoralem appellavit. Neque
existimaverim ambitiose potius quam ho-
neste & decore usurpata fuisse palpitandi &
micturiendi vocabula , sicut & rimæ , cris-
tæ , vesicæ , urinæ , offæ ; item urticæ ,
cornu , herniæ ; per quæ alia minus speciosa
dictu significantur. Et laudi potius quam
vitio duxerim , Rhombi spatium , pro
Rhombo tantæ latitudinis , ut esse videre-
tur instar areæ & ἐπιπέδον ῥομβοειδὲς ; &
navem minorem , pro navi quæ jactura
facta pauperior evasit. Denique nunquam
reprehenderim Satiram verbis audacius

DISSERTATIO. Ixii]

translatis ferocientem , aut carpendorum vitiorum caussa liberius evagantem : nam illud quidem severitati ac dignitati sermonis , sed hoc in primis disquisitionis censoriæ libertati convenire censeo. Atque ut uno semel exemplo multa simul ostendam ; observemus Juvenalem nostrum celeberrimam figuram , qua Poëtæ , cum aliquid difficillimum indicant , rerum omnem fidem exuperantium comparationes acervatim congerunt , sed plerumque tam frivolas quam ingeniosas , ad seria sæpè numero transtulisse , complurium moribus pulchre notatis , ut in X^a.

Circumsilit agmine facto

*Morborum omne genus , quorum si nomina quæras ;
Promptius expediam quot amaverit Hippia machos ,
Quot Themison agros autumnò occiderit uno ,
Quot Basilus socios , quot circumscripserit Hirrus
Pupillos , &c.*

Hæc vero non sunt inania Rhetoricæ purpuræ segmenta , verum exquisitissimæ Sa-

LXIV DE SATIRA JUVEN:

tirarum impensæ , quibus adjici quidem semper aliquid possit ; adimi autem non secus quam de farcilibus aut lucanicis pulpæ , cerebella , glandulæ , nuclei , liquamen , piper , & hujusmodi alia : quæ etsi omnino disparata sint , & saporum plurimum inter se differentium , tamen intrita simul & inferta optimam condiunt Satiram , quæ si pauciora contineret , minus Satira diceretur.

Habes , illustrissime Thuane , totam propositæ controversiæ constitutionem , cui dirimendæ vindicias secundum Juvenalem dari abs te potissimum velim. Nam cum adolescens , ac pæne potius puer , eam sis adeptus gloriam , ut cunctis poëticæ laudibus quam maxime excelleres ; nunc autem post amplissimos honores integerrime gestos , in arce Virtutis , extra omnem Satiræ petulantiam , velut extra teli jactum sis collocatus ; partium proprie tuarum esse arbitror , de poëtica morum censurâ , quam

DISSERTATIO. lxx

istæ Satiræ promittunt, deque ipsis Satirarum scriptoribus, judicare. Quod si tibi operam calamo luisse videar, hoc præterea me præstitisse reponam, quod hæc legentem ab Reipublicæ prope nullius tristissima cogitatione paulisper avocaverim, atque id mihi fuerit abunde pretii,

*Si quid ego, Auguste, adjuto, curamve levasso,
Quæ nunc te coquit, & versat sub pectore fixa.*

Scriebam a. d. III. Cal. Novemb. CIO IOCXV.

F *

LIBRIS QUINQUE
SATIRARUM JUVENALIS
CONTINENTUR SATIRÆ XVI.

LIB. I.

SAT. I. Præfatio : cur Satiras scribat. Pag. I.

Prima docet Satira causam, formamque libelli.

— II. Hypocritæ. 9.

Arguitur Satira probitas simulata secunda.

— III. Urbis incommoda. 16.

Umbricius Roma discedit amore quietis.

— IV. Convivæ Domitiani. 29.

Crispini vitia irridet, calvumque Neronem.

— V. Parasiti. 36.

Quanta pati soleant parasiti, quinta docebit.

LIB. II.

SAT. VI. Mulierum flagitia & scelera. 44.

Omnia commemorat muliebria crimina sexta.

L I B. I I I.

SAT. VII. Artium neglectarum querela. 72.

Septima te docet, ut Musæ laudantur & argent.

— **V I I I. Natalium claritas. . . . 83.**

Nos octava docet, proavis non esse superbos.

— **I X. Cinædi. 95.**

Exagitat Draucos, & molles nona Cinædos.

L I B. I V.

SAT. X. Vota. 102.

Impia vota hominum, & curas deridet inanes.

— **X I. Luxus. 118.**

Cuilibet est noscenda suæ mensura crumena.

— **X I I. Hæredipetæ. 127.**

Qui testamentis inhiant hac pagina carpit.

L I B. V.

— **X I I I. Scelera tandem punita. 133.**

Conscia mens surdo sceleratos verberare cadit.

[xvii]

— XIV. Parentum exempla. . . 144.

Turpia corrumpunt pueros exempla parentum.

— XV. Religiones peregrinæ. . . 159.

Ægypti ritus atque impia sacra recenset.

— XVI. Militiæ priviègia. . . . 167.

Ultima percenset Castrensis commoda vita.

SULPICIÆ Satira , de statu Reipublicæ. Pag. 170.

D. JUNII.

D. JUNII JUVENALIS
SATIRARUM
LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

*Deliberanti Poëta, jamque in animo habenti temporis
 sui Poëtis tragœdias recitantibus vicem referre, &
 Pantheram (quod aiunt) Leone remunerare, occur-
 runt urbis Romanæ scelera, quæ ipsum ab instituta
 Tragœdia ad Satiram abducant.*

Non ante annum Imperatoris Trajani tertium vi-
 detur fuisse composita.

SEMPER ego auditor tantum! Nun-
 quamne reponam,
 Vexatus toties rauci Thesæide Codri?
 Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,

A

D. JUNII JUVENALIS

**Hic elegos ! Impune diem consumpserit ingens
Telephus ! Aut summi plena jam margine libri
Scriptus , & in tergo , necdum finitus , Orestes !**

**Nota magis nulli domus est sua , quam mihi lucus
Martis , & Æoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti , quas torqueat umbras
Æacus ; unde alius furtivæ devehat aurum
Pelliculæ ; quantas jaculetur Monychus ornos ;
Frontonis platani , convulsaque marmora clamans
Semper , & assiduo ruptæ lectore columnæ.
Exspectes eadem a summo , minimoque Poëta ,**

**Et nos ergo manum ferulæ subduximus , & nos
Consilium dedimus Sullæ , privatus ut altum
Dormiret. Stulta est clementia , cum tot ubique
Vatibus occurras , perituræ parcere chartæ.**

**Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo ,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus ,
Si vacat , & placidi rationem admittitis , edam.
Cum tener uxorem ducat spado , Mævia Tuscum
Figat aprum , & nuda teneat venabula mamma ;
Patricios omnes opibus cum provocet unus ,
Quo rondente gravis juveni mihi barba sonabat :
Cum pars Niliacæ plebis , cum verna Canopi
Crispinus , Tyrias humero revocante lacernas ,**

SATIRA I. LIB. I.

3

Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ;
Difficile est Satiram non scribere. Nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se?
Caussidici nova cum veniat lætica Mathonis
Plena ipso; post hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comesa
Quod superest, quem Massa timet, quem mune-
re palpat

Carus, & a trepido Thymele summissa Latino:
Cum te summoveant, qui testamenta merentur
Noctibus, in Cœlum quos evehit optima summi
Nunc via processus, vetulæ vesica beatæ:
Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem:
Partes quisque suas ad mensuram inguinis hæres;
Accipiat sane mercedem sanguinis, & sic
Palleat ut nudis preffit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram.

Quid referam quanta siccum jecur ardeat ira,
Cum populum gregibus comitum premat hic spo-
liator

Pupilli prostantis? & hic damnatus inani
Judicio (quid enim salvis infamia nummis?)
Exsul ab octava Marius bibit, & fruitur Diis
Iratis; at tu victrix provincia ploras.

Hæc ego non credam Venusina digna lucerna!

A 2

4 D. JUNII JUVENALIS

Hæc ego non agitem ! sed quid magis Heracleas,
 Aut Diomedæas, aut mugitum Labyrinthi,
 Et mare percussum puero, fabrumque volantem ?
 Cum leno accipiat mœchi bona, si capiendi
 Jus nullum uxori, doctus spectare lacunar,
 Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso;
 Cum fas esse putet curam sperare cohortis,
 Qui bona donavit præsepibus, & caret omni
 Majorum censu, dum pervolat axe citato
 Flaminiam : puer Automedon nam lora tenebat,
 Ipse lacernatæ cum se jactaret amicæ.
 Nonne libet medio ceras implere capaces
 Quadrivio, cum jam sexta cervice feratur
 Hinc atque inde patens, ac nuda pene cathedra,
 Et multum referens de Mæcenatæ supino
 Signator falso, qui se lautum, atque beatum
 Exiguâ tabulis, & gemma fecerat uda ?
 Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
 Porrectura viro miscet sitiente rubetam,
 Instituitque rudes melior Locusta propinquas,
 Per famam, & populum nigros efferre maritos,
 Aude aliquid brevibus Gyaris, & carcere, dignum,
 Si vis esse aliquis : Probitas laudatur, & alget.
 Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
 Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum,
 Quem patitur dormire nurus corruptor avaræ,
 Quem sponsæ turpes, & prætextatus adulter ?

5

•

1

5.

A 3

6 D. JUNII JUVENALIS

Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestram
 Arguerint, licet ipse negem; sed quinque tabernæ
 Quadringenta parant. Quid confert purpura major
 Oportandum, si Laurenti custodit in agro
 Conductas Corvinus oves? Ego possideo plus
 Pallante, & Licinis. Exspectent ergo Tribuni;
 Vincant divitiæ; sacro nec cedat honori,
 Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis:
 Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum
 Majestas; etsi funesta Pecunia templo
 Nondum habitas, nullas nummorum creximus
 aras,

Ut colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
 Quæque salutato crepirat Concordia nido.

Sed cum summus honor finito computet anno,
 Sportula quid referat, quantum rationibus addat;
 Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus
 hinc est,

Et panis, fumusque domi? Denfissima centum
 Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
 Languida, vel prægnans, & circumducitur uxor.
 Hic petit absenti, nota jam callidus arte,
 Ostendens vacuam, & clausam pro conjuge sellam;
 Galla mea est, inquit: citius dimitte: moraris?
 Profer Galla caput. Noli vexare, quiescit.

Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum,

Sportula , deinde forum , jurisque peritus Apollo ,
Atque triumphales , inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Ægyptius , atque Arabarches ;
Cujus ad effigiem non tantum mejere fas est.
Vestibulis abeunt veteres , lassique clientes ,
Votaque deponunt , quanquam longissima , cœnas ,
Spes homini : caulis miseris , atque ignis emendus.
Optima sylvarum interea , pelagique vorabit
Rex horum , vacuisque toris tantum ipse jacebit ;
Nam de tot pulchris , & latis orbibus , & tam
Antiquis , una comedunt patrimonia mensa.
Nullus jam parasitus erit , sed quis feret istas
Luxuriæ sordes ? Quanta est gula , quæ sibi totos
Ponit apros , animal propter convivia natum !
Pœna tamen præsens , cum tu deponis amictus
Turgidus , & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes , atque intestata senectus.
It nova , nec tristis per cunctas fabula cœnas :
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius , quod nostris moribus addat
Posteritas ; eadem cupient , facientque minores.
Omne in præcipiti vitium stetit : utere velis ,
Totos pande sinus. Dicas hic forsitan , unde
Ingenium par materiæ ? unde illa priorum
Scribendi quodcunque animo flagrante liberet
Simplicitas , cujus non audeo dicere nomen ?
Quid refert dictis ignoscat Mucius , an non ?

8 D. JUNII JUVENALIS

Pone Tigellinum, tæda lucebis in illa,
 Qua stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
 Et latum media sulcum deducit arena.
 Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
 Pensilibus plumis, atque illinc despiciet nos :
 Cum veniet contra, digito compesce labellum ;
 Accusator erit, qui verbum dixerit, hic est.
 Securus licet Ænean, Rutilumque ferocem
 Committas, nulli gravis est percussus Achilles,
 Aut multum quæsitus Hylas, urnamque secutus.
 Ense velut stricto, quories Lucilius ardens
 Infremuit, rubet auditor cui frigida mens est
 Criminibus, tacita sudant præcordia culpa :
 Inde iræ, & lacrymæ. Tecum prius ergo voluta
 Hæc animo ante tubas : galeatum sero duelli
 Poenitet. Experiar quid concedatur in illos,
 Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

SATIRA II.

Reprehendit hypocrisin in Philosophis, Judicibus, Sacerdotibus, Ducibus, Nobilibus; qui omnes impie de inferorum suppliciis sentientes, victores ipsi a victis gentibus corrumpuntur, nec non alios corrumpunt.

Sub finem secundi anni Trajani, aut initio
tertii.

ULTRA Sauromatas fugere hinc libet, &
glacialem

Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.
Indocti primum, quanquam plena omnia gypso
Chryssippi invenies: nam perfectissimus horum est,
Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon eruit,
Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
FRONTIS NULLA FIDES. Quis enim non vī-
cus abundat

Tristibus obscœnis? Castigas turpia, cum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinædos:
Hispidamembra quidem, & duræ per brachia setæ
Promittunt atrocem animum; sed podice lævi
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariscæ.
Rarus sermo illis, & magna libido tacendi,
Atque supercilio brevior coma. Verius ergo,

10 D. JUNII JUVENALIS

Et magis ingenue Peribomius : hunc ego fatîs
 Imputo , qui vultu morbum , incessuque fatetur.
 Horum simplicitas miserabilis , his furor ipse
 Dat veniam ; sed pejores qui talia verbis
 Herculis invadunt , & de virtute locuti
 Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor,
 Infamis Varillus ait ? quo deterior te ?
 Loripedem rectus derideat , Æthiopem albus.
 Quis tulerit Gracchos de seditione querentes ?
 Quis Cœlum terris non misceat , & mare Cœlo ,
 Si fur displiceat Verri ? homicida Miloni ?
 Clodius accuset mœchos , Catilina Cethegum ?
 In tabulam Sullæ si dicant discipuli tres ?
 Qualis erat nuper tragico pollutus adulter
 Concubitu , qui tunc leges revocabat amaras
 Omnibus , atque ipsis Veneri , Martique timendas,
 Cum tot abortivis fœcundam Julia vulvam
 Solveret , & patruo similes effunderet offas.
 Nonne igitur jure , ac merito , vitia ultima fistos
 Contemnunt Scauros , & castigata remordent ?
 Non tulit ex illis torvum Laronia quendam
 Clamantem toties , ubi nunc Lex Julia ? dormis ?
 Atque ita subridens : felicia tempora , quæ te
 Moribus opponunt ! habeat jam Roma pudorem :
 Tertius e Cœlo cecidit Cato. Sed tamen unde
 Hæc emis , hirsuto spirant opobalsama collo
 Quæ tibi ? ne pudeat dominum monstrare tabernæ

Quod si vexantur leges, ac jura, citari,
 Ante omnes, debet Scantinia. Respice primum
 Et scrutare viros: faciunt hi plura; sed illos
 Defendit numerus, junctæque umbone phalanges.
 Magna inter molles concordia: non erit ullum
 Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
 Tædia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:
 Hippo subit juvenes, & morbo pallet utroque.
 Nunquid nos agimus causas, civilia jura
 Novimus, aut ullo strepitu fora vestra movemus?
 Luctantur paucæ, comedunt coliphia paucæ:
 Vos lanam trahitis, calathisque peracta refertis
 Vellera; vos tenui prægnantem flamine fûsum
 Penelope melius, levius torquetis Arachne,
 Horrida quale facit residens in eodice pellex.

Notum est cur solo tabulas impleverit Histæ
 Liberto, dederit vivus cur multa puellæ.
 Dives erit magno quæ dormit tertia lecto.
 Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.
 De nobis post hæc tristis sententia fertur.
 Dat veniam corvis, vexat censura columbas.
 Fugerunt trepidi vera, ac manifesta canentem
 Stoicidæ. Quid enim falsi Laronia? sed quid
 Non facient alii, cum tu multicia sumas,
 Cretice, & hanc vestem populo mirante perores.
 In Proculas, & Pollineas? Est moecha Fabulla:

11 D. JUNII JUVENALIS

Damnetur, si vis, etiam Carfinia; talem
 Non sumet damnata togam. Sed Julius ardet,
 Æstus; nudus agas, minus est insania turpis.
 En habitum, quo te leges, ac jura ferentem,
 Vulneribus crudis populus modo victor, & illud
 Montanum positis audiret vulgus aratris.
 Quid non proclames, in corpore judicis ista
 Si videas? quæro an deceant multicia testem.
 Acer, & indomitus, libertatisque magister,
 Cretice, perluces. Debit hanc contagio labem,
 Et dabit in plures; sicut grex totus in agris
 Unius scabie cadit, & porrigine porci,
 Uvaeque conspecta livorem ducit ab uva.
 Fœdus hoc aliquid quandoque audebis amictu;
 Nemo repente fuit turpissimus: accipient te
 Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
 Frontibus, & toto posuere monilia collo,
 Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
 Et magno cratere Deam; sed more sinistro
 Exagitata procul non intrat fœmina limen.
 Solis ara Deæ maribus patet. Ite profanæ,
 Clamatur; nullo gemit hinc tibicina cornu.
 Talia secreta coluerunt Orgia tæda,
 Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyton.
 Ille supercilium madida fuligine tactum
 Obliqua producit acu, pingitque trementes
 Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,

SATIRA II. LIB. I. 13

Reticulumque comis auratum ingentibus implet.
 Cærulea indutus scutulata, aut galbina rafa;
 Et, per Junonem, domini jurante ministro.
 Ille tenet speculum pathici gestamen Othonis,
 Actoris Arunci spolium; quo se ille videbat
 Armatum, cum jam tolli vexilla juberet.
 Res memoranda novis annalibus, atque recenti
 Historia, speculum civilis sarcina belli.
 Nimirum summi Ducis est occidere Galbam,
 Et curare cutem summi constantia civis;
 Bebriaci campo spolium affectare Palati,
 Et pressum in facie digitis extendere panem;
 Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
 Mæsta nec Astiaca fecit Cleopatra carina.
 Hic nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.
 Hic turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
 Libertas; & crine senex fanaticus albo
 Sacrorum antistes, rarum, ac memorabile magni
 Gutturis exemplum, conducendusque magister.
 Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus
 erat jam

More supervacuam cultris abrampere carnem?
 Quadringenta dedit Gracchus sestertia, dotem
 Cornicini; sive hic recto cantaverat ære.
 Signatæ tabulæ, dictum feliciter: ingens
 Cæna sedet, gremio jacuit nova nupta mariti.
 O proceres, Censore opus est, an Aruspice nobis?

14 D. JUNII JUVENALIS

Scilicet horreres, majoraque monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos cederet agnum?
Segmenta, & longos habitus, & flammea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis!
Unde nefas tantum Latii pastoribus? unde
Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditar ecce viro clarus genere, atque opi-
bus vir;

Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? Vade ergo, & cede severi
Jugeribus campi, quem negligis. Officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ causa officii? quid quæris? nubet amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modo vivere, fient,
Fient ista palam, cupient & in acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, & partu retinere maritos,
Sed melius, quod nil animis in corpora juris
Natura indulget: steriles moriuntur, & illis
Turgida non prodest condita pyxide Lyde;
Nec prodest agili palmas præbere Luperco.
Vicit & hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
Lustravitque fuga mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generosior, & Marcellis,
Et Catuli, Paullique minoribus, & Fabiis, &
Omniibus ad podium spectantibus: his licet ipsum

Admoveas, cujus tunc munere retia misit.
 Esse aliquos manes, & subterranea regna,
 Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
 Atque una transire vadum tot millia cymba,
 Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære la-
 vantur.

Sed tu vera puta. Curius quid sentit, & ambo
 Scipiadae? quid Fabricius, manesque Camilli?
 Quid Cremeræ legio, & Cannis consumpta ju-
 ventus,

Tot bellorum animæ? Quoties hinc talis ad illos
 Umbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur
 Sulphura cum tædis, & si foret humida laurus,
 Illuc, heu, miseri traducimur! arma quidem
 ultra

Litora Jubernæ promovimus, & modo captas
 Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos,
 Sed quæ nunc populi sunt victoris in urbe,
 Non faciunt illi quos vicimus; & tamen unus
 Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
 Mollior ardenti sese indulgisse Tribuno.
 Adspice quid faciant commercia; venerat obses,
 Hic fiunt homines: nam si mora longior Urbem
 Indulset pueris, non unquam deerit amator;
 Mittentur braccæ, cultelli, frena, flagellum;
 Sic prætextatos referunt Artaxata mores,

SATIRA III.

Inducitur Umbricius, Aruspex, poeta causas reddens, cur Bajas migret a Roma, in qua per Græcorum aliarumque gentium, quæ in urbem confluxere, adulationes, delationes, veneficia, aliasque malas artes; ut & ruinas, incendia, pauperum contemptum, vim, & latrocinia, honesto civi in urbe non sit locus.

Sub Trajano, & Juvenale jam senæ,
scripta.

QUAMVIS digressu veteris confusus amici,
Laudo tamen vacuis quod sedem figere Cumis
Destinet, atque unum civem donare Sibyllæ.
Janua Bजारum est, & gratum litus amœni
Sæcessus. Ego vel Prochyta præpono Suburæ:
Nam quid tam miserum, tam solum vidimus,
ut non

Deterius credas horrere incendia, lapsus
Tectorum assiduos, ac mille pericula sævæ
Urbis, & Augusto recitantes mense poetas?
Sed dum tota domus rheda componitur una,
Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam;
Hic ubi nocturnæ Numa constituēbat amicæ:
Nunc sacri fontis nemus, & delubra locantur
Judæis, quorum cophinus, fœnumque superlex.

Omnis

Omnis enim populo mercedem pendere iussa est
Arbor, & ejectis mendicat sylva Camœnis.

In vallem Egeriæ descendimus, & speluncas

Diffimiles veris: quanto præstantius esset

Namen aquæ, viridi si margine clauderet undas

Herba, nec ingenuum violarent marmora to-
phum?

Hic tunc Umbricius, quando artibus, inquit,
honestis

Nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,

Res hodie minor est, hære quam fuit, atque
eadem cras

Deteret exiguis aliquid; proponimus illuc

Ire, fatigatas ubi Dædalus exiit alas.

Dum nova canities, dum prima, & recta senectus;

Dum superest Lachesi quod torqueat, & pedibus me

Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo,

Cedamus patria: vivant Arturius istis.

Et Catulus; maneant qui nigrum in candida ver-
tunt,

Queis facile est ædem conducere, flumina, portus,

Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver,

Et præbere caput domina venale sub hasta.

Quondam hi cornicines, & municipalis arenæ

Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,

Munera nunc edunt, & verso pollice vulgus

Quemlibet occidunt populariter: inde reversi.

B

18 D. JUNII JUVENALIS

Conducunt foricas. Et cur non omnia? cum finit,
 Quales ex humili magna ad fastigia rerum
 Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.
 Quid Romæ faciam? mentiri nescio; librum
 Si malus est, nequeo laudare & poscere; motus
 Astrorum ignoro; funus promittere patris
 Nec volo, nec possum; ranarum viscera nunquam
 Inspexi: ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
 Quæ mandat, norunt alii; me nemo ministro
 Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tanquam
 Mancus, & extinctæ corpus non utile dextræ.
 Quis nunc diligitur, nisi conscius, & cui fervens
 Æstuat occultis animus, semperque tacendis?
 Nil tibi se debere putat, nil conferet unquam,
 Participem qui te secreti fecis honesti.
 Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
 Accusare potest. Tanti tibi non sit opaci
 Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur
 aurum,
 Ut somno careas, ponendæque præmia sumas
 Tristis, & a magno semper timearis amico:

Quæ nunc divitibus gens acceptissima nostris,
 Et quos præcipue fugiam, properabo fateri,
 Nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites,
 Græcam urbem, quamvis quota portio iaciat
 Achææ?

Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
 Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
 Obliquas, nec non gentilia tympana secum
 Vexit, & ad Circum jussas prostare puellas.
 Ite, quibus grata est picta lupa Barbara mitra.
 Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
 Et ceromatico fert niceteria collo.

Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relicta,
 Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Ala-
 bandis,

Esquilias, dictumque petunt a vimine collem,
 Viscera magnarum domuum, dominique futuri:
 Ingenium velox, audacia perditā, sermo
 Promptus, & Isæo torrentior. Ede, quid illum
 Esse putes? quemvis hominem secum attulit ad nos,
 Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
 Augur, schœnobates, medicus, magus: omnia
 novit.

Græculus esuriens in Cœlum, jusseris, ibit.
 Ad summam non Maurus erat, neque Sarmata,
 nec Thrax,

Qui sumpsit pennas, mediis sed natus Athenis.
 Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
 Signabit, fultusque toro meliore recumbet
 Advectus Romam, quo pruna, & coctona vento?
 Usque adeo nihil est, quod nostra infantia Cœlum
 Hauserit aventini bacca nutrita Sabina?

20 D. JUNII JUVENALIS

Quid, quod adulandi gens prudentissima, laudat
 Sermonem indocti, faciem deformis amici,
 Et longum invalidi collum cervicibus æquat
 Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?
 Miratur vocem angustam, qua deterius nec
 Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
 Hæc eadem licet & nobis laudare; sed illis
 Creditur. An melior cum Thaida sustinet, aut cum
 Uxorem comædus agit, vel Dorida nullo
 Cultam palliolo? Mulier nempe ipsa videtur,
 Non persona loqui: vacua, & plena omnia dicas
 Infra ventriculum, & tenui distantia rima.
 Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
 Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
 Natio comæda est. Rides? majore cachinno
 Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,
 Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
 Accipit Endromidem: si dixeris, æstuo, sudat.
 Non sumus ergo pares: melior qui semper, &
 omni
 Nocte, dieque potest alienum sumere vultum;
 A facie jactare manus, laudare paratus
 Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
 Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
 Præterea sanctum nihil est, & ab inguine tutum;
 Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipse
 Sponsus lævis adhuc, non filius ante pudicus:

Horum si nihil est, aulam resupinat amici.
Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.

Et quoniam coepit Græcorum mentio, transi
Gymnasia, atque audi facinus majoris abollæ.
Stoicus occidit Baream, delator amicū,
Discipulumque senex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.
Non est Romano cuiquam locus hūc, ubi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimanthus;
Qui, gentis vitio, nunquam partitur, amicū
Solut habet. Nam, cum facilem stillavit in aurem
Exiguū de naturæ, patriæque veneno,
Limine summoveor; perierunt tempora longi
Servitii: nusquam minor est jactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis hūc meritum? si curet nocte togatus
Currere, cum Prætor lictorem impellat, & ire
Præcipitem jubeat dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam, & Modiam collega salutet?
Divitis hūc servi claudit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
Accipiunt, donat Calvinæ, vel Catienæ,
Ut semel, atque iterum super illam palpitet: at tu,
Cum tibi vestiti facies scorti placet, hæres,
Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Da testem Romæ tam sanctum quam fuit hospes

42 D. JUNII JUVENALIS

Numinis Idæi : procedat vel Numa , vel qui
 Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam ;
 Protinus ad censum , de moribus ultima fiet
 Quæstio : quot pascit servos , quot possidet agri
 Jugera , quam multa , magnaue paropside cœnat ?
 Quantum quisque sua nummorum servat in arca ,
 .Tantum habet & fidei. Jures licet & Samothracum,
 Et nostrorum aras , contemnere fulmina pauper
 Creditur , atque Deos , Diis ignoscentibus ipsis.
 Quid , quod materiam præbet causasque jocosum
 Omnibus hic idem , si fœda & scissa lacerna ,
 Si toga sordidula est , & rupta calceus alter
 Pelle patet ; vel si , consuto vulnere , crassum ,
 Atque recens linum ostendit non una cicatrix ?
 Nil habet infelix paupertas durius in se ,
 Quam quod ridiculos homines facit. Exeat , inquit,
 Si pudor est , & de pulvino surgat equestri ,
 Cujus res legi non sufficit , & sedeant hic
 Lenonum pueri quocunque in fornice nati :
 Hic plaudent nitidi præconis filius inter
 Pinnirapi cultos juvenes , juvenesque lanistæ.
 Sic libitum vano , qui nos distinxit , Othoni.
 Quis gener hinc placuit censu minor , atque puellæ
 Sarcinulis impar ? quis pauper scribitur hæres ?
 Quando in consilio est Ædilibus ? agmine facto
 Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
 Haud facile emergunt , quorum virtutibus obstat

SATIRA III. LIB. I. 23

Res angusta domi : sed Romæ durior illis
Conatus. Magno hospitium miserabile, magno
Servorum ventres, & frugi cœnula magno.
Fistilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
Translatus subito ad Marcos, mensamque Sabellam.
Contentusque illic Veneto, duroque cucullo.
Pars magna Italiæ est, si verum admittimus,
in qua

Nemo togam sumit, nisi mortuus. Ipsa dierum
Festorum herbeso colitur si quando theatro
Majestas, tandemque redit ad pulvina notum.
Exodium, cum personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans.
Æquales habitus illic, similesque videbis
Orchestra, & populum : clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicae summis Ædilibus albæ.
Hic ultra vires habitus nitor ; hic aliquid plus,
Quam satis est : interdum aliena sumitur arca.
Commune id vitium est : hic vivimus ambitiosa
Paupertate omnes. Quid te morer ? Omnia Romæ
Cum pretio. Quid das, ut Cossus aliquando
salutes ;

Ut te respiciat clauso Vejento labello ?
Hic metis barbam, crinem hic deponit amati ;
Plena domus libis venalibus. Accipe, & istud
Fermentum tibi habe. Præstare tributa clientes
Cogimur, & cultis augere peculia servis.

24 D. JUNII JUVENALIS

Quis timer, aut timuit gelida Prænestæ ruinam,
 Aut positis nemorosa inter juga Volturniis, aut
 Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
 Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
 Magna parte sui: nam sic labentibus obstat
 Villicus, & veteris rimæ contextit hiatus,
 Securos pendente jubet dormire ruina.
 Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
 Nocte metus. Jam poscit aquam, jam frivola
 transfert

Ucalegon; tabulata tibi jam tertia fumant.
 Tu nescis: nam si gradibus trepidatur ab imis,
 Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur
 A pluvia, molles ubi reddunt ova columbæ.
 Lectus erat Codrus Procula minor, urceoli sex,
 Ornamentum abaci; nec non & parvulus infra
 Cantharus, & recubans sub eodem marmore
 Chiron;

Jamque vetus Græcos servabat cista libellos,
 Et divina Opici rodebant carmina mures.
 Nil habuit Codrus: quis enim negat? & tamen
 illud

Perdidit infelix totum nihil! ultimus autem
 Ærumnæ cumulus, quod nudum, & frustra ro-
 gantem:

Nemo cibo, nemo hospitio, tectoque juvabit:
 Si magna Arcturi cecidit domus, horrida mater,
 Pullati

Pullati proceres, differt vadimonia Prætor.
 Tunc gemimus casus Urbis, tunc odimus ignem.
 Ardet adhuc, & jam accurrit qui marmora donet,
 Conferat impensas. Hic nuda, & candida signa;
 Hic aliquid præclarum Euphranoris, & Polycleti;
 Hæc Asianorum vetera ornamenta Deorum;
 Hic libros dabit, & forulos, mediamque Miner-
 vam;

Hic modium argenti: meliora, & plura reponit
 Persicus orborum lautissimus, ut merito jam
 Suspectus, tanquam ipse suas incenderit ædes.
 Si potes avelli Circensibus, optima, Soræ,
 Aut Fabrateriæ, domus, aut Frusinone, paratur:
 Quanti nunc tenebras unum conducis in annum!
 Hortulus hîc, puteusque brevis, nec recte mo-
 vendus,

In tennes plantas facili defunditur haustu.
 Vive bidentis amans, & culti villicus horti,
 Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
 Est aliquid quocunque loco, quocunque recessu,
 Unius sese dominum fecisse lacertæ.

Plurimus hîc æger moritur vigilando, sed illum
 Languorem peperit cibus imperfectus, & hærens
 Ardenti stomacho: nam quæ meritoria somnum
 Admittunt? magnis opibus dormitur in Urbe;
 Inde caput morbi: rhedarum transitus arcto

C

26 D. JUNII JUVENALIS

Vicorum in flexu, & stantis convicia mandræ
 Eripiunt somnum Druso, vitulisque marinis.
 Si vocat officium, turba cedente vehetur
 Dives, & ingenti curret super ora Liburno,
 Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus:
 Namque facit somnum clausa lectica fenestra.
 Ante tamen veniet; nobis properantibus obstat
 Unda prior; magno populus premit agmine lum-
 bos

Qui sequitur; ferit hic cubito, ferit assere duro
 Alter; at hic tignum capiti incurit, ille metretam.
 Pinguia crura luto, planta mox undique magna
 Calcor, & in digito clavus mihi militis hæret.
 Nonne vidēs quanto celebretur sportula fumo?
 Centum convivæ, sequitur sua quemque culina.
 Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
 Impositas capiti, quas recto vertice portat
 Servulus infelix, & cursu ventilat ignem.
 Scinduntur tunicæ sartæ; modo longa coruscat
 Sartaco veniente abies, atque altera pinum
 Plaustra vehunt, nutant altæ, populoque minantur.
 Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
 Axis, & eversum fudit super agmina montem,
 Quid superest de corporibus; quis membra, quis
 ossa

Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver,
 More animæ. Domus interea secunda patellas

Jam lavat , & bucca foculum excitat , & sonat
unctis

Strigilibus , & pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur : at ille
Jam sedet in ripa , tetrumque novicius horret
Porthmea ; nec sperat cœnosi gurgitis alnum
Infelix , nec habet quem porrigat ore trientem.

Respice nunc alia , ac diversa pericula noctis ;
Quod spatium tectis sublimibus , unde cerebrum
Testa ferit , quoties rimosa & curta fenestris
Vasa cadunt , quanto percussum pondere signent ,
Et lædant filicem. Possis ignavus haberi ,
Et subiti casus improvidus , ad cœnam si
Intestatus eas : adeo tot fata , quot illa
Nocte patent vigiles , te prætereunte , fenestræ.
Ergo optes , votumque feras miserabile tecum ,
Ut sint contentæ patulas effundere pelves.
Ebrius ac petulans , qui nullum forte cecidit ,
Dat pœnas , noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ , cubat in faciem , mox deinde supinus :
Ergo non aliter poterit dormire ! quibusdam
Somnum rixa facit : sed , quamvis improbus annis ,
Atque mero fervens , cavet hunc , quem coccina
- læna

Vitari jubet , & comitum longissimus ordo ;
Multum præterea flammaram , & ahenea lampas.

18 D. JUNII JUVENALIS

Me, quem Luna solet deducere, vel breve lumen
 Candelæ, cujus dispenso, & tempero filum,
 Contemnit. Miseræ cognosce procemia rixæ,
 Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
 Stat contra, stareque jubet, parere necesse est.
 Nam quid agas, cum te furiosus cogat, & idem
 Fortior? unde venis? exclamat: cujus aceto,
 Cujus conche tumes? quis tecum festile porrum
 Sutor, & elixi vervecis labra comedit?
 Nil mihi respondes! aut dic, aut accipe calcem.
 Ede ubi consistas? in qua te quæro profeucha?
 Dicere si tentes aliquid, tacitusve recedas,
 Tantumdem est; feriunt pariter: vadimonia
 deinde
 Irati faciunt. Libertas pauperis hæc est!
 Pulsatus rogat, & pugnis concisus adorat,
 Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.

Nec tamen hæc tantum metuas: nam qui spo-
 liet te
 Non deerit, clausis domibus, postquam omnia
 ubique
 Fixa catenatæ filuit compago tabernæ.
 Interdum & ferro subitus grassator agit rem,
 Armato quoties tutæ custode tenentur
 Et Pomptina palus, & Gallinaria pinus:
 Sic inde huc omnes tanquam ad vivaria currunt.

SATIRA III. LIB. I. 29

Qua fornace graves, qua non incude catenæ?
 Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne
 Vomer deficiat, ne marræ, & sarcula defint.
 Felices proavorum atavos, felicia dicas
 Sæcula, quæ quondam sub Regibus, atque Tribunis
 Viderunt uno contentam carcere Romam.

His alias poteram, & plures subnectere causas:
 Sed jumenta vocant, & Sol inclinat; eundum est.
 Nam mihi commota jam dudum mulio virga
 Adnuit: ergo vale nostri memor, & quoties te
 Roma tuo refici properantem reddet Aquino;
 Me quoque ad Helvinam Cererem, vestramque
 Dianam
 Convelle a Cumis: satirarum ego, ni pudet illas,
 Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATIRA IV.

A libidine & luxuria Crispini, sumpta occasione describendi ridiculum quoddam Domitiani super Rhombo pisce concilium, Senatorum in hanc rem sententias lepide & salse exponit.

Sub Imperatore Trajano scripta.

Ecce iterum Crispinus, & est mihi sæpe vocandus

C ;

30 D. JUNII JUVENALIS

Ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
 A vitiis; æger, solaque libidine fortis:
 Delicias viduæ tantum aspernatur adulter.
 Quid refert igitur quantis jumenta fatiget
 Porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
 Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
 Nemo malus felix, minime corruptor, & idem
 Incestus, cum quo nuper vittata jacebat
 Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
 Sed nunc de factis levioribus; & tamen alter
 Si fecisset idem, caderet sub iudice morum.
 Nam quod turpe bonis, Titio, Seioque, decebat
 Crispinum. Quid agas, cum dira, & fœdior omni
 Crimine persona est? Mullum sex millibus emit,
 Æquantem sane paribus sestertia libris,
 Ut perhibent, qui de magnis majora loquantur.
 Consilium laudo artificis, si munere tanto
 Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
 Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
 Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
 Nil tale exspectes; emit sibi. Multa videmus,
 Quæ miser & frugi non fecit Apicius. Hoc tu
 Succinctus patria quondam, Crispine, papyro;
 Hoc pretium squamæ! potuit fortasse minoris
 Piscator, quam piscis emi. Provincia tanti
 Vendit agros; sed majores Apulia vendit.

Quales tunc epulas ipsum glutisse putemus

Induperatorem , cum tot festertia , partem
Exiguam , & modicæ sumptam de margine cœnæ,
Purpureus magni ructarit scurra Palati ,
Jam princeps Equitum , magna qui voce solebat
Vendere municipales Faria de merce Siluros !

Incipe Calliope , licet & confidere : non est
Cantandum , res vera agitur. Narrate , puellæ
Pierides ; profit mihi vos dixisse puellas.
Cum jam semianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus , & calvo serviret Roma Neroni ,
Incidit Adriaci spatium admirabile Rhombi
Ante domum Veneris , quam Dorica sustinet

Ancon ,

Implevitque sinus : neque enim minor hæserat
illis ,

Quos operit glacies Mœotica , ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia Ponti
Desidia tardos , & longo frigore pingues.
Destinat hoc monstrum , cymbæ , linique magister,
Pontifici summo. Quis enim proponere talem ,
Aut emere auderet ? cum plena & littora multo
Delatore forent ; dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo ,
Non dubitaturi fugitivum dicere piscem ,
Depastumque diu vivaria Cæsaris ; inde
Elapsum , veterem ad dominum debere reverti.

C 4

32 D. JUNII JUVENALIS

Si quid Palfurio, si credimus Armillato,
Quidquid conspicuum, pulchrumque est aequore
toto,

Res fisci est, ubicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat. Jam letifero cedente pruinis
Autumno, jam quartanam sperantibus ægris,
Stridebat deformis hiems, prædamque recentem
Servabat; tamen hic properat, velut urgeat
Auster.

Utque lacus suberant, ubi, quanquam diruta,
servat

Ignem Trojanum, & Vestam colit Alba minorem;
Obstitit intranti miratrix turba parumper:
Ut cessit, facili patuerunt cardine valvæ.
Exclusi spectant admissa opsonia Patres.
Iturad Attridem: tum Picens, accipe, dixit,
Privatis majora focus; genialis agatur
Iste dies, propera stomachum laxare saginis,
Et tua servatum consume in sæcula Rhombum.
Ipse capi voluit. Quid apertius? & tamen illi
Surgebant cristæ: nihil est, quod credere de se
Non possit, cum laudatur Diis æqua potestas.
Sed deerat pisci patinæ mensura. Vocantur
Ergo in concilium proceres, quos oderat ille,
In quorum facie miseræ, magnæque sedebat
Pallor ainicitia. Primus, clamante Liburno,
Currite, jam sedit; rapta properabat abolla

SATIRA IV. LIB. I. 34

Pegasus, attonitæ positus modo villicus Urbi.
Anne aliud tunc Præfecti ? quorum optimus ;
atque

Interpres legum sanctissimus ; omnia quanquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Justitia : venit & Crispi jucunda senectus,
Cujus erant mores qualis facundia, mite
Ingenium. Maria, ac terras, populosque regenti
Quis comes utilior, si clade, & peste sub illa
Sævitiâ damnare, & honestum afferre liceret
Consilium ? sed quid violentius aure tyranni,
Cum quo de pluviis, aut æstibus, aut nimboſo
Vere locuturi fatum pendebat amici ?

Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem ; nec civis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, & vitam impendere verâ
Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
Solstitia. His armis, illa quoque tutus in aula .
Proximus ejusdem properabat Acilius ævi
Cum juvene indigno, quem mors tam sæva ma-
neret ,

Et domini gladiis tam festinata : sed olim
Prodigio par est cum nobilitate senectus :
Unde fit ut malim fraterculus esse Gigantis.
Profuit ergo nihil misero, quod cominus urſos
Fugebat Numidas, Albana nudus arena
Venator. Quis enim jam non intelligat artes

34 D. JUNII JUVENALIS

Patricias ? quis priscum illud miretur acumen,
Brute, tuum ? facile est barbato imponere Regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offensæ veteris reus, atque tacendæ;
Et tamen improbius Satiram scribente cinædo.
Montani quoque venter adest abdomine tardus;
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera. Sævior illo
Pompeius tenui jugulos aperire susurro;
Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
Fuscus, marmorea meditatus prælia villa;
Et cum mortifero prudens Vejento Catullo,
Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ,
Grande, & conspicuum nostro quoque tempore
monstrum,
Cœcus adulator, dirusque a ponte satelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaque devexæ jactaret basia rhedæ.
Nemo magis Rhombum stupuit: nam plurima
dixit
In lævum conversus; at illi dextra jacebat
Bellua. Sic pugnas Cilicis laudabat, & ictus,
Et pegma, & pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Vejento; sed ut fanaticus œstro
Percussus, Bellona, tuo divinat; &, ingens
Omen habes, inquit, magni, clarique triumphi.
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno

SATIRA IV. LIB. I. 37

**Excidet Arviragus. Peregrina est bellua. Cernis
Erectas in terga fudes ? hoc defuit unum
Fabricio , patriam ut Rhombi memoraret , &
annos.**

**Quidnam igitur censes ? conciditur ? absit ab illo
Dedecus hoc , Montanus ait : testa alta paretur ,
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ , subitusque Prometheus.
Argillam , atque rotam citius properate : sed ex
hoc**

**Tempore jam , Cæsar , figuli tua castra sequantur.
Vicit digna viro sententia : novèrat ille
Luxuriam Imperii veterem , noctesque Neronis
Jam medias, aliamque famem, cum pulmo Falerno
Arderet. Nulli major fuit usus edendi ,
Tempestate mea. Circeis nata forent , an
Lucrinum ad saxum , Rutupinove edita fundo
Ostrea , callebat primo deprendere morsu ,
Et semel aspecti littus dicebat Echini.**

**Surgitur , & misso procures exire jubentur
Concilio ; quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos , & festinare coactos ,
Tanquam de Cattis aliquid , torvisque Sicambria
Dicturus ; tanquam & diversis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola pinna.
Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset**

36 D. JUNII JUVENALIS

Tempora sævitæ, claras quibus abstulit Urbi,
 Illustresque animas impune, & vindice nullo!
 Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
 Cœperat: hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

S A T I R A V.

Parasitum a cœnis divitum dehortatur, in quibus contemptum, misere & contumeliose tractato non liceat frui, nedum tangere delicias, quæ ipsis divitibus apponuntur. Vide Luciani epist. εἰς τὸν πρῶτον χείρην.

Non constat quo tempore scripta fuerit.

SI te propositi nondum pudet, atque eadem
 est mens,

Ut bona summa putes, aliena vivere quadra;
 Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
 Cæsaris ad mensas, nec vilis Gabba tulisset,
 Quamvis jurato metuam tibi credere testi.
 Ventre nihil novi frugalius; hoc tamen ipsum
 Defecisse puta, quod inani sufficit alvo.
 Nulla crepido vacat; nusquam pons, & tegetis pars
 Dimidia brevior? tantine injuria cœnæ?
 Tam jejuna fames? quin poscis honestius illic,
 Et tremere, & sordes farris mordere canini?
 Primo fige loco, quod tu discumbere jussus

Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiae magnae, cibus : imputat hunc
Rex,

Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos
post

Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto,
Una sumus, ait. Votorum summa, quid ultra
Quæris? habet Trebium propter quod rumpere
somnia

Debeat, & ligulas dimittere, sollicitus, ne
Tota salutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri ferraca Bootæ.

Qualis coena tamen! vinum quod succida noli
Lana pati: de conviva Corybanta videbis.
Jurgia proludunt; sed mox & pocula torques
Saucius, & rubra deterges vulnera mappa:
Inter vos quoties, libertorumque cohortem
Pugna Saguntina fervet commissa lagena.
Ipse capillato diffusum Consule potat,
Calcataque tenet bellis socialibus uvam,
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de
Scetinis, cujus patriam, titulumque senectus
Delevit multa veteris fuligine testæ;

38 D. JUNII JUVENALIS

Quale coronati Thrasea, Helvidiusque bibebant,
 Brutorum, & Cassi natalibus. Ipse capaces
 Heliadum crustas, & inæquales Beryllo
 Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
 Vel si quando datur, custos affixus ibidem,
 Qui numeret gemmas, unguesque observet acutos.
 Da veniam, præclara illic laudatur Iaspis.
 Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula
 transfert

A digitis; quas in vaginæ fronte solebat
 Ponere Zelotypo juvenis prælatus Iarbæ.
 Tu Beneventani futoris nomen habentem
 Siccabis calicem nasorum quatuor, ac jam
 Quassatum, & rupto poscentem sulfura vitro.

Si stomachus domini fervet vinoque, ciboque,
 Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
 Non eadem vobis poni modo vina querebar,
 Vos aliam potatis aquam: tibi pocula cursor
 Gætulus dabit, aut nigri manus ossæ Mauri,
 Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
 Clivosæ veheris dum per monumenta Latinæ.
 Flos Asiæ ante ipsum, pretio majore paratus,
 Quam fuit & Tulli census pugnacis, & Anci;
 Et, ne te teneam, Romanorum omnia Regum
 Frivola. Quod cum ita sit, tu Gætulum Gany-
 medem

Respice, cum fities : nescit tot millibus emptus
 Pauperibus miscere puer, sed forma, sed ætas
 Digna supercilio. Quando ad te pervenit ille?
 Quando vocatus adest calidæ, gelidæque minister?
 Quippe indignatur veteri parere clienti;
 Quodque aliquid poscas, & quod se stante recumbas.

Maxima quæque domus servis est plena superbis:
 Ecce alius quanto porrexit murmure panem
 Vix fractum, solidæ jam mucida frustra farinæ,
 Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum;
 Sed tener, & niveus, mollique filigine factus
 Servatur domino. Dextram cohibere memento;
 Salva sit artoptæ reverentia: finge tamen te
 Improbulum, superest illic qui ponere cogat.
 Vin' tu consuetis, audax conviva, canistris
 Impleri, panisque tui novisse colorem?
 Scilicet hoc fuerat, propter quod sæpe relicta
 Coniuge, per montem adversum, gelidasque curri

Esquilias, fremeret sæva cum grandine vernus
 Jupiter, & multo stillaret penula nimbo.

Adspice quam longo distendat pectore lancem,
 Quæ fertur domino, squilla, & quibus undique
 septa

Asparagis, qua despiciat convivia cauda,

40 D. JUNII JUVENALIS

Cum venit excelsi manibus sublata ministri.

Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo

Ponitur, exigua feralis coena patella.

Ipsè Venafrano piscem perfundit : at hic, quì

Pallidus adfertur misero tibi caulis, olebit

Laternam; illud enim vestris datur alveolis, quod

Canna Micipsarum prora subvexit acuta :

Propter quod Romæ cum Bocchore nemo la-
vatur,

Quod tuos etiam facit a serpentibus Afros.

Mullus erit domini, quem misit Corsica, vel
quem

Taurominitanæ rupes, quando omne peractum est,

Et jam defecit nostrum mare, dum gula sævit

Retibus assiduis penitus scrutante macello

Proxima, ne patimur Tyrrenum crescere pis-
cem.

Instruit ergo focum provincia; sumitur illinc

Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.

Virroni Muræna datur, quæ maxima venit

Gurgite de Siculo : nam dum se continet Auster,

Dum sedet, & siccatur madidas in carcere pennas,

Contemnuat mediam temeraria lina Charybdim.

Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,

Aut glacie aspersus maculis Tiberinus, & ipse

Vernula riparum pinguis torrente cloaca,

Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.

Ipsè

Ipsi pauca velim, facilem si præbeat aurem.
 Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
 A Seneca, quæ Piso bonus, quæ Cotta solebat
 Largiri: namque & titulis, & fascibus olim
 Major habebatur donandi gloria: solum
 Poscimus, ut cœnes civiliter. Hoc face, & esto;
 Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
 Anseris ante ipsum magni jecur, anseribus par
 Altilis, & flavi dignus ferro Meleagri
 Fumat aper; post hunc tradentur tubera, si ver
 Tunc erit, & facient optata tonitrua cœnas
 Majores. Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
 O Libye; disjunge boves, dum tubera mittas.
 Structorem interea, ne qua indignatio desit,
 Saltantem spectes, & cheironomonta volanti
 Cultello, donec peragat dictata magistri
 Omnia; nec minimo sane discrimine refert,
 Quo gestu lepores, & quo gallina secetur.

Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus,
 Et ponere foris, si quid tentaveris unquam
 Hiscere, tanquam habeas tria nomina. Quando
 propinat

Virro tibi, sumitque tuis contacta labellis
 Pocula? quis vestrum temerarius usque adeo, quis
 Perditus, ut dicat Regi, bibe? plurima sunt, quæ
 Non audent homines pertusa dicere læna.

D

42 D. JUNII JUVENALIS

Quadringenta tibi si quis Deus, aut similis Dîs,
 Et melior fatis donaret, homuncio, quantus
 Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
 Da Trebio, pone ad Trebium; vis frater ab ipsis
 Ilibus? O nummi, vobis hunc præstat honorem,
 Vos estis fratres. Dominus tamen, & domini Rex
 Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
 Luserit Æneas, nec filia dulcior illo.
 Jucundum, & carum sterilis facit uxor amicum.
 Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros tres
 In gremium patris fundat simul, ipse loquaci
 Gaudebit nido: viridem thoraca jubebit
 Afferri, minimalque nuce, assensumque rogatum,
 Ad mensam, quoties parasitus venerit infans.
 Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
 Boletus domino; sed qualem Claudius edit
 Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.
 Virro sibi, & reliquis Virronibus illa jubebit
 Poma dari, quorum solo pascaris odore;
 Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
 Credere quæ possis surrepta sororibus Afris:
 Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,
 Qui tegitur parma, & galea, metuensque flagelli
 Discit ab hirsuto jaculum torquere Capella.

Forfitan impensæ Virronem parcere credas:
 Hoc agit, ut doleas. Nam quæ comœdia, mimes-

Quis melior, plorante gula? ergo omnia fiunt,
 Si nescis, ut per lacrymas effundere bilem
 Cogaris, pressoque diu stridere molari.
 Tu tibi liber homo, & Regis conviva videris;
 Captum te nidore suæ putat ille culinæ;
 Nec male conjectat. Quis enim tam nudus, ut
 illum

Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
 Vel nodus tantum, & signum de paupere loro?
 Spes bene cœnandi vos decipit: ecce dabit jassi
 Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri;
 Ad nos jam veniet minor altilis: inde parato,
 Intactoque omnes, & stricto pane tacetis.
 Ille sapit, qui te sic utitur; omnia ferre
 Si potes, & debes. Pulsandum vertice raso
 Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
 Flagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

Finis primi Libri Satirarum.

D. JUNII JUVENALIS
SATIRARUM
LIBER SECUNDUS.

SATIRA VI.

Ursidium Posthumum ab uxore ducenda dissuasurus, acriter satis insurgit in mulierum ludos scenicos, libidines, superbiam; Græcæ linguae, liberalium artium, cristicæ, politices, imò gladiatoria inuerecundiam affectationem, superciliosum in maritos imperium, crudelitatem, temulentiam, superstitionem denique & veneficia.

Trajan. no regnante videtur elucubrata.

C E D O pudicitiam Saturno Rege moratam
 In terris, visamque diu, cum frigida
 parvas
 Præberet spelunca domos, ignemque, laremque,

Et pecus, & dominos communi clauderet umbra;
 Sylvestrem montana torum cum sterneret uxor
 Frondibus, & culmo, vicinarumque ferarum
 Pellibus: hand similis tibi, Cynthia, nec tibi,
 cujus

Turbavit nitidos extinctus passer ocellos;
 Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
 Et sæpe horridior glandem ructante marito.
 Quippe aliter tunc orbe novo, cœloque recenti
 Vivebant homines, qui rupto robore nati,
 Compositive luto nullos habuere parentes.
 Multa pudicitiz veteris vestigia forsan,
 Aut aliqua exstiterint, & sub Jove, sed Jovē
 nondum

Barbato, nondum Græcis jurare paratis
 Per caput alterius, cum furem nemo timeret
 Caulibus, & pomis, & aperto viveret horto.
 Paulatim deinde ad superos Astræa recessit
 Hac comite, atque duæ pariter fugère sorores.
 Antiquum, & vetus est, alienum, Posthume,
 lectum

Concutere, atque sacri Genium contemnere fulcrū
 Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas:
 Viderunt primos argentea sæcula moechos.
 Conventum tamen, & pactum, & sponsalia
 nostra

Tempestate paras, jamque a tonsore magistro

46 D. JUNII JUVENALIS.

Pœcteris, & digito pignus fortasse dedisti.
 Certe sanus eras. Uxorem, Posthume, ducis?
 Dic qua Tifiphone, quibus exagitare colubris?
 Ferre potes dominam, salvis tot restibus, ullam?
 Cum pateant altæ, caligantesque fenestræ?
 Cum tibi vicinum se præbeat Æmilius pons?
 Aut si de multis nullus placet exitus, illud
 Nonne putas melius, quod tecum passio dormit,
 Passio qui noctu non litigat? exigit a te
 Nulla jacens illic munuscula, nec queritur, quod
 Et lateri parcas, nec, quantum jussit, anheles.
 Sed placet Urfidio lex Julia: tollere dulcem
 Cogitat hæredem, cariturus turture magno,
 Mullorumque júbis, & captatore macello.
 Quid fieri non posse putes, si jungitur ulla
 Urfidio? si mœchorum notissimus olim
 Stulta maritali jam porrigit ora capistro,
 Quem toties textit perituri cista Latini?
 Quid, quod & antiquis uxor de moribus illi
 Queritur? O medici mediam pertundite venam.
 Delicias hominis. Tarpeium limen adora
 Pronus, & auratam Junoni cæde juvencam,
 Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
 Paucae adeo Cereris vittas contingere dignæ,
 Quarum non timeat pater oscula. Necte corenæ
 Postibus, & densos per limina tende corymbos.
 Unus Iberinæ vir sufficit! ocynus illud

SATIRA VI. LIB. II. 47

Extorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.
Magna tamen fama est cujusdam rure paterno
Viventis : vivat Gabiis, ut vixit in agro ;
Vivat Fidenis, & agello cedo paterno.
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus,
aut in
Speluncis ? adeo sensuerunt Jupiter & Mars ?

Porticibusne tibi monstratur foemina voto
Digna tuo ? cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quodque inde excerpere possis ?
Cheironomon Ledam molli saltante Bathyllo
Tuccia vesicæ non imperat ; Apula gannit,
Sicut in amplexu : subitum, & miserabile longum
Attendit Thymele ; Thymele tunc rustica discit.
Ast aliæ, quoties aulæa recondita cessant,
Et vacuo, clausoque sonant fora sola theatro,
Atque a plebeis longe Megalecia, tristes
Personam, thyrsumque tenent, & subligar Acci.
Urbicus exodio risum movet Attellanæ
Gestibus Autonoës ; hunc diligit Ælia pauper.
Solvitur his magno comædi fibula ; sunt quæ
Chrysogonum cantare vetent ; Hispulla tragædo
Gaudet : an exspectas ut Quintilianus ametur ?
Accipis uxorem, de qua citharædus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusque choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos ;

48 D. JUNII JUVENALIS

Ornentur postes, & grandi janua lauro,
 Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
 Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.

Nupta Senatori comitata est Hippiâ ludum
 Ad Pharon, & Nilum, famosaque moenia Lagi,
 Prodigia & mores Urbis damnante Canopo.
 Immemor illa domus, & conjugis, atque sororis,
 Nil patriæ indulgit, plorantesque improba gnatos,
 Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
 Sed quanquam in magnis opibus, plumaque pa-
 terna,

Et segmentatis dormisset parvula cunis,
 Contempsit pelagus: famam contempserat olim,
 Cujus apud molles minima est jactura cathedras.
 Tyrrhenos igitur fluctus, lateque sonantem
 Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
 Mutandum toties esset mare. Justa pericli
 Si ratio est, & honesta, timent, pavidoque ge-
 lantur,

Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
 Fortem animum præstant rebus, quas turpiter
 audent.

Si jubeat conjux, durum est conscendere navim;
 Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur ær:
 Quæ mœchum sequitur, stomacho valet. Illa
 maritum

Convomit;

Convomit; hæc inter nautas & prandet, & errat
 Per puppem, & duros gaudet tractare rudentes.
 Qua tamen exarsit forma; qua capta juventa
 Hippiæ? quid vidit, propter quod ludia dici
 Sustinuit? Nam Sergiolus jam radere guttur
 Cœperat, & secto requiem sperare lacerto.
 Præterea multa in facie deformia; sicut
 Attritus galea, mediisque in naribus ingens
 Gibbus, & acre malum semper stillantis ocelli.
 Sed gladiator erat. Facit hoc illos Hyacinthos:
 Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa forori,
 Atque viro. Ferrum est, quod amant. Hic Sergius
 idem

Accepta rude cœpisset Vejento videri.

Quid privata domus, quid fecerit Hippiæ, curas?
 Respice rivales Divorum: Claudius, audi,
 Quæ tulerit. Dormire virum cum senserat uxor,
 Ausa Palatino tegetem præferre cubili,
 Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
 Linquebat comite ancilla non amplius una;
 Sed nigrum flavo crinem abscondente galero,
 Intravit calidum veteri centone lupanar,
 Et cellam vacuum, atque suam: tunc nuda papillis
 Prostitit auratis, titulum mentita Lyciscæ,
 Ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem.
 Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit;

E

50 D. JUNII JUVENALIS

Mox, lenone suas jam dimittente puellas,
 Tristis abit: sed quod potuit, tamen ultima cellam
 Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ,
 Et lassata viris, necdum satiata recessit;
 Obscurisque genis turpis, fumoque lucernæ
 Fæda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.

Hippomanes, carmenque loquar, costumque
 venenum,

Privignoque datum? Faciunt graviora coactæ
 Imperio sexus, minimumque libidine peccant.
 Optima sed quare Cæsennia teste marito?
 Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
 Nec pharetris Veneris macer est, aut lampadæ
 fervet;

Inde faces ardent, veniunt a dote sagittæ.
 Libertas emitur; coram licet innuat, atque
 Rescribat, vidua est, locuples quæ nupsit avaro.
 Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
 Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
 Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
 Fiant obscuri dentes, oculique minores;
 Collige sarcinulas, dicet libertus, & exi,
 Jam gravis es nobis, & sæpe emungeris, exi
 Ocyus, & propera; sicco venit altera naso.
 Interea calet, & regnat, poscitque maritum
 Pastores, & ovem Canusinam, ulmosque Falernæ

SATIRA VI. LIB. II. SI

Quantulum in hoc? Pueros omnes, ergastula tota;
 Quodque domi non est, & habet vicinus, ematur.
 Mense quidam brumæ, quo jam mercator Iason
 Clausus, & armatis obstat casa candida nautis,
 Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
 Myrrhina, deinde adamas notissimus, & Berenice
 In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
 Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori,
 Observant ubi festa mero pede sabbata Reges,
 Et vetus indulget senibus clementia porcis.

Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
 Sit formosa, decens, dives, fœcunda, vetustos
 Porticibus disponat avos, intactior omni,
 Crinibus effusis, bellum dirimente Sabina:
 Rara avis in terris, nigroque simillima Cycno.
 Quis feret uxorem, cui constant omnia? Malo,
 Malo Venuſinam, quam te, Cornelia mater
 Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
 Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.

Tolle tuum, precor, Hannibalem, victumque
 Syphacem

In castris, & cum tota Carthagine migra.
 Parce precor, Pœan, & tu depone sagittas,
 Nil pueri faciunt, ipsam configiſſe matrem,
 Amphion clamat! sed Pœan contrahit arcum.

32 D. JUNII JUVENALIS

Extulit ergo greges natorum, ipsumque parentem,
 Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
 Atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
 Quæ tanti gravitas; quæ forma, ut se tibi semper
 Imputet? Hujus enim rari, summique voluptas
 Nulla boni, quoties animo corrupta superbo
 Plus aloës quam mellis habet. Quis deditus autem
 Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
 Horreat, inque diem septenis oderit horis?

Quædam parva quidem, sed non toleranda
 maritis.

Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
 Formosam, nisi quæ de Tusca Græcula facta est,
 De Sulmonensi mera Cecropis? Omnia Græce,
 Cum sit turpe magis nostris nescire Latine.
 Hoc sermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
 Hoc cuncta effundunt animi secreta. Quid ultra?
 Concumbunt Græce. Dones tamen ista puellis:
 Tunc etiam, quam sextus & octogesimus annus
 Pulsat, adhuc Græce? non est hic sermo pudicus
 In vetula, quoties lascivum intervenit illud,
 ΖΩΗ' ΚΑΙ' ΨΥΧΗ', modo sub lodice relictis
 Uteris in turba. Quod enim non excitat inguen
 Vox blanda, & nequam? digitos habet. Ut ta-
 men omnes
 Subsidant pennæ, dicas hæc mollius Æmo,

Quamquam & Carpophoro , facies tua computat
annos.

Si tibi legitimis pactam, junctamque tabellis
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Causa ; nec est, quare cœnam, & mustacea perdas
Labente officio, crudis donanda ; nec illud,
Quod prima pro nocte datur, cum lance beata
Dacicus, & scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas uxoria, dedimus uni
Est animus, summitte caput cervice parata
Ferre jugum ; nullam invenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Et spoliis. Igitur longe minus utilis illi
Uxoribus sedderit bonus, oprandusque masitus.
Nil unquam invita donabis conjuge, vendes
Hac obstante nihil ; nihil, hæc si nolet, emetur.
Hæc dabit affectus ; ille excludetur amicus
Jam senjor, cujus barbam tua janua vidit.
Testandi cum sit lenonibus, atque lanistis
Libertas, & juris idem contingat arenæ,
Non unus tibi rivalis dictabitur hæres.
Pope crucem servo : meruit quo crimine servus
Supplicium ? quis testis adest ? quis detulit ? audi,
Nulla unquam de morte hominis cunctatio lon-
ga est.

O demens, ita servus homo est ? nil fecerit, esto.

E 1

54 D. JUNII JUVENALIS

Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.
 Imperat ergo viro: sed mox hæc regna relinquit,
 Permutatque domos, & flammea conterit; inde
 Advolat, & spreti repetit vestigia lecti.
 Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
 Vela domus, & adhuc virides in limine ramos.
 Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti,
 Quinque per autumnos: titulo res digna sepulchri.
 Desperanda tibi: salva concordia socru.
 Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;
 Illa docet, missis a corruptore tabellis,
 Nil rude, nec simplex rescribere; decipit illa
 Custodes, aut ære domat; tunc corpore sano
 Advocat Archigenen, onerosaque pallia jactat.
 Abditus interea latet, & secretus ignia Græ
 Impatiensque moræ filet, & præputia ducit.
 Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos,
 Atque alios mores, quam quos habet? Utile porro
 Filiolam turpi vetulæ producere turpem.

Nulla fere causa est, in qua non foemina litem
 Moverit. Accusat Manilia, si rea non est.
 Componunt ipsæ per se, formantque libellos,
 Principium, atque locos Celso dictare paratæ.
 Endromidas Tyrias, & foemineum ceroma.
 Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali,
 Quem cavat assiduis ludibus, scutoque laceffit?

SATIRA VI. LIB. II. 55

Atque omnes implet numeros. Dignissima prorsus
 Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
 Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
 Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
 Quæ fugit a sexu, vires amat? Hæc tamen ipsa
 Vir nollet fieri: nam quantula nostra voluptas!
 Quale decus rerum, si conjugis auctio fiat,
 Balteus, & manicæ, & cristæ, crurisque sinistri
 Dimidium tegmen; vel si diversa movebit
 Prælia, tu felix ocreas vendente puella.
 Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
 Delicias & panniculus bombycinus urit.
 Adspice quo fremitu monstratos perferat idus,
 Et quanto galeæ curvetur pondere, quanta
 Poplitibus sedeat, quam denso fascia libro,
 Et ride, possis scaphium cum sumitur armis.
 Dicite vos neptes Lepidi, cæcive Metelli,
 Gurgitis aut Fabii, quæ ludæa sumpserit unquam
 Hos habitus? quando ad palum gemat uxor A-
 syli?

Semper habet lites, alternaque jurgia lectus,
 In quo nupta jacet; minimum dormitur in illo.
 Tum gravis illa viro, tunc orba Tigride peior,
 Cum simulat gemitus occulti conscia facti,
 Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
 Uberibus semper lacrymis, semperque paratis

E 4

36 D. JUNII JUVENALIS

In statione sua, atque expectantibus illam,
 Quo jubeat manare modo: tu credis amorem,
 Tu tibi tunc Uruca places, fletumque labellis
 Exsorbes, quæ scripta, & quas lecture tabellas,
 Si tibi Zelotypæ retegantur scrinia mœchæ!
 Sed jacet in servi complexibus, aut Equitis. Dic,
 Dic, aliquem fodes hic, Quintiliane, colorem.
 Hæremus, dic ipsa. Olim convenerat, inquit,
 Ut faceres tu quod velles; nec non ego possem
 Indulgere mihi: clames licet, & mare Cælo
 Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis
 Deprensus: iram, atque animos a crimine sumunt.

Unde hæc monstra tamen, vel quo de fonte re-
 quiris?

Præstabat castas humilis fortuna Latinas
 Quondam, nec vitiis contingi parva sinebant
 Tecta labor, somnique breves, & vellere Tusco
 Vexatæ, duræque manus, ac proximus Urbi
 Hannibal, & stantes Collina in turre mariti.
 Nunc patimur longæ pacis mala, sævior armis
 Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.
 Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo
 Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad istos
 Et Sybaris colles; hinc & Rhodos, & Miletos,
 Atque coronatum, & petulans, madidumque Ta-
 rentum.

Præna peregrinos obscæna pecunia mores
 Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
 Divitiæ molles. Quid enim Venus ebria curat?
 Inguinis, & capitis, quæ sint discrimina, nescit,
 Grandia quæ mediis jam noctibus ostrea mordet,
 Cum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
 Cum bibitur concha, cum jam vertigine tectum.
 Ambulat, & geminis exsurgit mensa lucernis.
 I nunc, & dubita qua sorbeat aëra sanna
 Tullia, quid dicat notæ Collacia Mauræ,
 Maura Pudicitia veterem cum præterit aram.
 Noctibus hinc ponunt lecticas, micturiunt hinc,
 Effigiemque Deæ longis siphonibus implent,
 Inque vices equitant, ac Luna teste moventur.
 Inde domos abeunt; tu calcas, luce reversa,
 Conjugis urinam, magnos visurus amicos.

Nota Bonæ secreta Deæ, cum tibia lumbos
 Incitat, & cornu pariter, vinoque feruntur
 Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
 Mænades: ô quantus tunc illis mentibus ardor
 Concubitus! quæ vox saltante libidine! quantus
 Ille meri veteris per crura madentia torrens!
 Lenonum ancillas posita Saufeia corona
 Provocat, & tollit pendentis præmia coxæ:
 Ipsa Medullinæ frictum crissantis adorat.
 Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.

58 D. JUNII JUVENALIS

Nil ibi per ludum simulabitur, omnia fient
 Ad verum, quibus incendi jam frigidus ævo
 Laomedontiades, & Nestoris hernia possit.
 Tunc prurigo moræ impatiens, tunc femina sim-
 plex,

Et toto pariter repetitus clamor ab antro.
 Jam fas est, admitte viros. Jam dormit adulter?
 Illa jubet sumpto juvenem properare cucullo.
 Si nihil est, servis incurritur; abstuleris spem
 Servorum, veniet conductus aquarius: hic si
 Quæritur, & defunt homines, mora nulla per
 ipsam,

Quo minus imposito clunem summittat afello.

Atque utinam sitis veteres, & publica saltem
 His intacta malis agerentur sacra! sed omnes
 Noverunt Mauri, atque Indi, quæ psalteria penem
 Majorem, quam sunt duo Cæsaris Anticatones,
 Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
 Intulerit, ubi velari pictura jubetur,
 Quæcunque alterius sexus imitata figuram est.
 Et quis tunc hominum contemptor numinis? aut
 quis

Sympuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
 Et Vaticano fragiles de monte patellas
 Ausus erat? sed nunc ad quas non Clodius aras?
 Audio quid veteres olim moncatis amici:

Pone seram, cohibe. Sed quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est, & ab illis incipit uxor.

Jamque eadem summis pariter minimisque
libido ;

Nec melior, flicem pedibus quæ conterit atrum,
Quam quæ longorum vehitur cervice Syzorum.
Ut spectet ludos , conducit Ogulnia vestem ,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas ,
Nutricem , & flavam, cui det mandata , puellam ;
Hæc tamen argenti superest quodcunque paterni .
Lævibus athleticis, ac vasa novissima donat.
Multis res angusta domi, sed nulla pudorem
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum ,
Quem dedit hæc, posuitque modum. Tamen uti-
le quid sit

Prospiciunt aliquando viri ; frigusque, famemque
Formica tandem quidam expavere magistra.
Prodiga non sentit percuntem foemina censum ;
At velut exhausta redivivus pullulet arca
Nummus , & e pleno tollatur semper acervo ,
Non unquam reputat , quanti sibi gaudia consistant.

Sunt quas Eunuchi imbelles , ac mollia semper
Oscula delectent , & desperatio barbæ ,
Et quod abortivo non est opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod jam calida & matura juventus

60 D. JUNII JUVENALIS

Inguina traduntur medicis, jam pectine nigro-
 Ergo expectatos, ac iussos, crescere primum
 Testiculos, postquam coeperunt esse bilibres,
 Fonsoris damno tantum rapit Heliodorus.
 Conspicius longe cunctisque notabilis intrat
 Balnea, nec dubie custodem vitis, & horti
 Provocat, a domina factus spado: dormiat ille
 Cum domina. Sed tu jam durum, Posthume,
 jamque

Tandendum Eunuchō Bromium committere noli.
 Si gaudet cantu, nullius fibula durat
 Vocem vendentis Prætoribus: organa semper
 In manibus; densi radiant testudine tota
 Sardonyches; crispo numerantur pectine chordæ,
 Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet,
 hoc se
 Solatur, gratoque indulget basia plectro.

Quædam de numero Lamiarum, ac nominis
 Appi,
 Et fæsse, & vino Janum, Vestamque rogabat,
 An Capitolinam deberet Pollio quercum
 Sperare, & fidibus promittere. Quid faceret plus
 Egrotante viro? medicis quid tristibus erga
 Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
 Pro cithara velare caput, dictataque verba
 Pertulit, ut mos est, & aperta palluit agna.

Dic mihi nunc, quæso, dic antiquissime Divum,
 Respondes his Jane pater? Magna otia Cœli,
 Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos.
 Hæc de comœdis te consulit, illa tragœdum
 Commendare volet, varicosus fiet Aruspex.
 Sed cantet potius, quam totam pervolet Urbem
 Audax, & cœtus possit quæ ferre virorum,
 Cumque paludatis Ducibus, præsentem marito,
 Ipsa loqui recta facie, strictisque mamillis.
 Hæc eadem novit quid toto fiat in orbe,
 Quid Seres, quid Thraces agant; secreta novercas,
 Et pueri; quis amet, quis decipiatur adulter.
 Dicet quis viduam prægnantem fecerit, & quo
 Mense; quibus verbis contumbat quæque, modis
 quot.

Instantem Regi Armenio, Parthoque cometem
 Prima videt; famam, rumoresque illa recentes
 Excipit ad portas; quosdam facit ipse Niphatem
 In populos, magnoque illic cuncta arva teneri
 Diluvio; nutare urbes, subsidere terras,
 Quocunque in trivio, cuicunque est obvia narrat.

Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam
 quæ

Vicinos humiles rapere, & concidere loris
 Exorata solet. Nam si latratibus alti
 Rumpuntur somni, fustes huc ocyus, inquit,

62 D. JUNII JUVENALIS

Adferre, atque illis dominum jubet ante feriri;
 Deinde canem: gravis occurſu, teterrima vultu
 Balnea nocte ſubit; conchas, & caſtra moveri
 Nocte jubet; magno gaudet ſudare tumultu,
 Cum laſſata gravi ceciderunt brachia maſſa,
 Callidus & criſtæ digitoſ imprefſit aliptes,
 Ac ſummam dominæ femur exclamare coëgit.
 Convivæ miſeri interea ſomnoque, fameque
 Urgentur; tandem illa venit raticundula, totum
 Oenophorum ſitiens, plena quod tenditur urna
 Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
 Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexica,
 Dum redit, & lato terram ferit inteſtino.
 Marmoribus rivi properant, aurata Falernum
 Pelvis olet: nam ſic, tanquam alta in dolia longa
 Deciderit ſerpens, bibit, & vomit. Ergo maritus
 Nanſeat, atque oculis bilem ſubſtringit operis.

Illa tamen gravior, quæ cum diſcumbere cepit,
 Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſæ,
 Committit vates & comparat, inde Maronem,
 Atque alia parte in trutina ſuſpenderit Homerum.
 Cedunt Grammatici, vincuntur Rhetores, omnis
 Turba jacet, nec cauſſidicus, nec præco loquatur,
 Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis,
 Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
 Pulſari. Jam nemo tubas, nemo æra fatiget;

Una laboranti poterit succurrere Lunæ.
 Imponit finem sapiens & rebus honestis.
 Nam quæ docta nimis cupit, & facunda videri,
 Crure tenus medio tunicas succingere debet,
 Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.
 Non habeat matrona, tibi quæ iuncta recumbit,
 Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
 Torqueat enthymema; nec historias sciat omnes,
 Sed quædam ex libris & non intelligat. Odi
 Hanc ego, quæ repetit, volvitque Palæmonis
 artem,

Servata semper lege, & ratione loquendi,
 Ignotosque mihi tenet antiquaria versus,
 Nec curanda viris opicæ castigat amicæ
 Verba. Solæcismum liceat fecisse marito.
 Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
 Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
 Auribus extentis magnos commisit elenchos.
 Intolerabilius nihil est, quam foemina dives.

Interea foeda adspectu, ridendaque multo
 Pane tumet facies, aut pinguis Poppæana
 spirat; & hinc miseri viscantur labra mariti.
 Ad mœchum lota veniunt cute: quando videri
 Vult formosa domi? mœchis foliata parantur.
 His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
 Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit;

64 D. JUNII JUVENALIS

Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
 Propter quod secum comites educit asellas,
 Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
 Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
 Tot medicaminibus, coctæque filiginis offas
 Accipit, & madidæ; facies dicetur, an ulcus?

Est pretium curæ penitus cognoscere, toto
 Quid faciant, agitentque die. Si nocte maritus
 Averfus jacuit, periit libraria; ponunt
 Cosmetæ tunicas; tarde venisse Liburnus
 Dicitur, & poenas alieni pendere somni
 Cogitur. Hic frangit ferulas; rubet ille flagello,
 Hic scutica. Sunt quæ tortoribus annua præstent.
 Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
 Ant latum pictæ vestis considerat aurum,
 Et cædit; longi relegit transacta diurni,
 Et cædit, donec lassis cædentibus, exi
 Intonet horrendum, jam cognitione peracta,
 Præfectura domus Sicala non mitior aula.
 Nam si constituit, solitoque decentius optat
 Ornari, & properat, jamque exspectatur in hortis,
 Aut apud Isiæ potius sacraria lenæ;
 Disponit crinem laceratis ipsa capillis,
 Nuda humero Pfecas infelix, nudisque mamillis.
 Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
 Continuo flexi crimen, facinusque capilli.

Quid

Quid Pfecas admisit? quænam est hîc culpa puellæ,
 Si tibi displicuit nasus tuus? Altera lævum
 Extendit, pectitque comas, & volvit in orbem.
 Est in consilio matrona, admotaque lanis
 Emerita quæ cessat acu: sententia prima
 Hujus erit, post hanc ætate, atque arte minores
 Censëbunt, tanquam famæ discrimen agatur,
 Aut animæ: tanti est quærendi cura decoris.
 Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
 Ædificat caput: Andromachen a fronte videbis;
 Post minor est, credas aliam. Cedo, si breve parvæ
 Sortita est lateris spatium, breviorque videtur
 Virgine Pygmæa, nullis adjuncta cothurnis,
 Et levis erecta confurgit ad oscula planta.

Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
 Damnorum; vivit tanquam vicina marito,
 Hoc solo propior, quod amicos conjugis odit,
 Et servos. Gravis est rationibus. Ecce furentis
 Bellonæ, matrisque Deûm chorus intrat, & ingens
 Semivir, obsceno facies reverenda minori,
 Mollia qui rupta secuit genitalia testa.
 Jam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
 Plebeia, & Phrygia vestitur bucca tiara:
 Grande sonat, metuique jubet Septembris, &

Austri

Adventum, nisi se centum lustraverit ovis,

R.

Et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
 Ut quidquid subiti, & magni discriminis instat,
 In tunicas eat, & totum semel expiet annum.

Hibernum fracta glacie descendet in amnem,
 Ter matutino Tiberi mergeretur, & ipsis
 Vorticibus timidum caput abluet: inde superbi
 Totum Regis agrum, nuda ac tremebunda cruentis
 Erepet genibus: si candida jusserit Io,
 Ibit ad Ægypti finem, calidaque petitas
 A Meroe portabit aquas, ut spargat in ædem.
 Isis, antiquo quæ proxima surgit ovili.
 Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
 En animam, & mentem, cum qua Dii nocte
 loquantur!

Ergo hic præcipuum summumque meretur ho-
 norem,
 Qui grege linigero circumdatus, & grege calvo
 Plangentis populi currit derisor Anubis.
 Ille petit veniam, quoties non abstinet uxorem
 Concubitu, sacris, observandisque diebus;
 Magnaque debetur violato pœna cadurco.
 Et movisse caput visa est argentea serpens
 Illius lacrymis, meditataque murmura præstant.
 Ut veniam culpæ non abnuat, anserem magno
 Scilicet, & tenui popano corruptus Osiris.
 Cum dedit ille locum, cophino, sœnoque reli-

Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem ,
 Interpres legum Solymarum , & magna sacerdos
 Arboris , ac summi fida internuntia Cœli.
 Implet & illa manum , sed parcius ; ære minuto
 Qualiacunque voles Judæi somnia vendunt.
 Spondet amatorem tenerum , vel divitis orbi
 Testamentum ingens , calidæ pulmone columbæ
 Tractato , Armenius , vel Commagenus Aruspex.
 Pectora pullorum rimabitur , exta catelli ,
 Interdum & pueri : faciet quod deferat ipse.
 Chaldæis sed major erit fiducia : quidquid
 Dixerit Astrologus , credent a fonte relatum.
 Ammonis , quoniam Delphis oracula cessant ,
 Et genus humanum damnat caligo futuri.

Præcipuus tamen est horum , qui sæpius exsul ,
 Cujus amicitia , conducendaque tabella
 Magnus civis obit , & formidatus Othoni.
 Inde fides artis , sonuit si dextera ferro ,
 Lævaque si longo castrorum in carcere mansit.
 Nemo Mathematicus Genium indemnatus ha-
 bebbit ;
 Sed qui pæne perit , cui vix in Cyclada mitti
 Contigit , & parva tandem caruisse Seripho.

Consultit iſtericæ lento de funere matris ,
 Ante tamen de te , Tanaquil tua ; quando sororem

F 2

68 D. JUNII JUVENALIS

Efferat, & patruos ; an sit victurus adulter
Post ipsam. Quid enim majus dare Numina
possunt ?

Hæc tamen ignorat quid fides triste minetur
Saturni, quo læta Venus se proferat astro,
Qui mensis damnis, quæ dentur tempora lucro.
Illius occurfus etiam vitare memento,
In cujus manibus, ceu pingua succina, tritas
Cernis ephemeridas; quæ nullum consulit, & jam
Consultitur; quæ castra viro, patriamque petente
Non ibit pariter, numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro; si prurit frictus ocellis
Angulus, inspecta genesi collyria poscit.
Ægra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosyriz.

Si mediocris erit, spatium lastrabit utrinque
Metarum, & sortes ducet, frontemque, manumque
Præbebit vati crebrum poppyfina roganti.
Divitibus responsa dabit Phryx augur, & Indus
Conductus, dabit astrorum, mundiue peritus,
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in Circo positum est, & in Aggere
fatum :

Quæ nullis longum ostendit cervicibus aurum,
Consult ante Phalas, Delphinorumque columnas,

An saga vendenti nubat caupone relicto.
 Hæ tamen & partus subeunt discrimen, & omnes
 Nutricis tolerant, fortuna urgente, labores:
 Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto;
 Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt,
 Quæ steriles facit, atque homines in ventre nec-
 candos

Conducit. Gaude infelix, atque ipse bibendum
 Porrige quidquid erit: nam si distendere vellet,
 Et vexare uterum pueris salientibus, esses
 Æthiopis fortasse pater; mox decolor hæres
 Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
 Transeo suppositos, & gaudia, voraque sæpe
 Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
 Pontifices Salios, Scaurerum nomina falso
 Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu,
 Arridens nudis infantibus; hos fovet omnes,
 Involvitque sinu; domibus tunc porrigit altis,
 Secretumque sibi mimum parat: hos amat, his se
 Ingerit, utque suos ridens producit alumnos.

Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
 Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
 Et solea pulsare nates. Quod desipis, inde est,
 Inde animi caligo, & magna oblivio rerum
 Quas modo gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
 Et furere incipias, utayunculus ille Neronis,

70 D. JUNII JUVENALIS

Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
 Infudit. Quæ non faciet quod Principis uxor ?
 Ardebant cuncta , & fracta compage ruebant ,
 Non aliter , quam si fecisset Juno maritum
 Insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinæ
 Boletus , siquidem unius præcordia pressit
 Ille senis , tremulumque caput descendere jussit
 In Cælum , & longa manantia labra saliva.
 Hæc poscit ferrum , atque ignes , hæc potio torquet ;
 Hæc lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres.
 Tanti partus equæ , quanti una venefica constat.

Oderunt natos de pellice , nemo repugnet ,
 Nemo vetet ; jam jam privignum occidere fas est.
 Vos ego , pupilli , moneo , quibus amplior est res ,
 Custodite animas , & nulli credite mensæ ;
 Livida materno fervent adipara veneno.
 Mordeat ante aliquis ; quidquid porrexerit illa ,
 Quæ peperit , timidus prægustet pocula papas.

Fingimus hæc , altum satira fumente cothurnum ,
 Scilicet , & finem egressi , legemque priorum ,
 Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu ,
 Montibus ignotum Rutulis , Cœloque Latino.
 Nos utinam vani ! sed clamat Pontia , feci ,
 Confiteor , puerisque meis aconita paravi ,
 Quæ deprensa patent : facinus tamen ipsa peregit.

D. JUNII JUVENALIS
SATIRARUM
LIBER TERTIUS.

SATIRA VII.

*Ad Telesinum Poëtam, Cæsarem quidem studia & artes
 respicere, ceterum apud alios Romanos Poëtarum,
 Historicorum, Causidicorum, Rhetorum & Gramma-
 ticorum studia & labores pro levi & vili esse.*

Circa quintum Domitiani annum scriptam fuisse
 satis apparet.

T spes, & ratio studiorum in Cæsare
 tantum:

Solus enim tristes, hac tempestate, Ca-
 moenas

Respexit, cum jam celebres, notique Poëtae
 Balneolum

SATIRA VII. LIB. III. 73

Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent; nec fœdum alii, nec turpe putarent
Præcones fieri, cum, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
Nam si Pieria quadrans tibi nullus in arca
Ostendatur, ames nomen victumque Machæraz,
Et vendas potius, commissa quod auctio vendit
Stantibus, œnophorum, tripodes, armaria, cistas,
Alcyonem Bacchi, Thebas & Terea Fauſti.
Hoc fatius, quam si dicas sub Iudice, vidi,
Quod non vidisti. Faciant Equites Afiani
Quanquam, & Cappadoces faciant, Equitesque
Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo:

Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
Cogetur posthac, necſit quicumque canoris
Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
Hoc agite, ô juvenes: circumſpicit, & ſtimulat vos,
Materiamque ſibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum exſpectanda tuarum
Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur, lignorum aliquid poſce ocyus; &, quæ
Componis, dona Veneris, Teleſine, marito,
Aut clude, & poſitos tinea pertunde libellos.
Frange miſer calamos, vigilaſque prælia dele,
Qui facis in parva ſublimia carmina cella,

G

74 D. JUNII JUVENALIS

Ut dignus venias hederis, & imagine macra.
 Spes nulla ulterior : didicit jam dives avarus
 Tantum admirari, tantum laudare disertos,
 Ut pueri Junonis avem. Sed defluit ætas
 Et pelagi pariens, & cassidis, atque ligonis :
 Tædia tunc subeunt animos, tunc seque, suamque,
 Terpsichoren odit facunda & nuda senectus.

Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste
 Quem colis, & Musarum, & Apollinis æde
 relicta.

Ipse facit versus, atque uni cedit Homero
 Propter mille annos : & , si dulcedine famæ
 Succensus recites, Maculonus commodat ædes ;
 Hæc longe ferrata domus servire jubetur,
 In qua sollicitas imitatur janua portas.
 Scit dare libertos extrema in parte sedentes
 Ordinis, & magnas comitum disponere voces.
 Nemo dabit regum, quanti subsellia consent,
 Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
 Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.
 Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere sulcos
 Ducimus, & litus sterili versamus aratro.
 Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
 Consuetudo mali ; tenet insanabile multos
 Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena

Qui nil expositum soleat deducere, nec qui
 Communi feriat carmen triviale moneta;
 Hunc qualem nequeo monstrare, & sentio tantum,
 Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
 Impatiens, cupidus sylvarum, aptusque bibendis
 Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
 Pierio, thyrsūve potest contingere mœsta
 Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
 Corpus eget. Satur est, cum dicit Horatius, Euhœ.
 Quis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
 Vexant, & dominis Cirrhæ, Nysæque feruntur
 Pectora vestra, duas non admittentia curas?
 Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
 Attonitæ, currus, & equos, faciesque Deorum
 Adspicere, & qualis Rutulum confundat Erynnis.
 Nam si Virgilio puer, & tolerabile deesset
 Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri;
 Surda nihil gemeret grave buccina. Poscimus,
 ut sit

Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
 Cujus & alveolos, & lænam pignerat Atreus.
 Non habet infelix Numitor, quod mittat amico;
 Quintillæ quod donet, habet: nec defuit illi,
 Unde emeret multa pascendum carne leonem
 Jam domitum. Constat leviori bellua sumptu
 Nimirum, & capiunt plus intestina Poëtæ.
 Contentus fama jaceat Lucanus in hortis

76 D. JUNII JUVENALIS

Marmoreis , at Serrano , tenuique Saleio
 Gloria quantalibet , quid erit , si gloria tantum est ?
 Curritur ad vocem jucundam , & carmen amicæ
 Thebaidos , lætam fecit cum Staius Urbem ,
 Promisitque diem ; tanta dulcedine captos
 Afficit ille animos , tantaque libidine vulgi
 Auditur : sed cum fregit subsellia versu ,
 Esurit , intactam Paridi nisi vendat Agaven.
 Ille & militiæ multis largitur honorem ,
 Semestri vatum digitos circumligat auro.
 Quod non dant proceres , dabit histrio. Tu Ca-
 merinos ,

Et Barcas , tu nobilium magna atria curas ?
 Præfectos Pelopea facit , Philomela Tribunos.
 Haud tamen invidas vati , quem pulpita pascunt.
 Quis tibi Mæcenas ? quis nunc erit aut Proculcius ,
 Aut Fabius ? quis Cotta iterum , quis Lentulus
 alter ?

Tunc par ingenio pretium , tunc utile multis
 Pallere , & vinum toto nescire Decembri.

Vester porro labor fecundior , historiarum
 Scriptores ; petit hic plus temporis , atque olei plus ;
 Namque oblita modi millefima pagina surgit
 Omnibus , & crescit multa damnosa papyro.
 Sic ingens rerum numerus jubet , atque operum lex.
 Quæ tamen inde seges ? terræ quis fructus apertæ ?

**Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet, & umbra.**

**Dic igitur quid caussidicis civilia præstent
Officia, & magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant, sed tunc, cum creditor audit,
Præcipue; vel, si tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen,
Tunc immensa cavi spirant mendacia folles,
Conspuiturque sinus. Veram deprendere messem
Si libet, hinc centum patrimonia caussidicorum,
Parte alia solum ruffati pone Lacernæ.
Confedere Duces, surgis tu pallidus Ajax
Dicturus dubia pro libertate, Bubulco
Judice: rumpe miser tensum secur, ut tibi lasse
Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? ficcus petasunculus, & vas
Pelamydum; aut veteres, Maurorum epimenia,
bulbi;
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ.
Si quater egisti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes, ex fœdere Pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum petet; & melius nos
Egimus: hujus enim stat currus aheneus, alti
Quadrijuges in vestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens curvatum hastile minatur
Eminus, & statua meditatatur prælia lusca.**

78 D. JUNII JUVENALIS

Sic Pedit conturbat ; Matho deficit ; exitus hic est
 Tongilli , magno cum rhinocerote lavari
 Qui solet , & vexat lutulenta balnea turba ,
 Perque forum juvenes longo premit affere Medos
 Empturus pueros , argentum , myrrhina , villas.
 Spondet enim Tyrio stataria purpura filo.
 Et tamen est illis hoc utile : Purpura vendit
 Caussidicum , vendunt amethystina ; convenit illis
 Et strepitu , & facie majoris vivere census.
 Sed finem impensæ non servat prodiga Roma.
 Fidimus eloquio ? Ciceroni nemo ducentos
 Nunc dederit nummos , nisi fulserit annulus ingens.
 Respicit hæc primum , qui litigat , an tibi servi
 Octo , decem comites , an post te sella , togati
 Ante pedes. Ideo conducta Paullus agebat
 Sardonyche , atque ideo plurius , quam Gallus
 agebat ,

Quam Basilus. Rara in tenui facundia panno.
 Quando licet Basilo flentem producere matrem ?
 Quis bene dicentem Basilum ferat ? Accipiat te
 Gallia , vel potius nutricula caussidicorum
 Africa , si placuit mercedem ponere linguae.

Declamare doces , & ferrea pectora Vetti ,
 Cum perimit sævos classis numerosa Tyrannos.
 Nam quæcunque sedens modo legerat , hæc eadem
 stans

Perferet, atque eadem cantabit versibus iisdem.
 Occidit miseros crambe repetita magistros.
 Quis color, & quod sit causæ genus, atque ubi
 summa

Quæstio, quæ veniant diversa parte sagittæ,
 Noscere velint omnes, mercedem solvere nemo.
 Mercedem appellas? quid enim scio? Culpa do-
 centis

Scilicet arguitur, quod læva in parte mamillæ
 Nit salit Arcadico juveni, cuius mihi sexta
 Quaque die miserum dirus caput Hannibal implet.
 Quidquid id est, de quo deliberat, an petat Urbem
 A Cannis, an post nimbos, & fulmina cautus
 Circumagat madidas a tempestate cohortes.
 Quantum vis stipulare, & protinus accipe, quid do,
 Ut totiens illum pater audiat. Hæc alii sex,
 Vel plures uno conclamant ore sophistæ,
 Et veras agitant lites, raptore relicto;
 Fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
 Et quæ jam veteres sanant mortaria cæcos.
 Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
 Consilia, & vitæ diversum iter ingredietur,
 Ad pugnam qui Rhetorica descendit ab umbra,
 Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
 Frumenti: quippe hæc merces lautissima. Tenta
 Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
 Lamorum pueros, artem scindens Theodori.

80 D. JUNII JUVENALIS

Balnea sexcentis, & pluris porticus, in qua
 Gestetur dominus, quoties pluit : anne serenum
 Exspectet, spargatque luto jumenta recenti ?
 Hic potius, namque hic mundæ nitet ungula mulæ.
 Parte alia longis Numidarum fulta columnis
 Surgat, & algentem rapiat coenatio Solem.
 Quanticunque domus, veniet qui fercula docte
 Componat, veniet qui pulmentaria condit.
 Hos inter sumptus sestertia Quintiliano,
 Ut multum, duo sufficient : res nulla minoris
 Constat patri, quam filius. Unde igitur tot
 Quintilianus habet saltus ? Exempla novorum
 Fatorum transi : felix, & pulcher, & acer ;
 Felix, & sapiens, & nobilis, & generosus
 Adpositam nigræ Lunam subtexit alutæ :
 Felix, orator quoque maximus, & jaculator ;
 Et si perfrixit, cantat bene. Distat enim, quæ
 Sidera te excipiant modo primos incipientem
 Edere vagitus, & adhuc a matre rubentem.
 Si Fortuna volet, fies de Rhetore Consul ;
 Si volet hæc eadem, fies de Consule Rhetor.
 Ventidius quid enim ? quid Tullius ? Anne aliud
 quam
 Sidus, & occulti miranda potentia fati ?
 Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.
 Felix ille tamen, corvo quoque rarior albo.
 Pœnituit multos vanæ, sterilisque cathedræ,

SATIRA VII. LIB. III. 81

Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundi
Carrinatis; & hunc inopem vidistis Athenæ,
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.

Dii majorum umbris tenuem, & sine pondere
terram,

Spirantesque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem sancti voluere parentis
Esse loca. Metuens virgæ jam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus: & cui non tunc
Eliceret risum citharædi cauda magistri?
Sed Rufum, atque alios cædit sua quæque Juventus,
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Celadi, doctique Palæmonis adfere
Quantum grammaticus meruit labor? & tamen
ex hoc,

Quodcunque est [minus est autem quam Rhe-
toris æra]

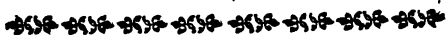
Discipuli custos præmordet Accenonæctus,
Et, qui dispensat, frangit sibi. Cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decrescere, non aliter quam
Institor hibernæ tegetis, niveique cadurci;
Dummodo non pereat mediæ quod noctis ab hora
Sedisti, qua nemo fiber, qua nemo sederet
Qui docet obliquo lanam deducere ferro;
Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas,
Quot stabant pueri, cum totus decolor esset

32 D. JUNII JUVENALIS

Flaccus, & hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione Tribuni
Non egeat. Sed vos sævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula constet;
Ut legat historias, auctores noverit omnes,
Tanquam ungues, digitosque suos: ut forte
rogatus

Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea,
dicat

Nutricem Anchisæ; nomen, patriamque noveres
Archemori: dicat quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite ut mores tenetos ceu pollice ducat,
Ut si quis cera vultum facit: exigite ut sit
Et pater ipsius coetus, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. Non est leve tot puerorum
Observare manus, oculosque in fine trementes.
Hæc, inquit, cures, & cum se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

SATIRA VIII.

Veram nobilitatem non traducem a majoribus derivari, verum in sua virtute sitam esse. Frustra ostentari fumosas parentum imagines, si ipsi in ignavos, falsarios, ganeones, mimos, & gladiatores, per omnem turpitudinem degenerantur.

Non ante annum Trajani tertium.

STEMMA TA quid faciunt ? quid prodest,
Pontice, longo
Sanguine censerī, pictosque ostendere vultus
Majorum, & stantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidios, humerosque minorem
Corvinum, & Galbam auriculis nasoque caren-
tem ?

Quis fructus generis tabula jactare capaci
Corvinum, posthac multa contingere virga
Fumosos Equitum cum Dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur ? Effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos ? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa Duces & castra movebant ?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius Lare, si cupidus, si
Vanus, & Euganea quantumvis mollior agnas
Si tenerum attritus Catinensi pumice lumbum

84 D. JUNII JUVENALIS

Squalentes traducit avos, emptorque veneni
 Frangenda miseram funestat imagine gentem ?
 Tota licet veteres exornent undique ceræ
 Atria, Nobilitas sola est atque unica, virtus.
 Paullus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto ;
 Hos ante effigies majorum pone tuorum :
 Præcedant ipsas illi, te Consule, virgas.
 Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi,
 Justitiæque tenax factis, dictisque mereris ;
 Agnosco procerem. Salve Getulice, seu tu
 Silanus, quocunque alio de sanguine rarus
 Civis, & egregius patriæ contingis ovanti.
 Exclamare libet populus quod clamat Ofiri
 Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
 Indignus genere, & præclaro nomine tantum
 Insignis ? Nanum cujusdam, Atlanta vocamus ;
 Æthiopem, cycnum ; pravam extortamque puel-
 lam ,
 Europen. Canibus pigris scabieque vetusta
 Lævibus, & siccæ lambentibus ora lucernæ,
 Nomen erit Pardus, Tigris, Leo ; si quid ad-
 huc est ,
 Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis,
 Et metues, ne sic tu Creticus, aut Camerinus.

His ego quem monui ? tecum est mihi sermo,
 Rubelli

SATIRA VIII. LIB. III. 85

Blande. Tumes alto Druforum stemmate, tanquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
Ut te conciperet, quæ sanguine fulget Iuli,
Non quæ ventoso conducta sub aggere textit.
Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis;
Ast ego Cecropides. Vivas, & originis hujus
Gaudia longa feras! tamen ima plebe Quiritem
Facundum invenies: solet hic defendere causas
Nobilis indocti: veniet de plebe rogata,
Qui juris nodos, & legum ænigmata solvat.
Pec petit Euphraten juvenis, domitrique Batavi
Custodes aquilas, armis industrius; at tu
Nil nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermæ:
Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
Illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generosa putet, nisi fortia? Nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
Fervet, & exsultat rauco victoria circo.
Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, & primus in æquore pulvis;
Sed venale pecus Corithæ, posteritas &
Hirpini, si rara jugo victoria sedit.
Nil ibi majorum respectus, gratia nulla
Umbrarum, dominos pretiis mutare jubentur
Exiguus, tritoque trahunt epirhedra collo

86 D. JUNII JUVENALIS

Segnipedes, dignique molam versare Nepotis.

Ergo, ut miremur te, non tua, primum aliquid da

Quod possim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes.

Hæc satis ad juvenem, quem nobis fama superbum

Tradit, & inflatum, plenumque Nerone propinquo.

Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna. Sed te cenferi laude tuorum,
Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere
famæ,

Ne collapsa ruant subductis testæ columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer: ambiguae si quando citabere testis
Incertæque rei, Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, & admoto dicet perjuræ tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.
Dignus morte perit, coenæ licet ostrea centum
Gaurana, & Cosmi toto mergatur aheno.

Exspectata diu tandem Provincia cum te

Rectorem accipiet, pone iræ fræna, modumque,
Pone & avaritiæ; miserere inopum sociorum.

Ossa vides Regum vacuis exsucta medullis.

Respice quid moneant leges, quid Curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quam fulmine
justo

Et Capito, & Numitor ruerint, damnante Senatu,
Piratæ Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Cum Panfa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?

Præconem, Chærippe, tuis circumspice pannis,
Jamque tace. Furor est post omnia perdere naulum,

Non idem gemitus olim, neque vulnus erat par
Damnorum, fociis florentibus, & modo victis.

Plena domus tunc omnis, & ingens stabat acervus |

Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,

Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis

Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti

Multus ubique labor; raræ sine Mentore mensæ.

Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde

Sacrilegus Verres: referebant navibus altis

Occulta spolia, & plures de pace triumphos.

Nunc sociis jura pauca boum, grex parvus equarum,
rum,

Et pater armenti capto eripiatur agello:

Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,

Si quis in ædícula Deus unicus. Hæc etenim sunt

Pro summis, nam sunt hæc maxima. Despicias tu

Forſitan imbelles Rhodios , unctamque Corin-
thum :

Deſpicias merito , quid refinata juvenus ,
Cruraque totius facient tibi lævia gentis ?
Horrida viranda eſt Hiſpania , Gallicus axis ,
Illyricumque latus. Parce & meſſoribus illis ,
Qui ſaturant Urbem , Circo , ſcenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ ,
Cum tenues nuper Matius diſcinxerit Afros ?
Curandum in primis , ne magna injuria fiat
Fortibus , & miſeris. Tollas licet omne quod uf-
quam eſt
Auri , atque argenti , ſcutum , gladiumque re-
linques ,
Et jaculum , & galeam : ſpoliatis arma ſuperſunt.

Quod modo propoſui , non eſt ſententia ; verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum , ſi nemo tribunal
Vendit Acerſecomes , ſi nullum in conjuge crimen ,
Nec per conventus , & cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat nummos raptura Celæno ;
Tunc licet a Pico numeres genus , altaque ſi te
Nomina delectant , omnem Titanida pugnam
Inter majores , ipſumque Promethea ponas.
De quocunque voles proavum tibi ſumito libro.
Quod ſi præcipitem rapit ambitio , atque libido ,

ſi

SATIRA VIII. LIB. III. 39

Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures,
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.
Quo mihi te solitum falsas signare tabellas
In templis, quæ fecit avus, statuamque parentis
Ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?

Præter majorum cineres, atque ossa, volucris
Carpento rapitur pinguis Lateranus, & ipse,
Ipse rotam adstringit multo sufflamine Consul:
Nocte quidem; sed Luna videt, sed sidera testes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
Cum fuerit, clara Lateranus luce flagellam
Sumet, & octursum nunquam trepidavit amici
Jam senis, ac virga prior annuet, atque maniplos
Solvit, & infundet jumentis hordea lassis.
Interea, dum lanatas, torvumque juvenum
More Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat
Solam Eponam, & facies olida ad præsepia pictas.
Sed cum pervigiles placet instaurare popinas,
Obvius assiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hospitis affectu dominum, Regemque salutat,

H

90 D. JUNII JUVENALIS

Et cum venali Cyane succincta lagena.
 Defensor culpæ dicet mihi : fecimus & nos
 Hæc juvenes. Esto, desisti nempe, nec ultra
 Fovisti errorem. Breve sit, quod turpiter audes.
 Quædam cum prima refecentur crimina barba,
 Indulge veniam pueris. Lateranus ad illos
 Thermarum calices, inscriptaque lintea vadit
 Maturus bello Armeniæ, Syriæque tuendis
 Annibus, & Rheno, atque Istro. Præstare Nero-
 nem

Securum valet hæc ætas. Mitte ostia Cæsar,
 Mitte, sed in magna legatum quære popina :
 Invenies aliquo cum percussore jacentem,
 Permissum nautis, & furibus, ac fugitivis,
 Inter carnifices, & fabros sandapilarum,
 Et resupinati cessantia tympana Galli :
 Æqua ibi libertas, communia pocula, lectus
 Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
 Quid facias talem sortitus, Pontice, servum ?
 Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.
 At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, & quæ
 Turpia cerdoni, Volesos, Brutumque decebunt.

Quid, si nunquam adeo fœdis, adeoque præ-
 dendis

Utimur exemplis, ut non pejora superfint ?
 Consumptis opibus vocem, Damasippe, locasti

SATIRA VIII. LIB. III. 91

Sipario, clamosum ageres ut Phasma : Carulli
Laureolum Velox etiam bene Lentulus egit ,
Judice me , dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo ; populi frons durior hujus ,
Qui sedet , & spectat triscurria Patriciorum :
Planipedes audit Fabios , ridere potest qui
Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant ,
Quid refert ? vendunt nullo cogente Nerone ,
Nec dubitant Celsi Prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde , atque hinc pulpita
pone ;

Quid satius ? Mortem sic quisquam exhorruit ,
ut sit

Zelotypus Thymeles , stupidi collega Corinthi ?
Res haud mira tamen , citharædo Principe mimus
Nobilis. Hæc ultra , quid erit nisi ludus ? & illic
Dedecus urbis habes. Nec mirmillonis in armis ,
Nec clypeo Gracchum pugnantem , aut falce su-
pina ,

(Damnat enim tales habitus , sed damnat , & odit)
Nec galea faciem abscondit ; movet ecce tri-
dentem ,

Postquam librata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit , nudum ad spectacula vultum
Erigit , & tota fugit agnoscendus arena.
Credamus tunicæ , de faucibus aurea cum se
Porrigat , & longo jactetur spira galero.

H 2

92 D. JUNII JUVENALIS

Ergo ignominiam gravioŕem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho juſſus pugnare ſecutor.

Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?
Cujus ſupplicio non debuit una parari
Simia, nec ſerpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen, ſed cauſſa facit rem
Diſſimilem. Quippe ille Deis auctoŕibus ultor
Patris erat cæſi media inter pocula, ſed nec
Electræ jugulo ſe polluit, aut Spartan
Sanguine conjugii; nullis aconita propinquis
Miſcuit; in ſcena nunquam cantavit Oreſtes,
Troïca non ſcripſit. Quid enim Virginius armis
Debuit ulciſci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam ſæva, crudaque tyrannide fecit?
Hæc opera, ætque hæ ſunt generoſi Principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu
Proſtitui, Graiæque apium meruiſſe coronæ.
Majorum effigies habeant inſignia vocis,
Ante pedes Domiti longum tu pone Thyeſtæ
Syrma, vel Antigonæ, ſeu perſonam Menalippes,
Et de marmoreo citharam ſuspende Coloſſo.

Quid, Catilina, tuis natalibus, atque Cethegi
Inveniet quiſquam ſublimius? Arma tamen vos
Nocturna, & flammas domibus, templiſque pa-
raſtis;

Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores,
 Ausi quod liceat tunica punire molesta.
 Sed vigilat Consul, vexillaque vestra coercet.
 Hic novus Arpinas, ignobilis, & modo Romæ
 Municipalis Eques galeatum ponit ubique
 Præsidium attonitis, & in omni gente laborat.
 Tantam igitur muros intra toga contulit illi
 Nominis, & tituli, quantum non Leucade,
 quantum

Thessaliæ campis Octavius abstulit udo
 Cædibus assiduis gladio. Sed Roma parentem,
 Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
 Arpinas alius Volscorum in monte solebat
 Poscere mercedes alieno lassus aratro;
 Nodosam post hæc frangebant vertice vitem,
 Si lentus pigra muniret castra dolabra:
 Hic tamen & Cimbros, & summa pericula rerum
 Excipit, & solus trepidantem protegit Urbem.
 Atque ideo, postquam ad Cimbros, stragemque
 volabant

Qui nunquam attigerant majora cadavera, corvi,
 Nobilis ornatur lauro collega secunda.
 Plebeia Deciorum animæ, plebeia fuerunt
 Nomina: pro totis legionibus hi tamen, & pro
 Omnibus auxiliis, atque omni pube Latina
 Sufficiunt Diis infernis, Terræque parenti.
 Pluris enim Decii, quam qui servantur ab illis.

94 D. JUNII JUVENALIS

Ancilla natus trabeam , & diadema Quirini ,
Et fasces meruit Regum ultimus ille bonorum.

Proditæ laxabant portarum claustra Tyrannis
Exsulibus juvenes ipsius Consulis , & quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret ,
Quod miraretur cum Coclite Mutius , & quæ
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad Patres produxit crimina servus
Matronis lugendus , at illos verbera justis
Afficiunt poenis , & legum prima securis.

Malo pater tibi sit Therfites , dummodo tu sis
Æacidæ similis , Vulcaniaque arma capeffas ,
Quam te Therfitæ similem producat Achilles.
Et tamen ut longe repetas , longæque revolvās
Nomen , ab infami gentem deducis aſylo.
Majorum primus quiſquis fuit ille tuorum ,
Aut paſtor fuit , aut illud , quod dicere nolo.

SATIRA IX.

*Instituto dialogo inter se & Nævolum, obscenam Cinæ-
dorum & Pathicorum turpitudinem, acriter,
at nimis aperte infectatur.*

Quo tempore scripta fuerit incertum videtur.

SCIRCA velim quare toties mihi, Nævole,
tristis.

Occurras fronte obducta, ceu Marfya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula servos
Non erat hac facie miserabilior Crepercius
Pollio, qui triplicem usuram præstare paratus
Circuit, & fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugæ? Certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus,
Et salibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contra, vultus gravis, horrida ficcæ
Sylva comæ, nullus tota nitox in cute, qualem
Bruttia præstabat calidi tibi fascia visci;
Sed fruticante pilo neglecta, & squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domestica febris?

Dependas animi tormenta latentis in ægro
 Corpore, dependas & gaudia : sumit utrumque
 Inde habitum facies. Igitur flexisse videris
 Propositum, & vitæ contrarius ire priori.
 Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis, & Ga-
 nymedem

Pacis, & advectæ secreta palatîa Matris,
 Et Cererem [nam quo non prostat fœmina
 templo ?]

Notior Ausidio mœchus scelerare solebas,
 Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.

Utile & hoc multis vitæ genus ; at mihi nullum
 Inde operæ pretium. Pingues aliquando lacernas,
 Munimenta togæ, duri, crassique coloris,
 Et male percussas textoris pectine Galli
 Accipimus, tenue argentum, venæque secundæ.
 Fata regunt homines, fatum est & partibus illis,
 Quas sinus abscondit. Nam si tibi sidera cessant,
 Nil faciet longi mensura incognita nervi,
 Quamvis te nudum spumanti Virro labello
 Viderit, & blandæ assidue, densæque tabellæ
 Sollicitent : αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἀνδρὸς χιναῖδος.
 Quod tamen ulterius monstrum, quam mollior
 avarus ?

Hæc tibi, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
 Computat, ac cœvet. Ponatur calculus, adsint

Cum

Cum tabula pueri. Numerata sestertia quinque
 Omnibus in rebus, numerentur deinde labores.
 An facile & proum est agere intra viscera penem
 Legitimum, atque illic hesternæ occurrere cœnæ?
 Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum,
 Quam dominum: sed tu sane tenerum & pue-
 rum te,

Et pulchrum, & dignum cyatho, Cœloque putabas.
 Vos humili adseculæ, vos indulgebitis unquam
 Cultori, jam nec morbo donare parati?
 En cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
 Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
 Incipit; & strata positus, longaque cathedra
 Munera foemineis tractas secreta Calendis.
 Dic passer, cui tot montes, tot prædia seruas
 Appula, tot milvos intra tua pascua lassos?
 Te Trifolinus ager foecundis vitibus implet,
 Suspectumque jugum Cumis, & Gaurus inanis.
 Nam quis plura linit victuro dolia musto?
 Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
 Jugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans
 Cum matre, & caculis, & conlusore catello
 Cymbala pulsantis legatum fiet amici?
 Improbos es, cum poscis, ait; sed pensio clamat,
 Posce; sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
 Lata acies, per quam solers evasit Ulysses.
 Alter emendus erit, namque hic non sufficit: ambo

98 D. JUNII JUVENALIS

Pascendi. Quid agam bruma spirante ? quid , oro ,
Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decem-
bri ,

Et pedibus ? durate , atque exspectate cicadas ?

Verum ut dissimules , ut mittas cetera , quanto
Metiris pretio , quod ni tibi deditus essem ,
Devotusque cliens , uxor tua virgo maneret ?
Scis certe quibus ista modis , quam sæpe rogaris ,
Et quæ pollicitus. Fugientem sæpe puellam
Amplexu rapui : tabulas quoque ruperat , & jam
Signabat , tota vix hoc ego nocte redemi ,
Te plorante foris. Testis mihi lectulus , & tu ,
Ad quem pervenit lecti sonus , & dominæ vox.
Instabile , ac dirimi cœptum , & jam pene solutum
Conjugium in multis domibus servavit adulter.
Quo te circumagās ? quæ prima , aut ultima ponas ?
Nullum ergo meritum est , ingrata , ac perfide ,
nullum ,

Quod tibi filiulus , vel filia nascitur ex me ?
Tollis enim , & libris actorum spargere gaudes
Argumenta viri : foribus suspende coronas ,
Jam pater es ; dedimus quod famæ opponere possis.
Jura parentis habes , propter me scriberis hæres ,
Legatum omne capis , nec non & dulce caducum.
Commoda præterea jungentur multa caducis ,
Si numerum , si tres implevero. Justa doloris ,

Nævole , caussa tui : contra tamen ille quid adfert ?
 Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
 Hæc soli commissa tibi celare memento ,
 Et tacitus nostras intra te fige querelas.
 Nam res mortifera est inimicus pumice lævis.
 Qui modo secretum commiserat , ardet , & odit ,
 Tanquam prodiderim quidquid scio. Sumere
 ferrum ,
 Fuste aperire caput , candelam apponere valvis
 Non dubitat ; nec contemnas , aut despicias , quod
 His opibus nunquam cara est annona veneni.
 Ergo occulta teges , ut curia Martis Athenis.

O Corydon , Corydon , secretum divitis ullum
 Esse putas ? Servi ut taceant , jumenta loquentur ,
 Et canis , & postes , & marmora. Claude fe-
 nestras ,
 Vela tegant rimas , junge ostia , tollite lumen
 E medio , taceant omnes , prope nemo recumbat :
 Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi ,
 Proximus ante diem caupo sciēt , audiet & quæ
 Finxerunt pariter librarius , archimagiri ,
 Carptores. Quod enim dubitant componere crimen
 In dominos , quoties rumoribus ulciscuntur
 Baltea ? Nec deerit qui te per compita quærat
 Nolentem , & miseram vinosus inebriet aurem.
 Illos ergo roges quidquid paulo ante petebas

I 2

706277 A

A nobis, taceant illi: sed prodere malunt
 Arcanum, quam subrepti potare Falerni,
 Pro populo faciens quantum Saufeia bibebat.
 Vivendum recte est cum propter plurima, tunc his
 Præcipue caussis, ut linguas mancipiorum
 Contemnas: nam lingua mali pars pessima servi.
 Deterior tamen hic, qui liber non erit illis
 Quorum animas & farre suo custodit, & ære.

Iccirco ut possim linguam contemnere servi,
 Utile consilium modo, sed commune, dedisti:
 Nunc mihi quid suades post damnum temporis,
 & spes

Deceptas? Festinat enim decurrere velox
 Flosculus angustæ, miseræque brevissima vitæ
 Portio: dum bibimus, dum ferta, unguenta,
 puellas

Poscimus, obrepit non intellecta senectus.

Ne trepida, nunquam pathicus tibi deerit amicus,
 Stantibus, & salvis his collibus: undique ad illos
 Convenient & carpentis, & navibus omnes,
 Qui digito scalpunt uno caput. Altera major
 Spes superest, tu tantum erucis imprime dentem.

Hæc exempla para felicibus, at mea Clotho
 Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.

O parvi , nostrique Lares , quos thure minuto ,
Aut farre , & tenui soleo exorare corona ,
Quando ego figam aliquid , quo sit mihi ruta
senectus

A tegete & baculo ! Viginti millia fœnus
Pignoribus positis , argenti vascula puri ,
Sed quæ Fabricius Censor notet , & duo fortes
De grege Mœsorum , qui me cervice locata
Securum jubeant clamoso insistere Circo !
Sit mihi præterea curvus cælator , & alter
Qui multas facies pingat cito , sufficiunt hæc :
Quando ego pauper ero ? Votum miserabile , nec
spes

His saltem ! Nam cum pro me Fortuna rogatur ,
Adfixit ceras illa de nave petitas ,
Quæ Siculos cantus effugit remige furdo.

Finis tertii Libri Satirarum.

D. JUNII JUVENALIS SATIRARUM LIBER QUARTUS.

~~~~~ SATIRA X.

*Pulcherrima hujus Satiræ argumentum sumptum est ex
Platonis Alcibiade secundo. Videtur etiam ante oculos
habuisse Persii 2. Sat. & illud Socratis de Votis, re-
ferente Valerio Maximo, cap. 2. lib. 7. Est enim ab-
solutissima hujus Satiræ propositio: In qua Poëta do-
cet vota mortalium prope execrationes esse, qui divi-
tias, honores, eloquentiam, gloriam bellicam, longam
vitam, pulchritudinem a Diis precantur, quæ tamen
plerumque votorum compotes pessumdent. Verum pe-
tendam esse puram mentem, cetera Deo permittenda,
qui novit quid cuique conveniat.*

Non satis liquet quo tempore prodiderit in lucem.

M N I B U S in terris, quæ sunt a Gadi-
bus usque
Auroram, & Gangem, pauci dignos-
cere possunt

Vera bona, atque illis multum diversa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis,
ut te

Conatus non poeniteat, votique peracti?
Evertere domos totas optantibus ipsis
Dii faciles: nocitura toga, nocitura petuntur
Militia. Torrens dicendi copia multis,
Et sua mortifera est facundia: viribus ille
Confusus periit, admirandisque lacertis.

Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census,
Quanto Delphinis Balæna Britannica major.
Temporibus diris igitur, jussuque Neronis
+ Longinum, & magnos Senecæ prædivitis hortos
Claudit, & egregias Lateranorum obsidet ædes
Tota cohors: rarus venit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumque timebis,
Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis umbram;
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Prima fere vota, & cunctis notissima templis
Divitiæ, crescant ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time, cum pocula fumes

Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.
 Jamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
 Ridebat, quoties de limine moverat unum,
 Protuleratque pedem; flebat contrarius auctor?
 Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
 Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
 Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
 Democritus, quanquam non essent urbibus illis
 Prætexta, & trabæ, fascēs, leſtica, tribunal.
 Quid, si vidisset Prætorem in curribus altis
 Exstantem, & medio sublimem in pulvere Circi
 In tunica Jovis, & pictæ Sarrana ferentem
 Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
 Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
 Quippe tenet sudans hanc publicus, & sibi Consul
 Ne placeat, curru servus portatur eodem.
 Da nunc & volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
 Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
 Agminis officia, & niveos ad frena Quirites,
 Defossa in oculis, quos sportula fecit amicos.
 Tum quoque materiam risus invenit ad omnes
 Occursus hominum, cujus prudentia monstrat
 Summos posse viros, & magna exempla daturus
 Verve cum in patria, crassoque sub aëre nasci.
 Ridebat curas, nec non & gaudia vulgi,
 Interdum & lacrymas, cum Fortunæ ipse mi-
 naci

Mandaret laqueum , mediumque ostenderet un-
guem.

Ergo supervacua aut pernicioſa petuntur ,
Propter quæ fas eſt genua incerare Deorum.

Quoſdam præcipitat ſubjecta potentia magnæ
Invidiæ , mergit longa atque inſignis honorum
Pagina , deſcendunt ſtatuz , reſtemque ſequantur.
Ipfas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit , & immeritis franguntur crura caballis.
Jam ſtrident ignes , jam follibus , atque caminis
Ardet adoratum populo caput , & crepat ingens
Sejanus ; deinde ex facie toto orbe ſecunda
Fiunt urceoli , pelves , fartago , patellæ.
Pone domi lauros , duc in Capitolia magnum ,
Cretatumque bovem , Sejanus ducitur unco
Spectandus. Gaudent omnes : quæ labra , quis illi
Vultus erat ! Nunquam , ſi quid mihi credis ,
amavi

Hunc hominem. Sed quo cecidit ſub crimine ,
quiſnam

Delator ? quibus indicibus , quo teſte probavit ?
Nil horum , verboſa & grandis epiſtola venit
A[†]Capreis : bene habet , nil plus interrogo. Sed
quid

Turba Remi ? ſequitur fortunam , ut ſemper ,
& odit

Damnatos. Idem populus, si Nurtia Tusco
 Favisset, si oppressa foret secunda senectus
 Principis, hac ipsa Sejanum diceret hora
 Augustum. Jam pridem, ex quo suffragia nulli
 Vendimus, effudit curas: nam qui dabat olim
 Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
 Continet, atque duas tantum res anxius optat,
 Panem, & Circenses. Perituros audio multos.
 Nil dubium, magna est fornacula: pallidulus mihi
 Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram:
 Quam timeo, victus ne poenas exigit Ajax,
 Ut male defensus! Curramus præcipites, &
 Dum jacet in ripa, calcemus Cæsaris hostem.
 Sed videant servi, ne quis neget, & pavidum
 in jus

Cervice obstricta dominum trahat. Hi sermones
 Tunc de Sejano, secreta hæc murmura vulgi.
 Visne salutari sicut Sejanus; habere
 Tantumdem, atque illi summas donare curules?
 Illum exercitibus præponere; tutor haberi
 Principis Augusta Caprearum in rupe sedentis
 Cum grege Chaldæo? vis certe pila, cohortes,
 Egregios equites, & castra domestica? quid ni
 Hæc cupias? & qui nolunt occidere quemquam,
 Posse volunt. Sed quæ præclara, & prospera tanti,
 Ut rebus lætis par sit mensura malorum?
 Hujus, qui trahitur, prætextam sumere mavis;

An Fidenarum, Gabiorumque esse potestas,
Et de mensura jus dicere, vasa minora
Frangere pannosus vacuis Ædilis Ulubris?

Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
Sejanum: nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos, quid Pompeios evertit? & illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nulla non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris sine cæde, & vulnere pauci
Descendunt Reges, & ficca morte Tyranni.

Eloquium, aut famam Demosthenis, aut Ci-
ceronis

Incipit optare, & totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partem colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.
Eloquio sed uterque perit Orator, utrumque
Largus, & exundans letho dedit ingenii fons.
Ingenio manus est, & cervix cæsa; nec unquam
Sanguine caussidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam, me Consule, Romam!
Antonî gladios potuit contemnere, si sic

Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
 Quam te conspicuæ divina Philippica famæ,
 Volveris a prima quæ proxima. Sævus & illum
 Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
 Torrentem, & pleni moderantem frena theatri.
 Diis ille adversis genitus, fatoque sinistro,
 Quem pater ardentis massæ fuligine lippus
 A carbone, & forcipibus, gladiosque parante
 Incude, & luteo Vulcano, ad Rhetora misit.

Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
 Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
 Et curtum temone jugum, victæque triremis
 Aplustre; & summo tristis captivus in arcu,
 Humanis majora bonis creduntur: ad hoc se
 Romanus, Grajusque, ac Barbarus Induperator
 Erexit; causas discriminis, atque laboris
 Inde habuit. Tanto major famæ sis est, quam
 Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,
 Præmia si tollas? Patriam tamen obruit olim
 Gloria paucorum, & laudis, titulique cupido
 Hæfuri saxi cinerum custodibus, ad quæ
 Discutienda valent sterilis mala robora ficus;
 Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.

Expende Hannibalem, quot libras in Duce summo
 Invenies? Hic est, quem non capit Africa Mauro

Percussa Oceano, Niloque admota tepenti;
Rursus ad Æthiopum populos, aliosque ele-
phantos

Additur imperiis Hispania; Pyrenæum
Transilit: opposuit Natura Alpemque, nivemque;
Diducit scopulos, & montem rumpit aceto.

Jam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit:
Actum, inquit, nihil est, nisi Poeno milite portas
Frangam, & media vexillum pono Subura.

O qualis facies, & quali digna tabella,
Cum Gætula Ducem portaret bellua luscum!
Exitus ergo quis est? O gloria! vincitur idem
Nempe, & in exilium præceps fugit, atque ibi
magnus

Mirandusque cliens sedet ad prætoria Regis,
Donec Bithyno libeat vigilare Tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
Non gladii, non saxa dabunt, nec tela, sed ille
Cannarum vindex, & tanti sanguinis ultor
Annulus. I demens, & sævas curre per Alpes,
Ut pueris placeas, & declamatio fias.

Unus Pellæo juveni non sufficit orbis;
Æstuat infelix, angusto limite Mundi,
Ut Gyaræ clausus scopulis, parvaque Seripho.
Cum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,

110 D. JUNII JUVENALIS

Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
 Velificatus[†] Athos, & quidquid Græcia mendax
 Audet in historia; constratum classibus iisdem,
 Suppositumque rotis solidum mare: credimus altos
 Defecisse amnes, epotaque flumina Medo
 Prandente, & madidis cantat quæ Sostratus alis.
 Ille tamen, qualis rediit Salamine relicta,
 In Corum, atque Eurum solitus sævire flagellis
 Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere passos,
 Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
 Mitius id sane, quod non & stigmatè dignum
 Credidit. Huic quisquam vellet servire Deorum?
 Sed qualis rediit? Nempe una nave cruentis
 Fluctibus, ac tarda per densa cadavera prora.
 Has toties optata exegit gloria pœnas.

Da spatium vitæ, multos da Jupiter annos!
 Hoc recto vultu, solum hoc & pallidus optas.
 Sed quam continuis, & quantis longa senectus
 Plena malis! deformem, & tætrum ante omnia
 vultum

Diffimilemque sui, deformem pro cute pellem,
 Pendentisque genas, & tales adspice rugas,
 Quales, umbriferos ubi pandit[†] Tabraca saltus,
 In vetula scalpit jam mater simia bucca.
 Plurima sunt juvenum discrimina, pulchrior ille
 Hoc, atque ille alio; multum hic robustior illo;

Una fenum facies, cum voce trementia membra,
 Et jam læve caput, madidique infantia nasi.
 Frangendus misero gingiva panis inermi:
 Usque adeo gravis uxori, gnatisque, sibi que,
 Ut captatori moveat fastidia Cossio.
 Non eadem vini, atque cibi torpente palato
 Gaudia: nam coïtus jam longa oblivio; vel si
 Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus,
 Et, quamvis tota palpetur nocte, jacebit.
 Anne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
 Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
 Quæ Venerem affectat sine viribus? adspice partis
 Nunc damnum alterius. Nam quæ cantante vo-
 luptas,
 Sit licet eximius citharoædus, sitve Seleucus,
 Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
 Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
 Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
 Concentus? Clamore opus est, ut sentiat auris,
 Quem dicat venisse puer, quot nunciet horas.
 Præterea minimus gelido jam in corpore sanguis
 Febre calet sola; circumfilit agmine facto
 Morborum omne genus, quorum si nomina
 quæras,
 Promptius expediam quot amaverit Hippiæ mos-
 chos,
 Quot Themison ægros autumnò occiderit uno,

112 D. JUNII JUVENALIS

Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
 Pupillos; quot longa viros exorbeat uno
 Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus;
 Percurram citius, quot villas possideat nunc,
 Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.
 Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
 Perdidit ille oculos, & luscis invidet: hujus
 Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
 Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum
 Suctus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad
 quem

Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
 Membrorum damno major dementia, quæ nec
 Nomina fervorum, nec vultum agnoscit amici,
 Cum quo præterita cœnavit nocte, nec illos
 Quos genuit, quos eduxit: nam codice sævo,
 Hæredes vetat esse suos, bona tota feruntur
 Ad Phialen, tantum artificis valet halitus oris,
 Quod steterat multis in carcere fornicis annis.

Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
 Funera gnatorum, rogos adspiciendus amatæ
 Conjugis, & fratris, plenæque sororibus urnæ.
 Hæc data poena diu viventibus, ut renovata
 Semper clade domus multis in luctibus, inque
 Perpetuo mœrore, & nigra veste senescant.
 Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
 Exemplum

Exemplum vitæ fuit a Cornice secundæ.

Felix nimirum, qui tot per sæcula mortem
Distulit, atque suos jam dextra computat annos,
Quique novum toties mustum bibit. Oro pa-
rumper

Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, & nimio de flamine, cum videt acris
Antilochi barbam ardentem; cum quærit ab omni,
Quisquis adest socius, cur hæc in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longo admiserit ævo.
Hæc eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Troja Priamus venisset ad umbras
Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet, scissaque Polyxena palla,
Si foret extinctus diverso tempore, quo non
Coeperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? Omnia vidit
Everfa, & flammis Afiam, ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
Et ruit ante aram summi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue, & miserabile collum
Præbet, ab ingrato jam fastiditus aratro.
Exitus ille utcunque hominis, sed torva canino
Latravit rictu, quæ post hunc vixerat, uxor.

X

114 D. JUNII JUVENALIS

Festino ad nostros, & Regem transeo Ponti,
 Et Crœsum, quem vox justī facunda Solonis
 Respicere ad longæ jussit spatia ultima vitæ.
 Exsilium, & carcer, Minturnarumque paludes,
 Et mendicatus victa Carthagine panis,
 Hinc causas habuere. Quid illo cive tulisset
 Natura in terris, quid Roma beatius unquam,
 Si circumducto captivorum agmine, & omni
 Bellorum pompa, animam exhalasset opimam,
 Cum de Teutonico vellet descendere curru?
 Provida Pompeio dederat Campania febres
 Optandas, sed multæ urbes, & publica vota
 Vicerunt. Igitur fortuna ipsius, & Urbis
 Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatus
 Lentulus, hac pœna caruit, ceciditque Cethegus
 Integer, & jacuit Catilina cadavere toto.

Formam optat modico pueris, majore puellis
 Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater
 Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
 Corripas? pulchra gaudet Latona Diana.
 Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
 Ipsa habuit. Cuperet Rutilæ Virginia gibbum
 Accipere, atque suam Rutilæ dare. Filius autem
 Corporis egregii, miseros, trepidosque parentes
 Semper habet. Rara est adeo concordia formæ,
 Atque pudicitiae, sanctos licet horrida mores

Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas.
 Præterea castam ingenium, vultumque modesto 21
 Sanguine ferventem tribuat Natura benigna
 Larga manu [quid enim puero conferre potest
 plus
 Custode, & cura Natura potentior omni?]
 Non licet esse viros : nam prodiga corruptoris
 Improbilas ipsos audet tentare parentes.
 Tanta in muneribus fiducia. Nullus ephebum
 Deformem sæva castravit in arce Tyrannus ;
 Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, nec
 Strumosum, atque utero pariter, gibboque tu-
 mentem.

I nunc, & juvenis specie lætare tui, quem
 Majora expectant discrimina. Fiet adulter
 Publicus, & pœnas metuet, quascunque mariti
 Irati debent ; nec erit felicior astro
 Martis, ut in laqueos nunquam incidat. Exigit
 autem

Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
 Concessit. Necat hic ferro, secat ille cruentis
 Verberibus, quosdam mæchos & mugilis intrat.
 Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
 Matronæ ; mox cum dederit Servilia nummos,
 Fiet & illius, quam non amat : exuet omnem
 Corporis ornatum. Quid enim ulla negaverit udis

116 D. JUNII JUVENALIS

Inguinibus, five est hæc Hippiæ, five Catulla?
Deterior totos habet illic foemina mores.

Sed casto quid forma nocet? quid profuit olim
Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc, cœu fastidita, repulsa.
Nec Sthenobœa minus, quam Cressa, excanduit,
& se

Concussere ambæ. Mulier sævissima tunc est,
Cum stimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor
Destinat. Optimus hic, & formosissimus idem
Gentis patriciæ rapitur miser extinguendus
Messalinæ oculis: dudum sedet illa parato
Flammeolo, Tyriusque palam Genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo; veniet cum signatoribus Auspex.
Hæc tu secreta, & paucis commissa putabas?
Non, nisi legitime, vult nubere: quid placeat,
dic:

Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas.
Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
Nota urbi & populo contingat Principis aures.
Dedecus ille domus sciet ultimus: interea tu
Obsequere imperio, sit tanti vitæ dierum
Paucorum. Quidquid melius, leviusque putaris,
Præbenda est gladio pulchra hæc & candida cervice.

Nil ergo optabunt homines? Si consilium vis,
 Permittes ipsis expendere Numinibus, quid
 Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris:
 Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Dii.
 Carior est illis homo, quam sibi. Nos animorum
 Impulsu, & cæca, magnaue cupidine ducti,
 Conjugium petimus, partumque uxoris; at illis
 Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor.
 Ut tamen & poscas aliquid, voveasque facellis
 Extæ, & candiduli divina tomacula porci,
 Orandum est ut sit mens sana in corpore sano.
 Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
 Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
 Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores,
 Nesciat irasci, cupiat nihil, & potiores
 Herculis ærumnas credat, sævosque labores,
 Et Venere, & cœnis, & pluma Sardanapali.
 Monstro quod ipse tibi possis dare. Semita certe
 Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
 Nullum Numen habes, si sit prudentia: nos te,
 Nos facimus, Fortuna, Deam, Cœloque locamus.

S A T I R A X I.

Perficio, quem ad cœnam invitat, frugalitatem commendat: pauperum perstringens luxum, docet faciendos esse sumptus pro suarum cujusque facultatum modulo.

Imperantibus Trajano aut forte Adriano.

AT T I C U S eximie si cœnat, lautus habetur;
 Si Rutilus, demens. Quid enim majore cachinno
 Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? Omnis
 Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum
 De Rutilo: nam dum valida, ac juvenilia membra
 Sufficiunt galeæ, dumque ardens sanguine fertur,
 Non cogente quidem, sed nec prohibente Tri-
 buno,
 Scripturus leges, & regia verba lanistæ.
 Multos porro vides, quos sæpe elusus ad ipsum
 Creditor introitum solet exspectare macelli,
 Et quibus in solo vivendi causa palato est.
 Egregius cœnat, meliusque miserrimus horum,
 Et cito casurus jam perlucente ruina.
 Interea gustus elementa per omnia quærunt,
 Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
 Attendas, magis illa juvant, quæ plaris emuntur.
 Ergo haud difficile est perituram arcessere sum-
 mam

SATIRA XI. LIB. IV. 119

Lancibus oppositis, vel matris imagine fracta,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile: sic veniunt ad Miscellanea ludi.

Refert ergo, quis hæc eadem paret: in Ruti-
lo nam

Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, & a censu famam trahit. Illum ego jure
Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libya sit montibus, hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata distet ab arca

Sacculus. E Cœlo descendit γυνή: σκαυτὸν,

Figendum, & memori tractandum pectore, sive
Conjugium quæras, vel sacri in parte Senatus
Esse velis. Nec enim lorica poscit Achilles
Thersites, in qua se transducebat Ulysses:

Ancipitem seu tu magno discrimine causam
Protegere affectas, te Consule, dic tibi quis sis,
Orator vehemens, an Curtius, & Matho. Buccæ
Nosceda est mensura tuæ, spectandaque rebus
In summis, minimisque; etiam cum piscis eme-
tur,

Ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
In loculis. Quis enim te, deficiente crumena,
Et crescente gula, manet exitus, ære paterno
Ac rebus merfis in ventrem, scœnoris, atque
Argenti gravis, & pecorum, agrorumque ca-
pacem?

220 D. JUNII JUVENALIS

Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
 Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.
 Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
 Luxuriæ, sed morte magis metuenda senectus.
 Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
 Et coram dominis consumitur; inde ubi paulum
 Nescio quid superest, & pallet fœnoris auctor,
 Qui vertere solum, Bajas, & ad Ostia currunt.
 Cedere namque foro jam non tibi deterius, quam
 Esquilias a ferventi migrare Subura.
 Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
 Mœstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
 Sanguinis in facie non hæret gutta, morantur
 Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem.

Experiere hodie, numquid pulcherrima dictu,
 Perfice, non præstem vita, vel moribus, & re.
 Sed laudem filiquas occultus ganeo, pultes
 Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
 Nam cum sis conviva mihi promissus, habebis
 Evandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
 Hospes, & ipse tamen continges sanguine Cœ-
 lum :
 Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.

Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
 De Tiburtino veniet pinguis agros
 Hædulus,

Hædulus, & toto grege mollior, inscius herbæ,
 Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
 Qui plus lactis habet, quam sanguinis; & montani
 Asparagi, posito quos legit villica fuso.
 Grandia præterea, tortoque calentia fœno
 Ova adsunt ipsis cum matribus, & servatæ
 Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ;
 Signinum, Syriumque pyrum, de corbibus iisdem
 Æmula Picenis, & odoris mala recentis,
 Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
 Autumnum, & crudi posuere pericula succi.
 Hæc olim nostri jam luxuriosa Senatus
 Cœna fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
 Ipse focus brevibus ponebat oluscula, quæ nunc
 Squalidus in magna fastidit compede fossor,
 Qui meminit calidæ sapiat quid vulva popinæ.
 Sicci terga suis, rara pendentia crate,
 Moris erat quondam festis servare diebus,
 Et natalitium cognatis ponere lardum,
 Accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
 Cognatorum aliquis titulo ter Consulis, atque
 Castrorum imperiis, & Dictatoris honore
 Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
 Erectum demito referens a monte ligonem.

Cum tremere autem Fabios, durumque Cato-
 nem,

·L

Et Scauros, & Fabricios, rigidique severos
 Cenforis mores etiam collega timeret,
 Nemo inter curas, & seria duxit habendum,
 Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
 Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum;
 Sed nudo latere, & parvis frons ærea lectis
 Vile coronati caput ostendebat aselli,
 Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
 Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
 Tunc rudis, & Graias mirari nescius artes,
 Urbibus everfis prædarum in parte reperta
 Magnorum artificum frangebat pocula miles,
 Ut phaleris gauderet equus, cælataque cassis
 Romulæ simulacra feræ mansuescere jussæ
 Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,
 Ac nudam effigiem clypeo venientis, & hasta;
 Pendentisque Dei perituro ostenderet hosti.
 Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
 Ponebant igitur Tusco farrata catino
 Omnia tunc, quibus invidetas, si lividulus sis.

Templorum quoque majestas præsentior, & vox
 Nocte fere media, mediamque audita per Urbem
 Litore ab Oceani Gallis venientibus, & Diis
 Officium vatis peragentibus, his monuit nos;
 Hanc rebus Latiis curam præstare solebat
 Fictilis, & nullo violatus Jupiter auro.

Illa domi natas, nostraque ex arbore mensas
 Tempora viderunt; hos lignum stabat ad usus,
 Annosam si forte nucem dejecerat Eurus.
 At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
 Nil Rhombus, nil Dama sapit; putere videntur
 Unguenta, atque rosæ, latos nisi sustinet orbes
 Grande ebur, & magno sublimis Pardus hiatu,
 Dentibus ex illis quos mittit porta Syenes,
 Et Mauri celeres, & Mauro obscurior Indus,
 Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu,
 Jam nimios, capitique graves. Hinc surgit orexis,
 Hinc stomacho vires: nam pes argenteus illis,
 Annulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
 Convivam caveo, qui me sibi comparat, & res
 Despicit exiguas. Adeo nulla-uncia nobis
 Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hac
 Materia: quin ipsa manubria cultellorum
 Ossea, non tamen his ulla unquam opsonia fiunt
 Rancidula, aut ideo pejor gallina secatur.
 Sed nec structor erit, cui credere debeat omnis
 Pergala, discipulus Trypheri doctoris, apud
 quem
 Sumine cum magno Lepus, atque Aper, & Py-
 gargus,
 Et Scythicæ volucres, & Phoenicopterus ingens,
 Et Gætulus Oryx, hebeti lautissima ferro
 Cæditur, & tota sonat ulmea cœna Subura.

124 D. JUNII JUVENALIS

Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ
 Novit avis noster tirunculus, ac rudis omni
 Tempore, & exiguæ frustis imbutus ofellæ.
 Plebeios calices, & paucis assibus emptos
 Porriget incultus puer, atque a frigore tutus,
 Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus,
 Quisquam erit in magno. Cum posces, posce
 Latine.

Idem habitus cunctis, tonsi, rectique capilli,
 Atque hodie tantum propter convivia pexi.
 Pastoris duri est hic filius, ille bubulci
 Suspirat longo non visam tempore matrem,
 Et casulam, & notos tristis desiderat hædos.
 Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris,
 Quales esse decet, quos ardens purpura vestit;
 Nec pugillares defert in balnea raucus
 Testiculos, nec vellendas jam præbuit alas,
 Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto.
 Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis,
 A quibus ipse venit, quorum sub vertice ludit:
 Namque una, atque eadem est vini patria, atque
 ministri,

Forſitan exſpectes, ut Gaditana canoro
 Incipiat prurire choro, plaufuque probatæ
 Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
 Irritamentum Veneris languentis, & acres

Divitis urticæ : major tamen ista voluptas
 Alterius sexus ; magis ille extenditur , & mox
 Auribus , atque oculis concepta urina movetur.
 Non capit has nugas humilis domus. Audiat ille
 Testarum crepitus cum verbis , nudum olido stans
 Fornice mancipium quibus abstinet ; ille fruatur
 Vocibus obscœnis , omnique libidinis arte ,
 Qui Lacedæmoniam pytlsmate lubricat orbem :
 Namque ibi fortunæ veniam damus. Alea turpis ,
 Turpe & adulterium mediocribus ; hæc eadem illi
 Omnia cum faciant , hilares , nitidique vocantur.
 Nostra dabunt alios hodie convivia ludos ,
 Conditor Iliados cantabitur , atque Maronis
 Alrifoni dubiam facientia carmina palmam.
 Quid refert , tales versus qua voce legantur ?

Sed nunc dilatis averte negotia curis ,
 Et gratam requiem dona tibi , quando licebit
 Per totam cessare diem : non fœnoris ulla
 Mentio , nec , prima si luce egressa , reverti
 Nocte solet , tacito bilem tibi contrahat uxor ,
 Humida suspectis referent multicia rugis ,
 Vexatasque comas , & vultum , auremque ca-
 lentem.

Protinus ante meum , quidquid dolet , exue li-
 men ;

Pone domum , & servos , & quidquid frangitur illis ,

L 3

126 D. JUNII JUVENALIS

Aut perit : ingratos ante omnia pone sodales.
 Interea Megalefiacæ spectacula mappæ ,
 Idæum solenne colunt , similibusque triumpho
 Prædo caballorum Prætor sedet ; ac , mihi pace
 Immensæ , nimisæque licet si dicere plebis ,
 Totam hodie Romam Circus capit , & fragor
 aurem

Percutit , eventum viridis quo colligo panni.
 Nam si deficeret , mœstam , attonitamque videres
 Hanc urbem , veluti Cannarum in pulvere victis
 Consulibus. Spectent juvenes , quos clamor , &
 audax

Sponsio , quos cultæ decet assedisse puellæ ;
 Spectent hoc nuptæ juxta recubante marito ,
 Quod pudeat narrasse aliquem præsentibus ipsis :
 Nostra bibat verum contracta cuticula Solem ,
 Effugiatque togam. Jam nunc in balnea , salva
 Fronte licet , vadas , quanquam solida hora supersit
 Ad sextan.. Facere hoc non possis quinque diebus
 Continuis , quia sunt talis quoque tædia vitæ
 Magna. Voluptates commendat rarior usus.

SATIRA XII.

*Hac Satira, Juvenalis potissimum agit de Catulli re-
ditu, qui peregre profectus, maxima in mari pericu-
la expertus erat, sed salvus tandem evaserat. Pro
cujus salute sacrificium, quod se soluturum voverat,
peragit, idque animo amico & benevolo, non eo
animo, quasi Catullum hæredipetarum more inescā-
re velit, ejusve hæreditatem captet. Qua occasione
hæredipetarum impudentiam perstringit. Scribitur
autem ad Corvinum quemdam.*

Non liquet quo tempore scripta sit.

NATALI, Corvine, die mihi dulcior hæc
lux,

Qua festus promissa Deis animalia cespes
Exspectat: niveam Reginae cædimus agnam;
Par vellus dabitur pugnantî Gorgone Maura.
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem,
Tarpeio servata Jovi, frontemque coruscat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus, & aræ,
Spargendusque mero, quem jam pudet ubera
matris

Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi, similisque affectibus esset,
Pinguior Hispulla traheretur taurus, & ipsa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta sed ostendens[†] Clitumni pascua sanguis

L 4

Iret, & a grandi cervice ferienda ministro,
 Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque passū
 Nuper, & incolumem sese mirantis amici.
 Nam præter pelagi casus, & fulguris ictum
 Evasi, densæ Cœlum abscondere tenebræ
 Nube una, subitusque antemnas impulit ignis,
 Cum se quisque illo percussus crederet, & mox
 Attonitus nullum conferri posse putaret
 Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
 Talia, tam graviter, si quando poëtica surgit
 Tempestas. Genus ecce aliud discriminis: audi,
 Et miserere iterum, quanquam sint cetera sortis.
 Ejusdem, pars dira quidem, sed cognita multis,
 Et quam votiva testantur fana tabella
 Plurima, pictores quis nescit ab Ifide pasci?
 Accidit & nostro similis fortuna Catullo.
 Cum plenus fluctu medius foret alveus, & jam,
 Alternum puppis latus evertentibus undis
 Arboris incertæ, nullam prudentia cani
 Rectoris conferret opem, decidere jacta
 Cœpit cum ventis, imitatus Castora, qui se
 Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
 Testiculorum; adeo medicatum intelligit inguen.
 Fundite quæ mea sunt, dicebat, cuncta Ca-
 tullus,
 Præcipitare volens etiam pulcherrima, vestem
 Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam,

SATIRA XII. LIB. IV. 129

Atque alias , quarum generosi graminis ipsum
Infecit natura pecus , sed & egregius fons
Viribus occultis , & Bæticus adjuvat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere , lances
Parthenio factas , urnæ cratera capacem
Et dignum sitiente Pholo , vel conjuge Fusci.
Adde & bascaudas , & mille escaria , multum
Cælati , biberat quo callidus emptor Olynthi.

Sed quis nunc alius , qua Mundi parte , quis
audet

Argento præferre caput , rebusque salutem ?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam ,
Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima , sed nec
Damna levant : tunc , adversis urgentibus , illuc
Recidit , ut malum ferro summitteret , ac se
Explicat angustum , discriminis ultima quando
Præsidia afferimus , navem factura minorem.

I nunc , & ventis animam committe , dolato
Confisus ligno , digitis a morte remorus
Quatuor , ac septem , si sit latissima tæda.
Mox cum reticulis , & pane , & ventre lagenæ
Adspice sumendas in tempestate secures.
Sed postquam jacuit planum mare , tempora post-
quam

130 D. JUNII JUVENALIS

Prospera vectoris, fatumque valentius Euro,
 Et pelago, postquam Parcæ meliora benigna
 Pensa manu ducunt hilares, & staminis albi
 Lanificæ, modica nec multum fortior aura
 Ventus adest; inopi miserabilis arte cucurrit
 Vestibus extentis, &, quod superaverat unum,
 Velo prora suo. Jam deficientibus Austris,
 Spes vitæ cum Sole redit; tum gratus Iulo,
 Atque novercali sedes prælata Lavino,
 Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
 Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile sumen,
 Et nunquam visis triginta clara mamillis.
 Tandem intrat positas inclusa per æquora moles,
 Tyrrhenamque Pharon, porrectaque brachia rur-
 sum,

Quæ Pelago currunt medio, longeque relinquunt
 Italiam. Non sic igitur mirabere portus,
 Quos Natura dedit: sed trunca puppe magister
 Interiora petit Bajanæ pervia Cymbæ
 Tuti stagna sinus. Gaudent ibi vertice raso
 Garrula securi narrare pericula nautæ.
 Ite igitur pueri, linguis animisque faventes,
 Sertaque delubris, & farra imponite cultris,
 Ac molles ornate focos, glebamque virentem;
 Jam sequar, & sacro, quod præstat, rite peracto
 Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
 Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.

SATIRA XII. LIB. IV. 131

Hic nostrum placabo Jovem , Laribusque paternis
Thura dabo , atque omnes violæ jactabo colores.
Cuncta nitent , longos erexit janua ramos ,
Et matutinis operatur festa lucernis.

Nec suspecta tibi sint hæc , Corvine : Catullus ,
Pro cujus reditu tot pono altaria , parvos
Tres habet hæredes. Libet exspectare, quis ægram,
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam sterili. Verum hæc nimia est impenſa , co-
turnix

Nulla unquam pro patre cadet. Sentire calorem
Si cœpit locuples Gallita , & Paccius , orbi ,
Legitime fixis vestitur tota tabellis
Porticus ; existunt qui promittant hecatomben ,
Quatinus hic non sunt nec venales Elephantis ,
Nec Latio , aut usquam sub nostro sidere talis
Bellua concipitur , sed furva gente perita
Arboribus Rutilis , & Turni pascitur agro
Cæsaris armentum , nulli servire paratum
Privato : siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali , & nostris Ducibus , Regique Molosso ,
Horum majores , ac dorso ferre cohortes ,
Partem aliquam belli & euntem in prælia turrim.

Nulla igitur mora per Novium , mora nulla
per Iſtram

137. D. JUNII JUVENALIS

Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
 Et cadat ante Lares Gallitæ victima sola,
 Tantis digna Deis, & captatoribus horum.
 Alter enim, si concedas mactare, vovebit
 De grege fervorum magna, aut pulcherrima
 quæque

Corpora; vel pueris, & frontibus ancillarum
 Imponet vittas; &, si qua est nubilis illi
 Iphigeneia domi, dabit hanc altaribus, etsi
 Non speret tragicæ furtiva piacula cervæ.
 Laudo meum civem, nec comparo testamento
 Mille rates: nam si Libitinam evaserit æger,
 Delebit tabulas, inclusus carcere nassæ,
 Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
 Forſan Pacuvio breviter dabit: ille superbus
 Incedet, victis rivalibus. Ergo vides quam
 Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
 Vivat Pacuvius, quæſo, vel Nestora totum:
 Possideat, quantum rapuit Nero; montibus aurum
 Exæquet, nec amet quemquam, nec ametur ab ullo!

Finis quarti Libri Satirarum.

D. JUNII JUVENALIS SATIRARUM LIBER QUINTUS.

SATIRA XIII.

In hac Satira longe præclarissima, consolatur Juvenalis amicum suum Calvinum, se miris modis excruciantem, quod depositum sibi a quopiam denegatum esset, cui tanquam fideli amico magnam pecuniæ summam, decem scilicet H. S. concrediderat : Et ostendit initio multis illud obtigisse, & ejusmodi fraudes Romæ jam esse usitatissimas. Quippe ubi rari boni, omnes fere mali & improbi, qui vel nullum numen esse credant. Denique in fine probat omnes malos a Deo punitum iri.

Post annum Adriani imperantis tertium.

TEMPO quodcunque malo com-
mittitur, ipsi

Displicet auctori. Prima est hæc ultio,
quod se

Judice, nemo nocens absolvitur, improba quamvis

Gratia fallacis Prætoris vicerit urnam.
 Quid sentire putas omnes, Calvine, recenti
 De scelere, & fidei violatæ crimine? sed nec
 Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
 Jacturæ te mergat onus; nec rara videmus,
 Quæ pateris: casus multis hic cognitus, ac jam
 Tritus, & e medio fortunæ ductus acervo.
 Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
 Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.
 Tu quamvis levium minimam, exiguamque ma-
 lorum

Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
 Visceribus sacrum tibi quod non reddat amicus
 Depositedum. Stupet hæc, qui jam post terga re-
 liquit

Sexaginta annos Fonteio Consule natus?
 An nihil in melius tot rerum proficit usu?
 Magna quidem, sacris quæ dat præcepta libellis,
 Victrix fortunæ sapientia. Ducimus autem
 Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
 Nec jactare jugum vita didicere magistra.

Quæ tam festa dies, ut cesset prodere furem,
 Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lu-
 crum

Quæsitum, & partes gladio, vel pyxide num-
 mos?

Rari quippe boni : numerus vix est totidem , quot
Thebarum portæ , vel divitis ostia Nili.

Nona ætas agitur , pejoraque sæcula ferri
Temporibus , quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen , & a nullo posuit natura metallo.

Nos hominum , Divûmque fidem clamore cie-
mus ,

Quanto Fæsidium laudat vocalis agentem
Sporula. Dic senior bulla dignissime , nescis ,
Quas habeat Veneres aliena pecunia ? nescis ,
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat , cum
Exigis a quoquam ne pejeret , & putet ullis
Esse aliquod numen templis , aræque rubenti ?
Quondam hoc indigenæ vivebant more , prius
quam

Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens , tunc cum virguncula Juno ,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
Nulla super nubes convivia Coellicolarum ,
Nec puer Iliacus , formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos , & jam siccato nectare tergens
Brachia Volcanus Liparæa nigra taberna.
Prandeat sibi quisque Deus , nec turba Deorum
Talis , ut est hodie , contentaque sidera paucis
Numinibus , miserum urgebant Atlanta minori
Pondere. Nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium , aut Sicala torvus cum conjuge Pluton ;

136 D. JUNII JUVENALIS

Nec rota, nec Furia, nec saxum, aut Vultu-
ris atri
Poena, sed infernis hilares sine Regibus Umbræ.

Improbilas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
Plura domi fraga, & majores glandis accervos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaque par adeo sacra lanugo senectæ.
Nunc, si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigiosa fides, & Tuscis digna libellis,
Quæque coronata lustrari debeat agna.
Egregium, sanctumque virum si cerno, bimbri
Hoc monstrum puero, vel mirandis sub aratro
Piscibus inventis, & foetæ comparo mulæ,
Sollicitus, tanquam lapides effuderit imber,
Examenque apium longa confederit uva
Culmine delubri, tanquam in mare fluxerit
amnis
Gurgitibus miris, & lactis vortice torrens.

Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilega. Quid si bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? majorem tertius illa

Summam,

SATIRA XIII. LIB. V. 137

Summam , quam patulæ vix ceperat angulus
arcæ ?

Tam facile , & pronum est superos contemnere
testes ,

Si mortalis idem nemo sciat. Adspice quanta

Voce neget , quæ sit ficti constantia vultus.

Per Solis radios , Tarpeiaque fulmina jurat ,

Et Martis frameam , & Cirrhæi spicula vatis ;

Per calamos venatricis pharetramque puellæ ,

Perque tuum , pater Ægei , Neptune , triden-
tem :

Addit & Herculeos arcus , hastamque Minervæ ,

Quidquid habent telorum armamentaria Cœli.

Si vero & pater est , comedam , inquit , flebile
gnati

Sinciput elixi , Phærioque madentis aceto.

Sunt in Fortunæ qui casibus omnia ponant ,

Et nullo credant Mundum rectore moveri ,

Natura volvente vices & lucis , & anni ,

Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.

Est alius , metuens ne crimen poena sequatur :

Hic putat esse Deos , & pejerat , atque ita secum :

Decernat quodcumque volet de corpore nostro

Isis , & irato feriat mea lumina fistro ,

Dummodo vel cæcus teneam , quos abnego , num-
mos.

M

138 D. JUNII JUVENALIS

Et phthisis, & vomicæ putres, & dimidium crus
Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
Nec dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec
Archigene. Quid enim velocis gloria plantæ
Præstat, & esuriens Pisææ ramus olivæ?
Ut sit magna, tamen certe lenta ira Deo-
rum est.

Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? sed & exorabile Numen
Fortasse experiar, solet his ignoscere. Multi
Committunt eadem diverso crimina fato:
Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant; tunc te sacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere imo ultro, ac vexare paratus.
Nam cum magna malæ superest audacia causæ,
Creditor a multis fiducia. Mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus scurra Catulli:
Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
Vel potius quantum Gradivus Homericus. Audis
Jupiter hæc, nec labra moves, cum mittere
vocem

Debueras vel marmoreus, vel ahenus? aut cur
In carbone tuo charta pia thura soluta
Ponimus, & sectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? Ut video, nullum discrimen habendum est

SATIRA XIII. LIB. V. 139

Effigies inter vestras, statuamque Vagelli.

Accipe quæ contra valeat solatia ferre,
 Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
 A Cynicis tunica distantia, non Epicurum
 Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
 Curentur dubii medicis majoribus ægri,
 Tu venam vel discipulo committe Philippi.
 Si nullum in terris tam detestabile factum
 Ostendis, taceo, nec pugnis cedere pectus
 Te veto, nec plana faciem contundere palma:
 Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,
 Et majore domus gemitu, majore tumultu
 Planguntur nummi, quam funera. Nemo dolorem
 Fingit in hoc casu, vestem diducere summam
 Contentus, vexare oculos, humore coacto.
 Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
 Sed si cuncta vides simili fora plena querela,
 Si decies lectis diversa parte tabellis
 Vana supervacui dicunt cheirographa ligni,
 Arguit ipsorum quos littera, gemmaque princeps
 Sardonychum, loculis quæ custoditur eburnis:
 Te nunc delicias extra communia censes
 Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
 Nos viles pulli nati infelicibus ovis.

Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,

M 2

Si flectas oculos majora ad crimina : confer
 Conductum latronem , incendia sulfure cœpta ,
 Atque dolo , primos cum janua colligit ignes ;
 Confer & hos veteris qui tollunt grandia templi
 Pocula adorandæ robiginis , & populorum
 Dona , vel antiquo positas a Rege coronas.
 Hæc ibi si non sunt , minor exstat sacrilegus , qui
 Radat inaurati femur Herculis , & faciem ipsam
 Neptuni , qui bracteolam de Castore ducat.
 An dubitet solitus totum constare Tonantem ?
 Confer & artifices , mercatoremque veneni ,
 Et deducendum corio bovis in mare , cum quo
 Clauditur adversis innoxia simia fatis.
 Hæc quota pars scelerum , quæ custos Gallicus
 Urbis

Usque a Lucifero , donec lux occidat , audit ?
 Humani generis mores tibi nosse volenti
 Sufficit una domus. Paucos consume dies , &
 Dicere te miserum , postquam illinc veneris , aude.

Quis tumidum guttur miratur in Alpibus ? aut
 quis

In Meroë crasso majorem infante mamillam ?
 Cærule quis stupuit Germani lumina , flavam
 Cæsariem , & madido torquentem cornua cirro ?
 Nempe quod hæc illis natura est omnibus una.
 Ad subitas Thracum volucres , nubemque sonoram

SATIRA XIII. LIB. V. 141

Pygmæus parvis currit bellator in armis;
Mox impar hosti, raptusque per aëra curvis
Unguibus a sæva fertur grue. Si videas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiare; sed illic,
Quanquam eadem assidue spectentur prælia, rideat
Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.

Nullane perjurii capitis, fraudisque nefandæ
Pœna erit? Abreptum crede hunc graviore catena
Protinus, & nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio. Manet illa tamen jactura, nec unquam
Depositum tibi sospes erit; sed corpore trunco
Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.
At vindicta, bonum vita jucundius ipsa.
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut levibus videas flagrantia caussis.
Quantulacunque adeo est occasio, sufficit iræ.
Chrysippus non dicit idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ sæva inter vincla cicuta
Accusatori nollet dare. Plurima felix
Paulatim vitia, atque errores exuit omnes,
Prima docens rectum sapientia: quippe minati
Semper, & infirmi est animi, exiguique voluptas
Ultio. Continuo sic collige, quod vindicta
Nemo magis gaudet, quam foemina. Cur tamen
 hos tu

142 *D. JUNII JUVENALIS*

Evasisse putes, quos diri conscia facti
 Mens habet attonitos, & furdo verberare cædit,
 Occultum quatiente animo tortore flagellum?
 Pœna autem vehemens, ac multo sævior illis,
 Quas & Cæditius gravis invenit, & Rhada-
 manthus,
 Nocte dieque suum gestare in pectore testem.

Spartano cuidam respondit Pythia vates,
 Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
 Depositum retinere, & fraudem jure tueri
 Jurando: quærebat enim quæ Numinis esset
 Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
 Reddidit ergo metu, non moribus; & tamen
 omnem

Vocem adyti dignam templo, veramque probavit,
 Exstinctus tota pariter cum prole, domoque,
 Et quamvis longa deductis gente propinquis.
 Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
 Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
 Facti crimen habet. Cedo, si conata peregit?

Perpetua anxietas, nec mensæ tempore cessat,
 Faucibus ut morbo siccis, interque molares
 Difficili crescente cibo; sed vina misellus
 Exspuit, Albani veteris pretiosa senectus
 Displicet: ostendas melius, densissima ruga

SATIRA XIII. LIB. V. 143

Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem si forte indulfit cura soporem,
Et toto versata thoro jam membra quiescunt,
Continuo templum, & violati Numinis aras,
Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
Te videt in somnis: tua sacra & major imago
Humana turbat pavidum, cogitque fateri.

Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura
pallent,
Cum tonat, exanimes primo quoque murmure
Cœli,
Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
Iratu cadat in terras, & judicet ignis.
Illa nihil nocuit, cura graviore timetur
Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt a numine; saxa Deorum
Hæc, & tela putant. Pecudem spondere sacello
Balantem, & Laribus cristam promittere galli
Non audent. Quid enim sperare nocentibus ægris
Concessum? vel quæ non dignior hostia vita?
Mobilis, & varia est ferme natura malorum.
Cum scelus admittunt, superest constantia: quod
fas,
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis

144 D. JUNII JUVENALIS

Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
 Damnaatos, fixa, & mutari nescia. Nam quis
 Peccandi finem posuit sibi, quando recepit
 Ejectum semel attrita de fronte ruborem?
 Quisnam hominum est, quem tu contentum vi-
 deris uno

Flagitio? Dabit in laqueum vestigia noster
 Perfidus, & nigri patietur carceris uncum,
 Aut maris Ægæi rupem, scopulosque frequentes
 Exsulibus magnis. Poena gaudebis amara
 Nominis invisi, tandemque fatebere lætus
 Nec surdum, nec Tiresiam quemquam esse Deo-
 rum.

SATIRA XIV.

*Parentes reprehendit, qui minus pie ac caste coram
 liberis urventes, malis exemplis & prava institu-
 tione iis auctores sunt aleæ, gulæ, crudelitatis, li-
 bidinis, luxus in ædificiis extruendis, supersti-
 tionis & portentosa avaritia.*

P LURIMA sunt, Fuscine, & fama digna
 sinistra,

Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
 Quæ monstrant ipsi pueris, traduntque parentes.
 Si damnosa senem juvat alea, ludit & hæres

Ballatus,

SATIRA XIV. LIB. V. 145

Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, & eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone parente,
Et cana monstrante gula: cum septimus annus
Transferit puerum, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, & a magna non degenerare culina.

Mixem animum, & mores modicis erroribus
æquos

Præcipit, atque animas servorum, & corpora,
nostra

Materia constare putat, paribusque elementis:
An scire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum strepitu, & nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi Laris, ac Poly-
phemus?

Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
Uritur ardenti duo propter lintea ferro.
Quid suadet juveni lætus stridore catenæ,
Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? Exspectas, ut non sit adultera Largæ
Filia, quæ nunquam maternos dicere moechos
Tam cito, nec tanto poterit contexere cursu,

N

146 D. JUNII JUVENALIS

Ut non ter decies respiret? Conscia matri
 Virgo fuit; ceras nunc hac dictante pusillas
 Implet, & ad mœchum dat eisdem ferre cingedis.
 Sic natura jubet: velocius, & citius nos
 Corrumunt vitiorum exempla domestica, ma-
 gnis

Cum subeunt animos auctioribus. Unus, & alter
 Forſitan hæc spernant juvenes, quibus, arte be-
 nigna,

E meliore luto finxit præcordia Titan;
 Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
 Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.

Abstineas igitur damaandis. Hujus enim vel
 Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
 Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
 Turpibus, ac pravis omnes sumus, & Catilinam
 Quocunque in populo videas, quocunque sub axe;
 Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
 Nil dictu foedum, visuque hæc limina tangat,
 Intra quæ puer est. Procul hinc, procul inde puellæ
 Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti.
 Maxima debetur puero reverentia. Si quid
 Turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos,
 Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
 Nam si quid dignum Cenſoris fecerit ira,
 Quandoque, & ſimilem tibi ſe non corpore tantum,

Nec vultu dederit, morum quoque filius, & qui
 Omnia deterius tua per vestigia peccet,
 Corripies nimirum, & castigabis acerbo
 Clamore, ac post hæc tabulas mutare parabis.
 Unde tibi frontem, libertatemque parentis,
 Cum facias pejora senex, vacuumque cerebro
 Jam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?

Hospite venturo, cessabit nemo tuorum:
 Verre pavementum, nitidas ostende columnas,
 Arida cum tota descendat aranea tela;
 Hic lavet argentum, vasa aspera tergeat alter:
 Vox domini furit instantis, virgamque tenentis.
 Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
 Atria displiceant oculis venientis amici,
 Ne perfusa luto sit porticus; & tamen uno
 Semodio scobis hæc emendat servulus unus:
 Illud non agitas, ut sanctam filius omni
 Adspiciat sine labe domum, vicioque carentem?
 Gratum est, quod patriæ civem, populoque de-
 disti,

Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
 Utilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
 Plurimum enim intererit, quibus artibus, &
 quibus hunc tu

Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
 Nutrit, & inventa per devia rura lacerta;

148 D. JUNII JUVENALIS

Illi eadem sumptis quærun animalia pennis.
 Vultus jumento , & canibus , crucibusque relictis,
 Ad fortus properat , partemque cadaveris affert :
 Hic est ergo cibus magni quoque vulturis , & se
 Pascantis , propria cum jam facit arbore nidos.
 Sed leporem , aut capream famulæ Jovis ,
 generosæ

In saltu venantur aves , hinc præda cubili
 Ponitur : inde autem , cum se matura levarit
 Progenies , stimulante fame , festinat ad illam ,
 Quam primum prædam rupto gustaverat ovo.

Ædificator erat Centronius , & , modo curvo
 Litoræ Caietæ , summa nunc Tiburis arce ,
 Nunc Prænestinis in montibus , alta parabat
 Culmina villarum , Græcis , longeque petitis
 Marmoribus , vincens Fortunæ , atque Herculis
 ædem ,

Ut spado vincebat Capitolia nostra Possides.
 Dum sic ergo habitat Centronius , imminuit rem ,
 Fregit opes , nec parva tamen mensura relictæ
 Partis erat ; totam hanc turbavit filius amens ,
 Dum meliore novas attollit marmore villas.

Quidam fortiti metuentem sabbata patrem ,
 Nil præter nubes , & Cœli numen adorant ;
 Nec distare putant humana carne suillam ,

Qua pater abstinuit , mox & præputia ponunt.
 Romanas aurem soliti contemnere leges ,
 Judaicum ediscunt , & servant , ac metuunt jus ,
 Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.
 Non monstrare vias , eadem nisi sacra colenti ;
 Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
 Sed pater in caussa , cui septima quæque fuit lux
 Ignava , & partem vitæ non attigit ullam.

Sponte tamen juvenes imitantur cetera , solam
 Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
 Fallit enim vitium specie virtutis , & umbra ,
 Cum sit triste habitu , vultuque , & veste seve-
 rum ,

Nec dubie tanquam frugi laudetur avarus ,
 Tanquam parcus homo , & rerum tutela suarum
 Certa magis , quam si fortunas servet easdem
 Hesperidum serpens , aut Ponticus. Adde quod
 hunc , de

Quo loquor , egregium populus putat atque ve-
 rendum

Artificem , quippe his crescunt patrimonia fabris ;
 Sed crescunt quocunque modo , majoraque fiunt
 Incude assidua , semperque ardente camino.
 Et pater ergo animi felices credit avaros ,
 Qui miratur opes , qui nulla exempla beati
 Pauperis esse putat : juvenes hortatur , ut illam

Ite viam pergant, & eidem incumbere sectæ.

Sunt quædam vitiorum elementa, his protinus
illos

Imbuit, & cogit minimas ediscere sordes;
Mox acquirendi docet insatiabile vorum.
Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens; neque enim omnia susti-
net unquam

Mucida cœrulei panis consumere frustra,
Hesternum solitus medio servare minutal
Septembri, nec non differre in tempora cœnæ
Alterius, conchæ æstivæ cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio, putrique filuro,
Filaque sectivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc aliquis de ponte, negabit.
Sed quo divitias hæc per tormenta coactas,
Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phre-
nesis,

Ut locuples moriaris, egentis vivere fato?
Interea pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia
crescit,

Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non sufficit unum,
Et proferre libet fines, majorque videtur
Et melior vicina seges. Mercaris & hanc, &

Arbusta, & densa montem qui canet oliva.
 Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
 Nocte boves macri, lassoque famelica collo
 Jumenta ad virides hujus mittentur aristas;
 Nec prius inde domum, quam tota novalia sævos
 In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
 Dicere vix possis, quam multi talia plerent,
 Et quot venales injuria fecerit agros.
 Sed qui sermones, quam foedæ buccina famæ?
 Quid nocet hæc? inquit. Tunicam mihi malo lupi
 pini,

Quam si me toto laudet vicinia pago.
 Exigui ruris paucissima farra secantem.

Scilicet & morbis, & debilitate carcbis,
 Et luctum, & curam effugies, & tempora vitæ
 Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur,
 Si tantum culti solus possederis agri,
 Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.
 Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
 Prælia, vel Pyrrhum immanem, gladiosque
 Molossos,

Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
 Vulneribus. Merces hæc sanguinis, atque laboris.
 Nullis visa unquam meritis minor, aut ingrata
 Curta fides patriæ: saturabat glebula talis
 Patrem ipsum, turbamque casæ, qua foeta jacebat

152 D. JUNII JUVENALIS

Uxor, & infantes ludebant quatuor, unus
 Vernula, tres domini; sed magnis fratribus horum
 A scrobe, vel sulco redeuntibus, altera cœna
 Amplior, & grandes fumabant pulgibus ollæ.
 Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
 Inde fere scelerum causæ, nec plura venena
 Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullam
 Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido
 Immodici census. Nam dives qui fieri vult,
 Et cito vult fieri. Sed quæ reverentia legum,
 Quis metus, aut pudor est unquam properantis
 avari?

Vivite contenti casulis, & collibus istis,
 O pueri, Marfus dicebat, & Hernicus olim,
 Vestinusque senex; panem quæramus aratro,
 Qui satis est mensis; laudant hoc numina ruris,
 Quorum ope & auxilio, gratæ post munus aristæ,
 Contingunt homini veteris fastidia quercus.
 Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
 Per glaciem perone regi, qui summovet Euros
 Pellibus inversis. Peregrina, ignotaque nobis
 Ad scelus, atque nefas, quæcunque est, purpura
 ducit.

Hæc illi veteres præcepta minoribus, at nunc
 Post finem autumnii media de nocte supinum
 Clamorus juvenem pater excitat: accipe ceras,

Scribe puer, vigila, causas age, perlege rubras
 Majorum leges, aut vitem posce libello.
 Sed caput intactum buxo, naresque pilosas
 Adnotet, & grandes miretur Lælius alas.
 Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
 Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
 Afferat: aut, longos castrorum ferre labores
 Si piget, & trepidum solvunt tibi cornua ventrem
 Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
 Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
 Ullius subeant ablegandæ Tiberim ultra,
 Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
 Unguenta, & corium. Lucri bonus est odor ex re
 Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
 Versetur, Diis, atque ipso Jove digna, Poëtæ:
 Unde habeas quærit nemo, sed oportet habere.
 Hoc monstrant vetulæ pueris poscentibus assem,
 Hoc discunt omnes ante alpha & beta puellæ.

Talibus instantem monitis, quemcunque præ-
 rentem

Sic possem adfari: dic, ô vanissime, quis te
 Festinare jubet? meliorem præsto magistro
 Discipulum. Securus abi, vinceris, ut Ajax
 Præteriiit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
 Parcendum est teneris, nondum implevere me-
 dallas

154 D. JUNII JUVENALIS

Nativæ mala nequitæ: cum pectere barbam
 Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
 Falsus erit testis, vendet perjuriam summa
 Exigua, & Cereris tangens aramque, pedemque.
 Elatam jam crede nurum, si limina vestra
 Mortifera cum dote subit: quibus illa premetur
 Per somnum digitis! nam quæ terraque marique
 Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
 Nullus enim magni sceleris labor. Hæc ego
 nunquam

Mandavi, dices olim, nec talia suasi:
 Mentis caussa malæ tamen est, & origo penes te.
 Nam quisquis magni census præcepit amorem,
 Et lævo monitu pueros producit avaros,
 Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
 Dat libertatem, & totas effundit habenas
 Carriculo: quem si revoces, subsistere nescit,
 Et te contempto rapitur, metisque relictis.
 Nemo satis credit tantum delinquere; quantum
 Permittas, adeo indulgent sibi latius ipsi.
 Cum dicis juveni, stultum, qui donet amico,
 Qui paupertatem levet, attollatque propinqui:
 Et spoliare doces, & circumscribere, & omni
 Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,
 Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quan-
 tum

Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus;

In quarum sulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur, & horrida bella capeffunt
Continuo, tanquam & tubicen surrexerit una.

Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parceretur misero, trepidumque magistrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua, sed grave tardas
Expectare colus; morieris flamine nondum
Abrupto. Jam nunc obitas, & vota moraris;
Jam torquet juvenem longa, & cervina senectus.
Ocyus Archigenem quære, atque eme, quod
Mithridates

Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas; medicamen habendum
est,
Sorbere ante cibum quod debeat & pater, &
Rex.

Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
Si spectes quanto capitis discrimine consent
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiscus, & ad vigilem ponendi Castora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit servare suas. Ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas.

156 *D. JUNII JUVENALIS*

Tanto majores humana negotia ludi.

An magis oblectant animum jactata petauro.
Corpora , quique solent rectum descendere fun-
nem ?

Quam ta Corycia semper qui puppe moraris ,
Atque habitas , Coro semper tollendus , & Austro,
Perditus , ac vilis sacci mercator olentis ;
Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ
Passum , & municipes Jovis advexisse lagenas ?
Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
Victum illa mercede parat,brumamque,samemque
Illa recte cavet ; tu propter mille talenta ,
Et centum villas temerarius : adspice portus ,
Et plenum magnis trabibus mare : plus hominum
est jam

In pelago. Veniet classis quocunque vocarit
Spes lucri , nec Carpathium , Gætulaque tantum
Æquora transiliet , sed longe Calpe relicta ,
Audiet Herculeo stridentem gurgite Solem.
Grande operæ pretium est , ut tensio folle reverti
Inde domum possis , tumidaque superbus aluta
Oceani monstra , & juvenes vidisse marinos.

Non unus mentes agitat furor : ille sororis
In manibus vultu Eumenidum terretur , & igni ;
Hic bove percusso mugire Agamemnona credit ,

Aut Ithacum. Pareat tunicis licet, atque lacernis,
 Curatoris eget, qui navem mercibus implet
 Ad summum latus, & tabula distinguitur una,
 Cum sit causa mali tanti, & discriminis hujus,
 Concisum argentum in titulos, faciesque minutas,
 Occurrunt nubes, & fulgura: solvite funem
 Frumenti dominus clamat, piperisque coempti.
 Nil color hic Coeli, nil fascia nigra minatur,
 Æstivum tonat. Infelix, hac forsitan ipsa
 Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
 Obrutus, & zonam læva, morsuque tenebit.
 Sed, cujus votis modo non suffecerat aurum,
 Quod Tagus, & rutila volvit Pactolus arena,
 Frigida sufficient velantes inguina panni,
 Exiguusque cibus, merfa rate naufragus assem
 Dum rogat, & picta se tempestate tuetur.
 Tantis parta malis, cura majore, metuque
 Servantur. Misera est magni custodia census,

Dispositis prædives hamis vigilare cohortem
 Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
 Electro, signisque suis, Phrygiaque columna,
 Atque ebore, & lata testudine, Dolia nudi
 Non ardent Cynici; si fregeris, altera fiet
 Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit
 Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
 Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui

Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
 Passurus gestis æquanda pericula rebus.
 Nullum numen habes, si sit prudentia; nos te,
 Nōs facimus, *Fortuna, Deam*. Mensura tamen quæ
 Sufficiat census, si quis me consulat, edam;
 In quantum sitis, atque *fames*, & frigora poscunt,
 Quantum, *Epicure*, tibi parvis suffecit in hortis,
 Quantum *Socratici* ceperunt ante penates.
 Nunquam aliud *Natura*, aliud *Sapientia* dicit.
 Acribus exemplis videor te cludere. Misce
 Ergo aliquid nostris de moribus, effice summam
 Bis septem ordinibus, quam *lex* dignatur *Othonis*:
 Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum,
 Sume duos equites, fac *tertia* *quadringenta*.
 Si nondum implevi gremium, si panditur ultra,
 Nec *Cræsi* fortuna unquam, nec *Persica* regna
 Sufficiant animo, nec divitiæ *Narci*ssi,
 Indulsi *Cæsar* cui *Claudius* omnia, cujus
 Paruit imperiis uxorem occidere jussus.

SATIRA XV.

In hac penultima Satira, primum in Ægyptiorum ridiculam superstitionem invehitur, deinde in immanem eorundem crudelitatem; qui prapostera religione feras colunt, homines jugulant; ferinis carnibus abstinent, humanis vescuntur.

QUIS nescit, Volusi Bithynice, qualia demens

Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
 Pars hæc, illa pavet saturam serpentibus Ibin.
 Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci,
 Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
 Atque vetus Thebæ^e centum jacet obruta portis.
 Illic cœruleos, hic piscem fluminis, illic
 Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
 Porrum, & cepe nefas violare & frangere morfu.
 O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
 Numina! lanatis animalibus abstinet omnis
 Mensa; nefas illic fortum jugulare capellæ,
 Carnibus humanis vesci licet. Attonito cum
 Tale super cœnam facinus narraret Ulysses
 Alcinoos, bilem aut risum fortasse quibusdam
 Moverat, ut mendax aretalogus: in mare nemo
 Hunc abicit, sæva dignum, veraque Charybdi,

Fingentem immanes Læstrygonas, atque Cyclo-
pas ?

Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyanes, plenos & tempestatibus utres
Crediderim, aut tenui percussum verberare Circes,
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit?
Sic aliquis merito nondum ebrius, & minimum
qui

De Corcyræa temetum duxerat urna :
Solutus enim hoc Ithacus, nullo sub teste, canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper Consule Junio
Gesta super calidæ referemus mœnia Copti,
Nos vulgi scelus, & cunctis graviora cothurnis,
Nam scelus a Pyrrha, quanquam omnia firmata
volvas,

Nullus apud tragicos populus facit. Accipe nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.

Inter finitimos vetus, atque antiqua simultas,
Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus
Ardet adhuc, Ombos & Tentyra. Summus utrin-
que

Inde furor vulgo, quod Numina vicinorum
Odit uterque locus, cum solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit. Sed tempore festo
Alterius populi, rapienda occasio cunctis

Visa

Visa inimicorum primoribus, ac ducibus, ne
Lætum, hilaremque diem, ne magnæ gaudia
cœnæ

Sentirent positis ad templa, & compita mensis,
Pervigilique thoro, quem nocte, ac luce jacen-
tem

Septimus interdum Sol invenit. Horrida sane
Ægyptus, sed luxuria, quantum ipse notavi,
Barbara famoso non cedit turba[†] Canopo.
Adde quod & facilis victoria de madidis, &
Blæsis, atque mero titubantibus. Inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Unguenta, & flores, multæque in fronte coronæ;
Hinc jejunum odium. Sed[†] jurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus, hæc tuba rixæ;
Dein clamore pari concurritur, & viçe teli
Sævit nuda manus: paucæ sine vulnere malæ,
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
Integer. Adspiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen, & pueriles
Exercere acies, quod nulla cadavera calcant.
Et sane quo tot rixantis millia turbæ,
Si vivunt omnes? Ergo acrior impetus, & jam
Saxa inclinatis per humum quæsitæ lacertis
Incipiunt torquere, domestica seditione

Tela : nec hunc lapidem , quales & Turnus , &
Ajax ,

Vel quo Tydides percussit pondere coxam
Æneæ , sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles , & nostro tempore natæ.

Nam genus hoc vivo jam decrefcebat Homero.
Terra malos homines nunc educat , atque pusillos.
Ergo Deus quicumque aspexit , ridet , & odit.

A diverticulo repetatur fabula. Postquam
Subsidiis aucti , pars altera promere ferrum
Audet , & infestis pugnam instaurare sagittis ,
Terga fugæ celeri præstantibus omnibus , instant
Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
Labitur hinc quidam , nimia formidine cursum
Præcipitans , capiturque ; ast illam in plurima
sectum

Frusta , & particulas , ut multis mortuus unus
Sufficeret , totum corrosis ossibus edit
Victrix turba , nec ardenti decoxit ahenis ,
Aut verubus : longum usque adeo , tardumque
putavit

Exspectare focos , contenta cadavere crudo.
Hic gaudere libet , quod non violaverit ignem ,
Quem summa Cœli raptum de parte Prometheus
Donavit terris. Elemento gratulor , & te
Exsultare reor ; sed qui mordere cadaver

Sustipuit, nil unquam hac carne libentius edit.
 Nam scelere in tanto ne quæras, & dubites, an
 Prima voluptatem gula senserit; ultimus autem
 Qui stetit absumpto jam toto corpore, ductis
 Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.

* Vascones, hæc fama est, alimentis talibus olim
 Produxere animas; sed res diversa, sed illic
 Fortunæ invidia est, bellorumque ultima, casus
 Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
 Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
 Exemplum esse cibi. Sicut, modo dicta mihi, gens
 Post omnes herbas, post cuncta animalia quidquid
 Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
 Pallorem, ac maciem, ac tenues miserantibus
 artus,

Membra aliena fame lacerabant, esse parati
 Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve
 Deorum

Viribus abnuerit dira, atque immania passis,
 Et quibus illorum poterant ignoscere Manes,
 Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
 Zenonis præcepta monent; nec enim omnia, quæ-
 dam

Pro vitâ facienda putat: sed Cantaber unde
 Stolicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
 Nunc totus Graias, nostrasque habet orbis Athenas.

164 D. JUNII JUVENALIS

Gallia caussidicos docuit facunda Britannos ,
De conducendo loquitur jam Rhetore Thule.

Nobilis ille tamen populus , quem diximus , &
par

Virtute , atque fide ; sed major clade Saguntus ,
Tale quid excusat ; Mæotide sævior arâ
Ægyptus : quippe illa nefandi Taurica sacri
Inventrix , homines , [ut jam quæ carmina tra-
dunt

Digna fide credas] tantum immolat , ulterius
nil ,

Aut gravius cultro timet hostia. Quis modo casus
Impulit hos ? Quæ tanta fames , infestaque vallo
Arma coegerunt , tam detestabile monstrum
Audere ? Anne aliam terra Memphitide sicca
Invidiam facerent nolenti surgere Nilo ?
Qua nec terribiles Cimbri , nec [†] Britones un-
quam ,

[†] Sauromatæque truces , aut immanes [†] Agathyrsi ,
Hac sævit rabie imbellæ & inutile vulgus ,
Parvula fœtilibus solitum dare vela phaselis ,
Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.

Nec poenam sceleri invenies , nec digna parabis
Supplicia his populis , in quorum mente pares
sunt

Et fimiles, ira, atque fames. Mollissima corda
Humano generi dare se Natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit : hæc nostri pars optima
sensus.

Plorare ergo jubet causam dicentis amici,
Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem
Circumscriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
Virginis occurrat, vel terra clauditur infans,
Et minor igne rogi. Quis enim bonus, & face
dignus

Arcana, qualem Cæseris vult esse sacerdos,
Ulla aliena sibi credat mala? Separat hoc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis, capiendisque artibus apti
Sensum a coelesti demissum traximus arce,
Cujus egent prona, & terram spectantia. Mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque, mutum
ut nos

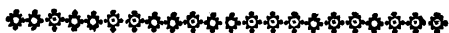
Adfectus petere auxilium, & præstare juberet,
Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
De nemore, & proavis habitatas linquere sylvas;
Ædificare domos, Laribus conjungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limite somnos

166 D. JUNII JUVENALIS

Ut collata daret fiducia ; protegere armis
Lapsum , aut ingenti nutantem vulnere civem ,
Communi dare signa tuba , defendier iisdem .
Turribus , atque una portarum clave teneri .

Sed jam serpentum major concordia : parcit
Cognatis maculis similis fera. Quando Leoni
Fortior eripuit vitam Leo ? quo nemore unquam
Exspiravit Aper majoris dentibus Apri ?
Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem
Perpetuam , sævis inter se convenit Urfis.
Ast homini ferrum lethale incude nefanda
Produxisse parum est , cum rastra , & sarcula tantum

Adsuæti coquere , & marris , ac vomere lassæ
Nescierint primi gladios extendere fabri.
Aspicimus populos , quorum non sufficit iræ
Occidisse aliquem ; sed pectora , brachia , vultum
Crediderint genus esse cibi. Quid diceret ergo ,
Vel quo non fugeret , si nunc hæc monstra videret
Pythagoras , cunctis animalibus abstinuit qui
Tanquam homine , & ventri indulgit non omne
legumen ?

SATIRA XVI.

*Militia commoda & privilegia dum ironice
laudat, nimiam militum insolentiam taxat.*

Satiram hanc plerique Juvenali abjudicant.

QUIS numerare queat felicitis præmia, Galle,
Militiæ? Nam si subeuntur prospera castra,
Me pavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti,
Et Samia genitrix, quæ delectatur arena.

Commoda tractemus primum communia, quo-
rum.

Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: imo & si pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excussos Prætori ostendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.
Bardaicus judex datur hæc punire volenti
Calceus, & grandes magna ad subsellia furæ,
Legibus antiquis castrorum, & more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,

168 D. JUNII JUVENALIS

Et procul a signis. Justissima Centurionum
 Cognitio est igitur de milite, nec mihi deerit
 Ultio, si justæ deferretur causa querelæ.
 Tota cohors tamen est inimica, omnesque manipuli
 Consensu magno officiunt. Curabitis, ut sit
 Vindicta gravior, quam injuria? dignum erit ergo
 Declamatoris Mutinensis corde Vagelli,
 Cum duo crura habeas, offendere tot caligatos,
 Millia clavorum. Quis tam procul absit ab urbe?
 Præterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
 Ut veniat? lacrymæ siccentur protinus, & se
 Excusaturos non sollicitemus amicos.
 Da testem, judex cum dixerit; audeat ille
 Nescio quis, pugnoscui vidit, dicere, vidi,
 Et credam dignum barba, dignumque capillis
 Majorum. Citius falsum producere testem
 Contra paganum possis, quam vera loquentem,
 Contra fortunam armati, contraque pudorem.

Præmia nunc alia, atque alia emolumenta no-
 temus

Sacramentorum. Convallem ruris aviti
 Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,
 Et sacrum effodit medio de limite saxum,
 Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo,
 Debitor aut sumptos pergit non reddere nummos,
 Vana supervacui dicens chirographa ligni:

Exspectandus

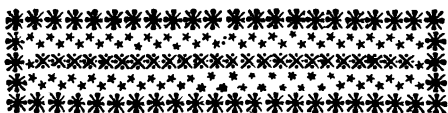
SATIRA XVI. LIB. V. 169

Exspectandus erit, qui lites inchoat, annus
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ, toties subsellia tantum
Sternuntur, jam facundo ponente lacernas
Cæditio, & Fusco jam micturiente, parati
Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
Ast illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
Quod placitum est, ipsis præstatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo sufflamine litis.

Solis præterea testandi militibus jus
Vivo patre datur: nam quæ sunt parta labore
Militiæ, placuit non esse in corpore census,
Omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coranum
Signorum comitem, castrorumque æra merentem,
Quamvis jam tremulus, captat pater: hunc labor
æquus

Provehit, & pulchro reddit sua dona labori.
Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
Ut qui fortis erit, sit felicissimus idem,
Ut læti phaleris omnes, & torquibus omnes.

Finis Satirarum
Decii Junii Juvenalis.

S U L P I C I Æ
S A T I R A ,
D E

*Statu Reipublicæ temporibus Domitiani , cum editto Philosophos Urbe
exegisset.*

 Us A , quibus numeris heroas &
arma frequentas ,
M Fabellam permitte mihi detexere
paucis.

Nam tibi. secessi , tecum penetrale retractans
Consilium. Quare nec carmine curro Phaleuco ,
Nec trimetro Iambo , nec qui pede fractus eodem
Fortiter irasci didicit duce Clazomenio.
Cetera quinetiam , quot denique millia lusi ,
Primaque Romanas docui contendere Graiis ,
Et salibus variare novis , constanter omitto :

Teque , quibus princeps & facundissima calles ,
Aggredior : precibus descende clientis , & audi.

Dic mihi, Calliope, quidnam pater ille Deorum
Cogitat ? An terras , & patria sæcula mutat ?
Quasque dedit quondam , morientibus eripit artes ?
Nosque jubet tacitos , & jam rationis egenos ,
Non aliter , primo quam cum surreximus ævo
Glandibus , & puræ rursus procumbere lymphæ ?
An reliquas terras conservat amicus , & urbes ,
Sed genus Aufonium , Remulique exturbat a-
lumnos ?

Quid reputemus enim ? Duo sunt quibus extulis
ingens

Roma caput , virtus belli , & sapientia pacis.
Sed virtus agitata domi , & socialibus armis ,
In freta Sicaniæ , & Carthaginis exiit arces ;
Ceteraque imperia , & totum simul abstulit orbem.
Deinde , velut stadio victor qui solus Achæo
Languet , & immota secum virtute fatiscit ,
Sic itidem Romana manus , contendere postquam
Destitit , & pacem longis frenavit habenis ,
Ipsa domi leges & Graia inventa retractans ,
Omnia bellorum terra quæsitæ , marique
Præmia consilio , & molli ratione regebat.
Stabat in his , neque enim poterat constare sine
ipsis :

P 2

172 *SULPICIÆ SATIRA.*

**Aut frustra uxori , mendaxque Diespiter olim ,
Imperium sine fine dedi , dixisse probatur.**

**Nunc igitur qui res Romanas imperat inter ,
Non trabe , sed tergo prolapsus , & ingluvie albus ,
Et studia , & sapiens hominum nomenque , ge-
nusque ,**

**Omnia abire foras , atque Urbe excedere jussit.
Quid facimus ? Graios , hominumque reliquimus
urbes ,**

**Ut Romana foret magis his instructa magistris ;
Nunc Capitolino veluti turbante Camillo
Ensis & trutina Galli fugere relicta ,
Sic nostri palare senes dicuntur , & ipsi
Ut feralē suos onus extirpare libellos.
Ergo Numantinus , Libycusque erravit in isto
Scipio , qui Rudio crevit formante magistro ,
Cetera & illa manus bello foecunda secundo ,
Quos inter prisca sententia dia Catonis
Scire adeo magni fecisset , utrumne secundis ,
An magis adversis staret Romana propago.
Scilicet adversis : nam quum defendier armis
Suadet amor patriæ , & captiva penatibus uxor ,
Convenit ut vespis , quarum domus arce Monetæ ,
Turba rigens strictis per lutea corpora telis.
Ast ubi pax secura redit , oblita favorum
Plebs , materque una somno moriuntur obese.**

Romulidarum igitur longa & gravis exitium pax.

Hoc fabella modo pausam facit. Optima posthac
Musa, velim moneas, sine qua mihi nulla voluptas
Vivere, uti quondam Lydus dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint: vel denique quidvis,
Ut Dea, quære aliud. Tantum Romana Caleno
Mœnia, jucundos pariterque averte Sabinos.
Hæc ego, tum paucis Dea me dignatur, & inquit:
Pone metus æquos, cultrix mea: summa tyranno
Hæc instant odia, & nostro periturus honore est.
Nam laureta Numæ, fontesque habitamus eosdem,
Et comite Egeria ridemus inania cœpta.
Vive, vale. Manet hunc pulchrum sua fama do-
lorem.

Musarum spondet chorus, & Romanus Apollo.

FINIS.

Cl. Dyfloo Sculp.

AULI
PERSII
FLACCI
VITA.

ULUS PERSIUS FLAC-
CUS natus est pridie No-
nas Decembris, Fabio Per-
fico, Lucio Vitellio Coss. decessit
VIII Kalendas Decemb. Rubrio Ma-
rio, Asinio Gallo Coss. Natus in
Etruria Volaterris, Eques Romanus
sanguine & affinitate primi ordinis
yiris conjunctus. Decessit ad octa-

vum milliarium via Appia , in prædiis suis. Pater ejus Flaccus pupillum reliquit moriens , annorum fere sex. Fulvia Sifennia mater nupsit postea Fusio , Equiti Romano ; & eum quoque extulit intra paucos annos. Studuit Flaccus usque ad annum XII, Volaterris : inde Romæ apud Grammaticum Remmiam Palæmonem , & apud Rhetorem Verginium Flaccum. Cum esset annorum XVI , amicitia cœpit uti Annæi Cornuti , ita ut ab eo nusquam discederet ; a quo introductus aliquatenus in Philosophia est.

Amicos habuit a prima adolescentia Cæsum Bassum , & Calpurnium Staturam , qui eo vivo juvenis decessit. Coluit ut patrem Servilium Numæ-

num. Per Cornutum cognovit Annæum etiam Lucanum , æquævum auditorem Cornuti. Nam Cornutus illo tempore Tragicus fuit , sectæ Stoicæ , qui libros Philosophiæ reliquit. Sed Lucanus adeo mirabatur scripta Flacci , ut vix retineret se illo recitante a clamore , quin illa esse vera Poëmata diceret. Sero cognovit Senecam , fed non ut caperetur ejus ingenio. Usus est apud Cornutum duorum convictu doctissimorum , & sanctissimorum virorum , acriter philosophantium , Claudii Agatæni medici Lacedæmonii , & Petronii Aristocratis Magnetis , quos unice miratus est & æmulatus , cum æquales essent , & Cornuto minores. Ipse etiam decem fere annis

summe dilectus apud Traſeam eſt ; ita ut peregrinaretur quoque cum eo aliquando , cognatam ejus Arriam uxorem habente.

Fuit morum leniſſimorum , verecundiæ virginalis , formæ pulchræ , pietatis erga matrem & ſororem & amitam exemplo ſufficientis. Fuit frugi & pudicus. Reliquit circa H-S XX matri & ſorori : ſcriptis tantum ad matrem codicillis , rogavit eam ut daret Cornuto ſeſtertia , ut quidam dicunt , centies ; ut alii volunt , argenti facti pondera viginti , & libros circa ſeptingentos , ſive bibliothecam ſuam omnem. Verum Cornutus ſublatis libris , pecuniam fororibus , quas frater hæredes fecerat , reliquit. Et raro , & tarde ſcripſit.

Hunc ipsum librum imperfectum reliquit. Versus aliqui dempti sunt in ultimo libri, & quasi finitus esset, leviter recitavit Cornuto; & Cælio Basso petenti ut ipse ederet, tradidit edendum. Scripserat etiam in pueritia Flaccus Prætextam, & *O'dip̄ro-
exōr* librum unum, & paucos fororum Traseæ in Arriam matrem versus, quæ se ante virum occiderat. Omnia autem Cornutus auctor fuit matri ejus, ut aboleret. Editum librum continuo mirari homines, & deripere cœperunt.

Decessit autem vitio stomachi, anno ætatis xxx. Sed mox ut a schola & magistris deverterat, lecto libro Lucilii decimo, vehementer Satiras componere studuit; cujus li-

bri principium imitatus est sibi primo
mox omnibus detrectaturus , cum
tanta recentium Poëtarum & Orato-
rum insectatione , ut etiam Neronem
culpaverit : cujus versus in Neronem
cum ita se haberet ,

Auriculas Asini Mida Rex habet :

in hunc modum a Cornuto ipso tan-
tummodo est emendatus ,

Auriculas Asini quis non habet ?

ne hoc Nero in se dictum arbitra-
retur.

AULI
PERSII FLACCI
VITA,

P E R

JOANNEM BRITANNICUM.

Aulus Persius Flaccus in Tuscia
Volaterras habet patriam, quod
Eusebius testatur, ipseque in ulti-
tima sua Satira innuit, cum ait:

Mihi nunc Ligus ora

*Intepet, hibernatque meum mare, quàm latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se vallerceptat,
Lunai portum est operæ cognoscere, cives.*

Nam Luna oppidum est & por-
tus Tusciæ, ut sentiunt Strabo &

Plinius. Ostendit igitur Poëta se
Tuscum esse, cum ait ,

Hibernatque meum mare.

Volaterræ oppidum est hoc modo ædificatum : in profunda valle sublimis & præceps undique collis exstat , cujus in vertice planities est , in qua sita ipsius sunt urbis mœnia , atque stadiorum quindecim ascensus est ; e cujus basi rupes tota ardua atque difficilis. Illic aliquando ex proscriptis a Sylla quatuor millium complentes ordinem , biennio per obsidionem pressi , tandem per inducias discedentes locum illum reliquerunt. Natus est ibi Persius anno vigesimo primo imperii Tiberii , tertio anno post passionem Christi Dei nostri , mortuus anno ætatis suæ trigesimo ,
anno

anno nono imperii Neronis , quo anno Thermæ a Nerone ædificatæ sunt. Cum litterarum caussa Romam venisset annos egressus pueritiæ , in disciplina se tradidit Cornuto Philosopho , ut ipse cecinit in V^a. Satira , ubi ait :

*Cum primum pavidæ custos mihi purpura cessit ,
Bullaque succinctis laribus donata pendit ,*

.....

*Me tibi supposui ; teneros tu suscipis annos
Socratico , Cornute , sinu.*

Eum summa pietate coluit & obedientia. Usus est amicitia in primis Minutii Macrini Brixiani , equestris ordinis , principis viri , singulari modestia & fide , & Cæsi Bassi Poëtæ Lyrici. Ætate jam adulta sex Satiras mira carminis acerbitate scripsit,

Q

quæ nunc in manibus habentur , in quibus summa ejus ingenii virtus judicatur. Unde non immerito Quintilianus eum multum veræ gloriæ meruisse , quamvis uno libro , prodidit. Quæ ab aliis traduntur de ejus vita , cum auctoritate careant , mihi non probantur. Tenuium opum se fuisse declarat illic :

Quis expedituit Psittaco suum χαῖρε ?

Picasque docuit verba nostra conari ?

Magister artis , ingenique largitor

Venter.

SCRIPTORUM VETERUM
DE
PERSIO
TESTIMONIA.

M. Fabius Quintilianus, ex lib. x. Institutionum Oratoriarum.

Multum & veræ gloriæ quamvis uno libro Persius meruit.

M. Valerius Martialis, ex lib. i. Epigrammatum.

*Sapius in litro memoratur Persius uno ,
Quam levis in tota Marsus Amazonide.*

Hieronymus, in Chronicis.

Anno Imper. Titi xxxii, Olympiade cciii, Persius Flaccus Poëta Volaterris nascitur, & Olymp. ccx moritur : cujus præceptor Cornutus Philosophus a Nerone postea in exilium pulsus est.

Q 2

A U L I
P E R S I I
F L A C C I
IN SUUM SATIRARUM
LIBRUM,
PROLOGUS.

Scribunt epica, dramatica, lyrica, & id genus poëmata; alii ex ἐὺθυσιάζουσιν opinione, gloriolæ fumo, victus egestate, lucri spe Poëta facti; ego autem Satiras, non tam ad poësin ingenio natus, quam temporum corruptione huc adductus.

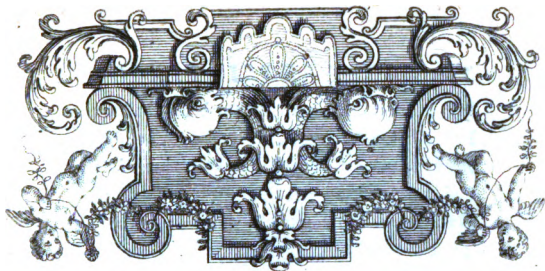

E c fonte labra prolui caballino;
Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, ut repente sic Poëta prodirems
Heliconiadasque, pallidamque Pirenen

190 AULI PERSII FLACCI PROLOGUS.

Illis remitto , quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces : ipse semipaganus
Ad sacra vatum , carmen affero nostrum.
Quis expedit vit psittaco suum X A I P E ,
Corvos quis olim concavum salutare ,
Picasque docuit verba nostra conari ?
Magister artis , ingenii que largitor
Venter , negatas artifex sequi voces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi ,
Corvos Poëtas , & poëtrias picas
Cantare credas Pegaseium melos.

AULI PERSII FLACCI SATIRÆ SEX:

SATIRA I.

Reprehendit in nobilibus, ipsoque in primis Nerone, ambitionem in poematis scribendis vanitatem; in quibus ut & in causis forensibus ad voluptatem & ostentationem, neglecto vero & honesto, obsoleta verba, figurarum pigmenta & rhythmicos numeros affectabant. Perstrictis itaque tum auditorum, tum recitantium mollitie, qualem suarum Satirarum lectorem velit, docet.

Curas hominum! O quantum est in rebus inane!

P.

Quis leget hæc? M. min' tu istud ais?
nemo Hercule. P. nemo?

M. Vel duo, vel nemo. P. turpe & miserabile.
M. quare?

Ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem
Prætulerint. M. nugæ. Non, si quid turbida Roma
Eleuet, accedas: examenve improbum in illa
Castiges trutina; nec te quæsieris extra.

Nam Romæ quis non? P. ah, si fas dicere! sed fas
Tunc, cum ad canitiem, & nostrum istud vi-
vere triste

Aspexi, & nucibus facimus quæcunque relictis,
Cum sapimus patruos, tunc, tunc, Ignoscite.
M. Nolo.

P. Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus
anhelet:

Scilicet hoc populo, pexusque togaque recenti,
Et natalitia tandem cum Sardonyche albus,
Sede leget celsa, liquido cum plasmate guttur
Mobile colluerit, patranti fractus ocello,
Hic neque more probo videas, neque voce serena
Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, & tremulo scalpuntur ubi intima versa.
Tun' vetule auriculis alienis colligis escas?
Auriculis quibus & dicas cute perditus, ohe!
Quo didicisse, nisi hoc fermentum, & quæ se-
mel intus

Innata est, rupto jecore exierit caprificus?

En pallor, seniumque. O mores! usque adeone
Scire

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
 At pulchrum est digito monstrari, & dicier, hic est.
 Ten' cirratorum centum dictata fuisse
 Pro nihilo pendas? Ecce inter pocula quærunt
 Romulidæ saturi, quid dia Poëmata narrent.
 Hic aliquis, cui circum humeros hyacinthina
 læna est,
 Racidulum quiddam balba de mare locutus,
 Phyllidas, Hypsipylas, vatum & plorabile si quid,
 Eliquat, & tenero supplantat verba palato.
 Assensere viri. Nunc non cinis ille Poëtæ
 Felix? non levior cippus nunc imprimit ossa?
 Laudant convivæ. Nunc non e manibus illis,
 Nunc non e tumulo, fortunataque favilla,
 Nascentur violæ? Rides, ait, & nimis uncis
 Naribus indulges. An erit, qui velle recuset
 Os populi meruisse; & cedro digna locutus,
 Linquere nec scombros metuentia carmina, nec
 thus?
 Quisquis es, ô, modo quem ex adverso dicere feci,
 Non ego, cum scribo, si forte quid aptius exit,
 Quando hæc rara avis est, si quid tamen aptius
 exit,
 Laudari metuam; neque enim mihi cornea fibra est:
 Sed recti finemque, extremumque esse recusor,
 Fuge tuum, & Belle. Nam Belle hoc excute
 rotum,

R

Quid non intus habet ? Non hic est Ilias Atte
 Ebria veratro ; non si qua elegidia crudi
 Dictarunt procures ; non quidquid denique lectis
 Scribitur in citreis. Calidum scis ponere fumen ,
 Scis comitem horridulum trita donare lacerna ,
 Et, verum , inquis , amo ; verum mihi dicite
 de me.

Qui pote ? vis dicam ? nugaris , cum tibi calve
 Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.
 O Jane , a tergo quem nulla ciconia pinxit ,
 Nec manus auriculas imitata est mobilis albas ,
 Nec linguae , quantum ficiat canis Apula , tantum.
 Vos ò patricius sanguis , quos vivere ius est
 Occipiti caeco , posticæ occurrere sannæ.
 Quis populi sermo est ? quis enim , nisi carmina
 molli

Nunc demum nuthero fluere , ut per læve severos
 Effundat junctura ungues ? scit tendere versum
 Non secus , ac si oculo rubricam dirigat uno ;
 Sive opus in mores , in luxam , in prandia Regum ,
 Dicere res grandes nostro dat musa Poëtæ.
 Ecce modo heroas sensus afferre docemus
 Nugari solitos Græce , nec ponere lucum
 Artifices , nec rus saturnum laudare ubi corbes ,
 Et focus , & porci , & fumosa Parilia foeno :
 Unde Remus , sulcoque terens dentalia , Quinti ,
 Quem trepida ante boves Dictatorem induit uxor ,

Et tua aratra domum lictor tulit. Euge Poëta,
Est nunc, Brisæi quem venosus liber Acci,
Sunt quos Pacuviusque, & verrucosa moretur
Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.

Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quærisque unde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exultat tibi per subsellia lævis?
Nilne pudet, capiri non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, *Decenter?*

Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis. Doctas posuisse figuras
Laudatur. Bellum hoc. Hoc bellum? an Romu-
le ceves?

Men' moveat quippe, & cantet si naufragus, affem
Protulerim? cantas, cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes? verum, nec nocte paratum,
Plorabit, qui me volet incurvasse querela.

Sed numeris decor est, & junctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit *Berecynthius Atys*,
Et qui cæruleum dirimebat Nerea Delphin.
Sic costam longo subduximus Apennino.
Arma virum, nonne hoc spumofum & cortice
pingui?

196 AULI PERSII FLACCI

Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.

Quidnam igitur tenerum , & laxa cervice legendum ?

Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis ,

Et raptum vitulo caput ablatura superbo

Bassaris , & lyncem Mænas flexura corymbis

Enion ingeminat ; reparabilis adsonat Echo.

Hæc fierent , si testiculi vena ulla paterni

Viveret in nobis ? summa delumbe saliva

Hoc natat in labris ; & in udo est Mænas , &

Atys :

Nec pluteum cædit , nec demorfos sapit ungues.

Sed quid opus teneras mordaci radere vero

Auriculas ? Vide sis , ne majorum tibi forte

Limina frigescant ; sonat hîc de nare canina

Littera. Per me equidem sint omnia protinus alba ,

Nil moror. Euge , omnes , omnes bene miræ
eritis res.

Hoc juvat ; hîc , inquis , veto quisquam faxit
oletum.

Pinge duos angues : pueri facer est locus , extra

Mejite. Discedo. Secuit Lucilius Urbem ,

Te Lupe , te Muti , & genuinum fregit in illis :

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico

Tangit , & admissus circum præcordia ludit ,

Callidus excusso populum suspendere naso.

**Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe ?
Nusquam.**

**Hic tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle :
Auriculas Afini quis non habet ? Hoc ego
opertum,**

**Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. Audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Aspice & hæc, si forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferveat aure :
Non hic, qui in crepidas Grajorum ludere gestit
Sordidus, & lusco qui possit dicere, lusce,
Seque aliquem credens, Italo quod honore supinus
Fregerit heminas Aretæ Ædilis iniquas;
Nec qui abaco numeros, & secto in pulvere
metas**

**Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Calliroën do.**

A D

PLOTIUM MACRINUM,

D E

BONA MENTE.

SATIRA II.

Gratulatus Macrino sapientiam, quæ sola recte orara docet, aliorum impia, stulta & inutilia vota damnat. Illos deinde taxat, qui aliud voto velle, aliud re agere videntur. Eos denique ridet, qui Deos, cupiditatis suæ modulo eos metientes, optimis hostiis & muneribus colunt; cum revera Dii non munus, sed mentem, non plenas, sed puras respiciant manus.

HU N C, Macrine, diem numera meliore lapillo,

Qui tibi labentes apponit candidus annos.

Funde merum Genio: non tu prece poscis emaci,

Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.

At bona pars procerum tacita libabit acerra.

Haud cuivis promptum est, murmurque, humilesque susurros

Tollere de templis , & aperto vivere voto.
 Mens bona , fama , fides , hæc clare , & ut audiat
 hospes :

Illa sibi introrsum , & sub lingua immurmurat :
 ô si

Ebullit patrui præclarum funus ! & , ô si
 Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro
 Hercule ! pupillumve utinam , quem proximus
 hæres

Impello , expungam ! namque est scabiosus , &
 acri

Bile tumet. Nerio jam tertia conditur uxor.
 Hæc sancte ut poscas , Tiberino in gurgite mergis
 Mane caput bis , terque , & noctem flumine
 purgas.

Heus age , responde , minimum est quod scire
 laboro ,

De Jove quid sentis ? Estne ut præponere cures
 Hunc ? cuinam ? cuinam ! vis Staio ? an scilicet
 hæres ?

Quis potior iudex , puerisve quis aptior orbis ?
 Hoc igitur quo tu Jovis aurem impellere tentas ,
 Dic agedum Staio : proh Jupiter ô bone , clamet ,
 Jupiter ! at sese non clamet Jupiter ipse.

Ignovisse putas , quia cum tonat , ocyus illex
 Sulfure discutitur sacro , quam tuque , domusque ?

R 4

100 *AULI PERSII FLACCI*

An quia non fibris ovium, Ergennaque jubente,
Triste jaces lucis, evitandumque bidental,
Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter? Aut quidnam est, qua tu mercede
Deorum

Emeris auriculas? pulmone, & lactibus unctis?

Ecce avia, aut metuens Divum matertera,
cunis

Exemit puerum, frontemque, atque uda labella
Infami digito, & lustralibus ante salivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, & spem macram suppli-
ce voto

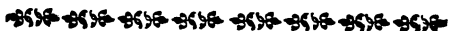
Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ædes.
Hunc optent generum Rex & Regina, puellæ
Hunc rapiant; quidquid calcaverit hic, rosa fiat.
Ast ego nutrici non mando vota; negato
Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.
Poscis opem nervis, corpusque fidele senectæ:
Esto, age; sed grandes patinæ, tucetaque crassa
Annuere his superos vetuere, Jovemque morantur.
Rem struere exoptas cæso bove, Mercuriumque
Arceffis fibra: da fortunare Penates,
Da pecus, & gregibus foetum. Quo pessime, pacto,
Tot tibi cum in flammis junicum omenta li-
quescant?

Et tamen hic extis, & opimo vincere ferto
 Intendit: jam crescit ager, jam crescit ovile;
 Jam dabitur, jam, jam, donec deceptus, & exspes
 Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.

Si tibi crateras argenti, incusaque pingui
 Auro dona feram, fudes & pectore lævo
 Excutias guttas, lætari prætrepidum cor:
 Hinc illud subiit, auro sacras quod ovato
 Perducis facies. Nam fratres inter ahenos
 Somnia pituita qui purgatissima mittunt,
 Præcipui sunt, sitque illis aurea barba.

Aurum, vasa Numæ, Saturniaque impulit æra,
 Vestalesque urnas, & Tuscum fictile mutat.
 O curvæ in terris animæ, & cœlestium inanes!
 Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,
 Et bona Diis ex hac scelerata ducere pulpa?
 Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo,
 Et Calabrum coxit vitiato murice vellus;
 Hæc baccam conchæ rasisse, & stringere venas
 Ferventis massæ crudo de pulvere jussit.
 Peccat & hæc, peccat; vitio tamen utitur; at vos
 Dicite pontifices, in sancto quid facit aurum?
 Nempe hoc, quod Veneri donatæ a virgine puppæ.
 Quin damus id superis, de magna quod dare
 lance

Non possit magni Messalæ lippa propago ,
 Compositum jus , fasque animi , sanctosque recessus
 Mentis , & incoctum generoso pectus honesto ?
 Hæc cedo ut admoveam templis , & farre litabo .

SATIRA III.

INCREPATIO DESIDIÆ.

*Sub persona Stoïci philosophi , monet juvenes ne desid-
 idia & mollities indulgentes , nedum patrimoniis
 & natalibus freti , Philosophiæ studia negligant ,
 quæ vitiorum morbis medetur , virtutem & honesta
 officia docet , animum bene conscium & vitæ felici-
 tatem largitur .*

N E M P B hæc assidue ? Jam clarum mane
 fenestras

Intrat , & angustas extendit lumine rimas.
 Stertimus , indomitum quod despumare Falernum
 Sufficiat , quinta dum linea tangitur umbra.
 En quid agis ? siccas insana canicula messes
 Jamdudum coquit , & patula pecus omne sub ul-
 mo est ,

Unus ait comitum. Verumne ? itane ? ocyus adsit
 Huc aliquis. Nemon' ? turgescit vitrea bilis :

Pinditur, Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Jam liber, & bicolor positis membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodosæque venit arundo.
Tunc queritur, crassus calamo quod pendeat hu-
 mor,

Nigra quod infusa vanescat sepia lympha;
Dilutas queritur geminet quod fistula guttas.
O miser, inque dies ultra miser! huccine rerum
Venimus? Aut cur non potius, teneroque co-
 lumbo,

Et similis Regum pueris, pappare minutum
Poscis, & iratus mammæ lallare recusas?
An tali studeam calamo? cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur: effluis amens.
Contemnere. Sonat vitium percussa, maligne
Respondet viridi non cocta fidelia limo.
Urum, & molle lutum es, nunc nunc prope-
 randus, & acri

Pingendus sine fine rota. Sed rure paterno
Est tibi far modicum, purum, & sine labe fa-
 linum.

Quid metuas? cultrixque foci secunda patella est.
Hoc satis? An deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censoreme tuum vel quod trabeate salutas?
Ad populum phaleras: ego te intus, & in cunei
 novi.

204 *AULI PERSII FLACCI*

Non pudet ad morem discin&ti vivere Nattæ ?
Sed stupet hic vitio , & fibris increvit opimum
Pingue ; caret culpa ; nescit quid perdat ; & alto
Demersus , summa rursus non bullit in unda.

Magne Pater Divûm , sævos punire Tyrannes
Haud alia ratione velis , cum dira libido
Moverit ingenium ferventi tin&ta veneno ;
Virtutem videant , intabescantque relicta.
Anne magis Siculi gemuerunt æra juveni ,
Et magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter cervicis terruit , Imus ,
Imus præcipites , quam si sibi dicat & intus
Palleat infelix , quod proxima nesciat uxor ?
Sæpe oculos , memini , tingebam parvus olivo ,
Grandia si nollem morituro verba Catoni
Discere , ab insano multum laudanda magistro ,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Jure etenim id summum , quid dexter senio
ferret ,
Scire erat in voto ; damnosa canicula quantum
Raderet , angustæ collo non fallier orcæ ;
Neu quis callidior buxum torquere flagello.

Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet sapiens brachatis illita Medis
Porticus , insomnis quibus & detonsa juventus

Invigilat siliquis; & grandi pasta polenta.
 Et tibi quæ Sarnios deduxit litera ramos,
 Surgentem dextro monstravit limite callem.
 Stertis adhuc? laxumque caput compage soluta
 Oscitat hesternum, diffutis undique malis?
 Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
 An passim sequeris corvos, testaque, lutoque,
 Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?

Elleborum frustra, cum jam cutis ægra tumebit,
 Poscentes videas: venienti occurrere morbo.
 Et quid opus Cratæo magnos promittere montes?
 Disciteque ô miseri, & causas cognoscite rerum;
 Quid sumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
 Quis datus, aut metæ quam mollis flexus, & undæ;
 Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
 Utile nummus habet; patriæ, carisque propinquis
 Quantum elargiri deceat; quem te Deus esse
 Jussit, & humana qua parte locatus es in re.
 Disce; nec invidas, quod multa fidelia putet
 In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,
 Et piper, & pernæ, Marfi monumenta clientis;
 Mænaque quod prima nondum defecerit orca.

Hic aliquis de gente hirtosa Centurionum
 Dicat, Quod sapio, satis est mihi; non ego curo
 Esse quod Arcefilas, ærumnosque Solones,

Obstipo capite, & figentes lumine terram,
 Murmura cum tecum, & rabiosa silentia rodunt,
 Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantés somnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.
 Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat,
 hoc est?

Hos populus ridet, multumque torosa juvenus
 Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

Inspice : nescio quid trepidat mihi pectus, &
 ægris

Faucibus exsuperat gravis halitus; inspicé sodes,
 Qui dicit medico, jussus requiescere; postquam
 Tertia compositas vidit nos currere venas,
 De majore domo modice sitiente lagena
 Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
 Heus bone, tu palles. Nihil est. Videas tamen
 istud,

Quidquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis.
 At tu deterius palles; ne sis mihi tutor:
 Jampridem hunc sepeli: tu restas. Perge, tacebo.
 Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
 Gutturè sulfureas lente exhalante Mephites.
 Sed tremor inter vina subit, calidumque triental
 Excutit e manibus; dentes crepuere resecti;
 Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.

Hinc tuba, candelæ; tandemque beatulus alto
Compositus lecto, crassisque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit; at illum
Hesterni capite induto subiere Quirites.

Tange miser venas, & pone in pectore dextram.
Nil calet hic, summosque pedes attinge, manusque.

Non frigent: visa est si forte pecunia, five
Candida vicini subrisit molle puella.
Cor tibi rite salit? Positum est argente catino
Durum olus, & populi cribro decussa farina.
Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere beta.
Alges, cum excussit membris timor albus aristas:
Nunc face supposita ferverescit sanguis, & ira
Scintillant oculi; dicisque, facisque, quod ipse
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

SATIRA IV.

Sub persona Socratis, Alcibiadem objurgantis, invehitur in Neronem, qui nobilitatis suæ ostentatione & populi assentatione inflatus, Rempublicam est aggressus: ad cujus administrationem (bene licet ad tempus dissimulet) nullis prudentiæ civilis, ne scientiæ quidem moralis sit remis instructus.

REM populi tractas? (barbatum hæc crede
magistrum

Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ.)
Quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox
Ante pilos venit; dicenda, tacendaque calles.
Ergo ubi commota fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
Majestate manus: quid deinde loquere? Quirites,
Hoc, puto, non justum est. Illud male, rectius
illud.

Scis etenim justum gemina suspendere lance
Ancipitis libræ; rectum discernis, ubi inter
Curva subit, vel cum fallit pede regula varo;
Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.
Quin tu igitur summa nequicquam pelle decorus
Ante diem blando caudam jactare popello
Definis, Anticyras melior sorbere meracas?

Quæ

Quæ tibi summa boni est? uncta vixisse patella
Semper, & assiduo curata cuticula sole.
Exspecta, haud aliud respondeat hæc anus. I nunc,
Dinomaches ego sum. Suffla, sum candidus.

Esto:

Dum ne deterius sapiat pannucia Baucis,
Cum bene discincto cantaverit ocyma vernæ.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.
Quæsieris, Nostin' Vestidi prædia? cujus?
Dives arat Curibus quantum non milvus oberret.
Hunc ais? hunc, Diis iratis, genioque sinistro,
Qui quandoque jugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit; *Hoc bene fit: tunicatum cum sale*
mordens

Cæpe, & farrata pueris plaudentibus olla,
Pannosam faciem morientis sorbet aceti?

At si unctus cesses, & figas in cute Solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, & acre
Despuat in mores; penemque, arcanaque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
Tu cum maxillis balanatum gauface pectas,
Inguinibus quare detonsus gurgulio exstat?
Quinque palæstricæ licet hæc plantaria vellant,

S

Elixasque nates labefactent forcipe adunca,
Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.

Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis.
Vivitur hoc pacto : sic novimus. Ilia subter,
Cæcum vulnus habes ; sed lato balteus auro
Prætegit : ut mavis , da verba , & decipe,
nervos ,
Si pores Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam ? Viso si palles, improbe, nummo ,
Si facis , in penem quidquid tibi venit amarum,
Si puteal multa cautus vibice flagellas,
Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Respue quod non es ; tollat sua munera cerdo,
Tecum habita ; & noris , quam sit tibi curta
supellex.

S A T I R A V.

A D

A N N Æ U M

C O R N U T U M ,

MAGISTRUM EQUITUM.

*Gratum erga Cornutum præceptorem suum testatur
animum. Deinde quæ sit vera libertas ostendit, id-
que juxta Stoicorum paradoxon: solum sapientem
liberum esse.*

V A T I B U S hic mos est, centum sibi posce-
re voces,

~~Centum ora, & linguas optare in carmina cen-~~
tum,

Fabula seu mœsto ponatur hianda Tragœdo,

Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum,

~~Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas~~

Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?

Grande locuturi, nebulas Helicone leguntor,

Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ

212 *AULI PERSII FLACCI*

Feruebit, sæpe insulso cœnanda Glyconi.
 Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
 Folle premis ventos; nec clauso murmure raucus
 Nescio quid tecum grave cornicaris inepte,
 Nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas.
 Verba togæ sequeris, junctura callidus acri,
 Ore teris modico, pallentes radere mores
 Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
 Hinc trahe quæ dicas, mensasque relinque Mycenis
 Cum capite, & pedibus, plebeiaque prandia noris.
 Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
 Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
 Secreti loquimur: tibi nunc hortante camœna
 Excutiēda damus præcordia; quantaque nostræ
 Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi dulcis amice
 Ostendisse iuvat: pulsa, dignoscere cautus,
 Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
 His ego centenas ausim deposcere voces,
 Ut quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
 Voce traham pura; totumque hæc verba resignent,
 Quod latet arcana non enarrabile fibra.

Cum primum pavido custos mihi purpura cessit,
 Bullaque subcinctis laribus donata pendit;
 Cum blandi comites, totaque impune Subura
 Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo;
 Cumque iter ambiguum est, & vitæ nescius error.

Deducit trepidas ramosa in compita mentes,
 Me tibi supposui: teneros tu fuscipis annos
 Socratico, Cornute, sinu. Tunc fallere soles
 Apposita intortos extendit regula mores,
 Et premitur ratione animus, vinci que laborat,
 Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
 Tecum etenim longos memini consumere soles,
 Et tecum primas epulis decerpere noctes.
 Unum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
 Atque verecunda laxamus seria mensa.
 Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
 Consentire dies, & ab uno fidere duci.
 Nostra vel æquali suspendit tempora Libræ
 Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
 Dividit in Geminos concordia fata duorum;
 Saturnumque gravem nostro Jove frangimus una.
 Nescio quod certe est, quod me tibi temperat,
 astrum.

Mille hominum species, & rerum discolor
 usus;
 Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
 Mercibus hic Italis mutat sub Sole recenti
 Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
 Hic satur, irriguo mavult turgescere somno:
 Hic campo indulget, hunc alea decoquit; ille
 In Venerem putret: sed cum lapidosa chiragra

214 AULI PERSII FLACCI

Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
 Tunc crassos transisse dies, lucemque palustrem,
 Et sibi jam feri vitam ingemuere relictam.
 At te nocturnis juvat impallescere chartis:
 Cultor enim es juvenum, purgas inferis aures
 Fruge Cleanthea. Petite hinc juvenesque senesque
 Finem animo certum, miserisque viatica canis.

Cras hoc fiet. Idem cras fiet. Quid ? quasi
 magnum

Nempe diem donas ? sed cum lux altera venit,
 Jam cras hesternum consumpsimus : ecce aliud cras
 Egerit hos annos, & semper paulum erit ultra.
 Nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno,
 Vertentem sese frustra sectabere canthum,
 Cum rota posterior curras, & in axe secundo.

Libertate opus est, non hac, ut quisque Velina
 Publius emeruit, scabiosum tesserula far
 Possidet. Heu steriles veri, quibus una Quiritem
 Vertigo facit ! hic Dama est non tressis agaso,
 Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
 Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
 Marcus Dama. Papæ ! Marco spondente, recusas
 Credere tu nummos ? Marco sub iudice palles ?
 Marcus dixit : ita est. Adsigna Marce tabellas.
 Hæc mera libertas, hoc nobis pilea donant.

An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere:
non sim

Liberior Bruto? Mendose colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio: LICET illud, & UT VOLO,
tolle.

Vindicta postquam meus a Prætoris recessi,
Cur mihi non liceat, jussit quodcunque voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica vetavit?
Disce: sed ira cadat naso, rugosæque fanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

Non Prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia, atque usum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citius caloni aptaveris alto.
Stat contra ratio, & secretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos incertis debilis actus.
Diluis Elleborum, certo compescere puncto
Nescius examen? vetat hoc natura medendi.
Navem si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit? & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua subarato mendosum tinniat auro?

116 *AULI PERSII FLACCI*

Quæque sequenda forent , quæque evitanda vi-
cissim ,

Illa prius creta , mox hæc carbone notasti ?
Es modicus voti , pressio lare , dulcis amicis ,
Jam nunc astringas , jam nunc granaria laxes ,
Inque luto fixum possis transcendere nummum ,
Nec glutto sorbere salivam Mercurialem ?
Hæc mea sunt , teneo , cum vere dixeris , esto
Liberque , ac sapiens , Prætoribus , ac Jove dextro :
Sin tu , cum fueris nostræ paulo ante farinæ ,
Pelliculam veterem retines , & fronte politus
Astutam vapido servas sub pectore vulpem ,
Quæ dederam supra , repeto , funemque reduco.
Nil tibi concessit ratio , digitum exere , peccas :
Et quid tam parvum est ? sed nullo thure litabis ,
Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
Hæc miscere nefas : nec cum sis cetera fossor ,
Tres tantum ad numeros Satyri moveare Bathylli.

Liber ego ! unde datum hoc fumis , tot subdi-
te rebus ?

An dominum ignoras , nisi quem vindicta relaxat ?
I puer , & strigiles Crispini ad balnea defer.
Si increpuit , Cessas nugator ? servitium acre
Te nihil impellit ? nec quicquam extrinsecus
intrat ,
Quod nervos agitet ? sed si intus , & in jecore ægro.
Nascantur

Nascantur domini, quin tu impunitior exis,
Atque hic, quem ad strigiles scutica, & metus
egit herilis?

Mane piger stertis: Surge, inquit Avaritia: cia
Surge. Negas. Instat, Surge, inquit. Non queo.
Surge.

Et quid agam? Rogitas? saperdas advehe Ponto,
Castoreum, stupas, Ebenum, thus, lubrica Coa:
Tolle recens primus piper e sitiente camelo,
Verte aliquid, jura. Sed Jupiter audiet. Eheu!
Baro, gustatum digito terebrare salinum
Contentus perages, si vivere cum Jove tendis.

Jam pueris pellem succinctus, & œnophorum
aptas
Ocyus ad navem; nihil obstat, quin trabe vasta
Ægæum rapias, nisi solers Luxuria ante
Seductum moneat: Quo deinde insane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ.
Tun' mare transilias? tibi torta cannabe fulto
Cœna fit in transtro, Veientanumque rubellum
Exhalet vapida læsum pice sessilis obba?
Quid petis, ut nummi, quos hîc quincunce mo-
desto
Nutricras, peragant avidos sudore deunces?

T *

Iudulge genio, carpamus dulcia : nostrum est ,
 Quod vivis ; cinis , & manes , & fabula fies.
 Vive memor leti , fugit hora : hoc , quod loquor ,
 inde est.

En quid agis ? duplici in diversam scinderis hamo :
 Hunccine , an hunc sequeris ? subeas alternus
 oportet

Ancipiti obsequio dominos , alternus oberres.
 Nec tu , cum obstiteris semel , instantique negaris
 Parere imperio , Rupi jam vincula , dicas.
 Nam & luctata canis nodum abripit , attamen illi,
 Cum fugit , a collo trahitur pars longa catenæ.

Dave , cito , hoc credas , jubeo , finire dolores
 Præteritos meditor : (crudum Chærestratus un-
 guem

Abrodens ait hæc) An ficcis dedecus obstem
 Cognatis ? An rem patriam rumore sinistro
 Limen ad obscœnum frangam , dum Chrysidis
 udas

Ebrius ante fores extincta cum face canto ?
 Euge puer , sapias ; Diis depellentibus agnam
 Percute. Sed censen' , plorabit Dave relicta ?
 Nugaris. Solea , puer , objurgabere rubra.

Ne trepidare velis , atque artos rodere casses.
 Nunc ferus , & violens : at si vocet , haud mo-
 ra , dicas ,

**Quidnam igitur faciam ? ne nunc , cum accersat ,
& ultro**

**Supplicet , accedam ? Si totus & integer illinc
Exieras , nec nunc. Hic hic , quem quærimus ,
hic est ;**

Non in festuca , lictor quam jactat ineptus.

**Jus habet ille sui palpo , quem ducit hiantem
Cretata ambitio ? Vigila , & ciceringere large
Rixanti populo , nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes : quid pulchrius ? At cum
Herodis venere dies , unctaque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas , rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni , tumet alba fidelia vino ;
Labra moves tacitus , recutitaque sabbata palles.
Tunc nigri Lemures , ovoque pericula rupto ;
Tunc grandes Galli , & cum sistro lusca sacerdos ,
Incussere Deos instantes corpora , si non
Prædictum ter mane caput gustaveris all.**

**Dixeris hæc inter varicosos centuriones ,
Continuo crassum ridet Vulfenius ingens ,
Et centum Græcos curto centusse licetur.**

SATIRA VI.

AD

CÆSIUM BASSUM.

*In avaros, qui parce & sordide vivunt, ut relinquunt
heredibus, quod nequiter profundant.*

AD M O V I T jam bruma foco te, Bassè, Sa-
bino ?

Jamne lyra, & tetrico vivunt tibi pectine chordæ ?
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox juvenes agitare jocos, & pollice honesto
Egregios luisse senes ? Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, qua latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se valle receptat.

Lunai portum est operæ cognoscere, civis :

Cor jubet hoc Ennî, postquam destertuit esse
Mæonides Quintus, pavone ex Pythagoreo.
Hic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori : securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior ; & si adeo omnes
Ditescant orti pejoribus, usque recusem

- Curvus

Curvus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.

Discrepet his alius. Geminos horoscope varo
Producis genio. Solis natalibus, est qui
Tingat olus ficcum muria vaser in calice empta,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego,
 utar,

Nec Rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem solers Turdorum nosse salivam.
Messe tenus propria vive, & granaria (fas est)
Emole. Quid metuas? occa, en seges altera in
 herba est.

Ast vocat officium: trabe rupta, Bruttia saxa
Prendit amicus inops; remque omnem, furdaque
 vota

Condidit Ionio; jacet ipse in littore, & una
Ingentes de puppe Dei; jamque obvia mergis
Costa ratis laceræ. Nunc & de cespite vivo
Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. Sed cœnam funeris, hæres
Negliget iratus, quod rem curtaveris; urnæ
Ossa inodora dabis, seu spirent cinnamonum surdum,
Seu ceraso peccent casæ nescire paratus.
Tunc bona incolumis minuas? Sed Bestius urget
Doctores Graios. Ita fit, postquam sapere urbi
Cum pipere, & palmis, venit nostrum hoc maris
 expers, V

222 *AULI PERSII FLACCI*

Fœnifecæ crasso vitiarunt unguine pultes.
 Hæc cinere ulterior, metuas? at tu, meus hæres
 Quisquis eris, paulum a turba seductior audi.
 O bone num ignoras? missa est a Cæsare laurus
 Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris
 Frigidus excutitur cinis; ac jam postibus arma,
 Jam chlamydes Regum, jam lutea gausapa captis,
 Effedaque, ingentesque locat Cæsonia Rhénos:
 Diis igitur, genioque ducis, centum paria, ob res
 Egregie gestas, induco. Quis vetat? aude.
 Væ, nisi connives. Oleum, artocreasque popello
 Largior: an prohibes? dic clare. Non adeo, inquis:
 Exossatus ager juxta est. Age, si mihi nulla
 Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
 Nulla manet, patrui sterilis matertera vixit,
 Deque avia nihilum superest; accedo Bovillas,
 Clivumque ad Virbî; præsto est mihi Mannius
 hæres,
 Progenies terræ. Quære ex me, quis mihi quartus
 Sit pater, haud prompte, dicam tamen: adde etiam
 unum,
 Unum etiam, terræ est jam filius, & mihi ritu
 Mannius hic generis prope major avunculus exit.
 Qui prior es, cur me in decursu lampada poscas?
 Sum tibi Mercurius: venio Deus huc ego, ut ille
 Pingitur. An renuis? vin' tu gaudere relictis?
 Deest aliquid summæ. Minui mihi, sed tibi to-
 tum est,

Quidquid id est. Ubi sit, fuge quærere, quod mihi
quondam

Legarat Tadius, neu dicta reponere paterna.

Fœnoris accedat merces, hinc exime sumptus:

Quid reliquum est? reliquum? nunc nunc impen-
sius unge,

Unge puer caules. Mihi festa luce coquatur

Urtica, & fissa spumofum finciput aure;

Ut tuus iste nepos olim satur anseris extis,

Cum morosa vago singultiet inguina vena,

Patriciæ immeiat vulvæ? mihi trama figuræ

Sit reliqua? ast illi tremat omento popa venter?

Vende animam lucro, mercare, atque excute
folers

Omne latus mundi, ne sit præstantior alter,

Cappadocas rigida pingues plausisse catasta.

Rem duplica. Feci, jam triplex; jam mihi quarto,

Jam decies redit in rugam. Depunge, ubi sistam,

Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

Finis Satirarum
Auli Persii Flacci.

 INDEX IN SEX SATIRAS PERSII.

AULI PERSII FLACCI in suum Sati-	
rarum Librum Prologus. <i>Pagina</i> . .	189.
SATIRA I.	192.
— II. Ad Plotium Macrinum, de bona	
mente.	198.
— III. Increpatio desidiz.	202.
— IV.	208.
— V. Ad Annæum Cornutum, Magis-	
trum Equitum.	211.
— VI. Ad Cæsum Bassum.	220.

22

APR 22 1942

